

URZĄD STATYSTYCZNY W KRAKOWIE

INFORMATOR STATYSTYCZNY

miasto
TARNÓW

2010

Kraków 2010

Urząd Statystyczny w Krakowie
31-223 Kraków, ul. Kazimierza Wyki 3
tel. 12 4156011 fax 12 3610191
e-mail: sekretariatuskrrk@stat.gov.pl

Opracowanie

Oddział w Tarnowie

Redakcja:

Krzysztof Pawlaczek
Anna Gubernat

Autorzy:

Lucyna Cuber, Danuta Kalista, Jolanta Piątek,
Jadwiga Seremet, Antonina Setlak, Anna Seweryn,
Anna Siadek, Jadwiga Szponder

Skład komputerowy,
Autor zdjęcia

Elżbieta Niemiec

Wykresy i mapy

Elżbieta Niemiec
Urszula Nieboga

Projekt okładki

Mikołaj Karklissyjski

ISSN 2082-4076

Przy publikowaniu danych prosimy o podanie źródła

Publikacja dostępna na www.stat.gov.pl/krak

Szanowni Czytelnicy,

Przekazujemy Państwu trzecią edycję opracowania „Informator statystyczny – miasto Tarnów”. Obecne wydanie jest opracowane w wersji elektronicznej i dostępne tylko w Internecie.

W części opisowej przedstawiono sytuację społeczno-gospodarczą ze szczególnym uwzględnieniem zagadnień demograficznych, lokalnego rynku pracy, podmiotów gospodarki narodowej, usług społecznych, sytuacji mieszkaniowej oraz dochodów i wydatków budżetu miasta. Zaprezentowano także podstawowe informacje i wskaźniki charakteryzujące Tarnów na tle wybranych porównywalnych miast Polski na prawach powiatu. Zawarte w Informatorze dane pozwalają na ocenę zmian, jakie zaszły w strukturze i dynamice procesów społeczno-gospodarczych w Tarnowie w ciągu ostatnich lat oraz określenie trendów, jakie zarysowują się na lata następne.

Ta edycja opracowania zawiera dodatkowy rozdział z analizą sytuacji społeczno-gospodarczej w gminach powiatu tarnowskiego. Poprzez dobór odpowiednich mierników statystycznych dokonano delimitacji obszaru wpływu miasta na otaczające gminy, określono ich funkcjonalne powiązania z Tarnowem jako potencjalnym lokalnym ośrodkiem wzrostu, którego rozwój powinien dyfuzyjnie oddziaływać na rozwój otoczenia.

Mam nadzieję, że opracowanie będzie stanowiło użyteczne uzupełnienie informacji o Tarnowie i okaże się pomocne dla władz samorządowych, a także osób i instytucji zainteresowanych rozwojem Tarnowa.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Krakowie

dr Krzysztof Jakóbiak

Kraków, wrzesień 2010 r.

Dear Readers,

We present you the third edition of the elaboration “Statistical guidebook – city of Tarnów”. The current edition is prepared in an electronic form and is available only on the Internet.

The descriptive part presents the socio-economic situation with the particular consideration of demographic issues, local labour market, entities of the national economy, social services, housing situation as well as revenues and expenditures of the city budget. Basic information and indicators characterising Tarnów and selected comparable Polish cities with powiat status were also presented. Data included in the Guidebook allow to evaluate changes which occurred in the structure and dynamics of socio-economic processes in Tarnów during last years as well as to define trends for next years.

This edition of the elaboration includes an additional chapter with the analysis of the socio-economic situation of gminas in the tarnowski powiat. By the selection of appropriate statistical measures, the delimitation of area with the city influence on surrounding gminas was made. Their functional links with Tarnów as the potential local centre of growth which development should diffusively affect the growth of surroundings were also described.

I hope that the elaboration will be an useful supplement of information on Tarnów and will be helpful for self-government authorities and also for persons and institutions interested in the development of Tarnów.

Director
of the Statistical Office in Kraków

Krzysztof Jakóbik, Ph.D.

Kraków, September 2010

Spis treści

	Strona
Przedmowa	3
Uwagi ogólne	11
Uwagi metodyczne	12
Wstęp	14
Sytuacja demograficzna	20
Rynek pracy	26
Pracujący	26
Zatrudnienie	27
Wynagrodzenia	28
Bezrobocie	30
Podmioty gospodarki narodowej	34
Infrastruktura socjalna	38
Edukacja	38
Ochrona zdrowia	42
Pomoc społeczna	45
Kultura i sztuka	47
Turystyka	49
Sytuacja mieszkaniowa	50
Zasoby mieszkaniowe	50
Standard mieszkań	50
Zaludnienie mieszkań	51
Mieszkania oddane do użytkowania	52
Infrastruktura komunalna	54
Dochody i wydatki budżetu miasta	56
Wydatki budżetu miasta	58
Wynik finansowy	59
Miasto Tarnów na tle innych miast	60
Delimitacja obszaru wpływu Tarnowa	63
Część tabelaryczna	
Wybrane dane o mieście Tarnowie	79
Tarnów na tle województwa małopolskiego, Krakowa i Nowego Sącza	95
Tarnów na tle innych miast	97
Wybrane wskaźniki według gmin powiatu tarnowskiego	99

	Nr	Strona
Spis wykresów		
Ludność Tarnowa w latach 1999 – 2009 i prognozowana w 2030 r.	1	20
Prognoza ludności Tarnowa	2	21
Struktura ludności Tarnowa według płci i wieku	3	22
Urodzenia, zgony i przyrost naturalny w Tarnowie	4	23
Migracje stałe ludności w Tarnowie	5	24
Struktura ludności Tarnowa według ekonomicznych grup wieku	6	25
Pracujący w Tarnowie na 1 tys. ludności	7	26
Pracujący w Tarnowie według sektorów własności i wybranych sekcji PKD w 2009 r.	8	27
Struktura zatrudnienia według sektorów ekonomicznych w Tarnowie.....	9	28
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie	10	29
Odchylenie przeciętnej płacy w wybranych sekcjach PKD od średniej w Tarnowie	11	30
Bezrobocie rejestrowane w Tarnowie	12	31
Bezrobotni zarejestrowani według wieku i płci w Tarnowie	13	32
Struktura bezrobotnych zarejestrowanych według poziomu wykształcenia w Tarnowie w 2009 r.	14	33
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w Rejestrze REGON w Tarnowie.....	15	34
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w 2009 r.	16	35
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według form prawnych w 2009 r.	17	35
Struktura podmiotów gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności	18	36
Podmioty nowo zarejestrowane i wyrejestrowane według sektorów ekonomicznych w Tarnowie.....	19	37
Dzieci w przedszkolach w wieku 3-5 lat na 100 dzieci ogółem w tym wieku w Tarnowie.....	20	38
Dynamika liczby uczniów szkół podstawowych i gimnazjów w Tarnowie	21	39
Struktura uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży według typów szkół w Tarnowie	22	40
Dynamika liczby uczniów szkół ponadgimnazjalnych dla młodzieży w Tarnowie.....	23	41
Kadra lekarska i łóżka w szpitalach na 10 tys. ludności Tarnowa	24	42
Ludność Tarnowa na 1 placówkę ambulatoryjnej opieki zdrowotnej i na 1 aptekę	25	43
Dzieci w żłobkach na 100 mieszkańców Tarnowa w wieku 0-2 lat	26	45
Świadczenia pomocy społecznej na 1 mieszkańca Tarnowa	27	46
Widzowie w kinach, zwiedzający muzea oraz czytelnicy na 1 tys. mieszkańców Tarnowa	28	48

Spis wykresów (dok.)	Nr	Strona
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w 2009 r.	29	50
Przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu w 2009 r.	30	50
Mieszkania wyposażone w podstawowe instalacje w % ogółu mieszkań w 2009 r.	31	51
Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w 2009 r.	32	52
Przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie w 2009 r.	33	52
Struktura mieszkań oddanych do użytkowania według form budownictwa w 2009 r.	34	53
Zużycie wody, gazu na 1 mieszkańca w 2009 r.	35	55
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w 2009 r.	36	55
Struktura dochodów miast na prawach powiatu w układzie rodzajowym w 2009 r.	37	56
Udział wybranych podatków w dochodach własnych Tarnowa	38	57
Dynamika wybranych wydatków Tarnowa według działów	39	58
Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w miastach na prawach powiatu w 2009 r.	40	59
Dendrogram grupowania miast metodą Warda według wybranych cech diagnostycznych w 2009 r.	41	61
Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2009 r. (Tarnów i Nowy Sącz)	42	62
Znormalizowane cechy diagnostyczne w 2009 r. (Tarnów i Bielsko Biała)	43	63

Spis map

Delimitacja obszaru wpływu Tarnowa w 2009 r.	1	66
Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w gminach podregionu tarnowskiego w latach 1999-2009	2	75
Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminach podregionu tarnowskiego w 2009 r.	3	75
Podmioty gospodarki narodowej na 10 tys. ludności w gminach podregionu tarnowskiego w 2009 r.	4	76
Udział podatkników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w gminach podregionu tarnowskiego w 2008 r.	5	76
Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminach podregionu tarnowskiego w 2009 r.	6	77
Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń w gminach podregionu tarnowskiego w 2008 r.	7	77
Mieszkania oddane na 1 tys. ludności w gminach podregionu tarnowskiego w latach 1999-2009	8	78
Dochody własne samorządów gmin na 1 mieszkańca w gminach podregionu tarnowskiego w 2009 r.	9	78

W wersji angielskiej: przedmowa i spis treści

Contents

	<u>Page</u>
<i>Preface</i>	4
<i>General notes</i>	11
<i>Methodological notes</i>	12
<i>Introduction</i>	14
<i>Demographic situation</i>	20
<i>Labour market</i>	26
<i>Employed persons</i>	26
<i>Paid employment</i>	27
<i>Wages and salaries</i>	28
<i>Unemployment</i>	30
<i>Entities of the national economy</i>	34
<i>Social infrastructure</i>	38
<i>Education</i>	38
<i>Health care</i>	42
<i>Social welfare</i>	45
<i>Culture and art</i>	47
<i>Tourism and sport</i>	49
<i>Housing situation</i>	50
<i>Dwelling stocks</i>	50
<i>Standard of dwellings</i>	50
<i>Population in dwellings</i>	51
<i>Dwellings completed</i>	52
<i>Municipal infrastructure</i>	54
<i>Revenues and expenditures of the city budget</i>	56
<i>Expenditures of the city budget</i>	58
<i>Financial result</i>	59
<i>City of Tarnów as compared to other cities</i>	60
<i>Delimitation of area with Tarnów influence</i>	63
Tabular part	
<i>Selected data on the city of Tarnów</i>	79
<i>Tarnów as compared to Małopolskie voivodship, Kraków and Nowy Sącz</i>	95
<i>Tarnów as compared to other cities</i>	97
<i>Selected indices by gminas of Tarnowski powiat</i>	99

	No.	Page
List of graphs		
<i>Population of Tarnów in the years 1999 – 2009 and projection for 2030 .....</i>	1	20
<i>Population projection for Tarnów .....</i>	2	21
<i>Population structure of Tarnów by sex and age .....</i>	3	22
<i>Births, deaths and the natural increase in Tarnów .....</i>	4	23
<i>Permanent migration of population in Tarnów .....</i>	5	24
<i>Population structure of Tarnów by economic age groups .....</i>	6	25
<i>Employed persons in Tarnów per 1 thous. population .....</i>	7	26
<i>Employed persons in Tarnów by ownership sectors and selected NACE sections in 2009 .....</i>	8	27
<i>Paid employment structure of Tarnów by economic sectors .....</i>	9	28
<i>Average monthly wages and salaries .....</i>	10	29
<i>Deviation of average pay in selected NACE sections from the average for Tarnów .....</i>	11	30
<i>Registered unemployment in Tarnów .....</i>	12	31
<i>Registered unemployed persons by age and sex in Tarnów .....</i>	13	32
<i>The structure of registered unemployed persons by educational level in Tarnów in 2009 .....</i>	14	33
<i>Entities of the national economy registered in REGON Register in Tarnów .....</i>	15	34
<i>Entities of the national economy per 10 thous. population in 2009 .....</i>	16	35
<i>The structure of entities of the national economy by legal status in 2009 .....</i>	17	35
<i>The structure of entities of the national economy by kind of activity .....</i>	18	36
<i>Entities newly registered and deregistered by economic sectors in Tarnów ....</i>	19	37
<i>Children in nursery schools aged 3-5 years per 100 children at this age in Tarnów .....</i>	20	38
<i>Indices of the number of pupils in primary and lower secondary schools in Tarnów .....</i>	21	39
<i>The structure of students in upper lower secondary schools for youth by type of schools in Tarnów .....</i>	22	40
<i>Indices of the number of students in upper lower secondary schools for youth in Tarnów .....</i>	23	41
<i>Medical personnel and beds in hospitals per 10 thous. population in Tarnów</i>	24	42
<i>Population in Tarnów per 1 out-patient health care facility and per 1 pharmacy .....</i>	25	43
<i>Children in nurseries per 100 inhabitants of Tarnów aged 0-2 years .....</i>	26	45
<i>Social welfare benefits per capita in Tarnów .....</i>	27	46
<i>Audience in cinemas, museum visitors as well as borrowers per 1 thous. inhabitants of Tarnów .....</i>	28	48

	No.	Page
List of graphs (cont.)		
<i>Average usable floor space of 1 dwelling in 2009 .....</i>	29	50
<i>The number of rooms per 1 dwelling in 2009 .....</i>	30	50
<i>Dwellings fitted with basic installations in % of total dwellings in 2009 .....</i>	31	51
<i>Average usable floor space of dwelling per 1 person in 2009 .....</i>	32	52
<i>Average number of persons per 1 dwelling in 2009 .....</i>	33	52
<i>The structure of dwellings completed by construction forms in 2009 .....</i>	34	53
<i>Consumption of water, gas per capita in 2009 .....</i>	35	55
<i>Consumption of electricity per capita in 2009 .....</i>	36	55
<i>The structure of revenues of cities with powiat status by kind in 2009 .....</i>	37	56
<i>The share of selected taxes in own revenues of Tarnów .....</i>	38	57
<i>Indices of selected expenditures of Tarnów by divisions .....</i>	39	58
<i>Revenues and expenditures per capita in cities with powiat status in 2009 .....</i>	40	59
<i>Dendrogram of grouping cities using Ward's method by selected diagnostic features in 2009 .....</i>	41	61
<i>Normalized diagnostic features in 2009 (Tarnów and Nowy Sącz) .....</i>	42	62
<i>Normalized diagnostic features in 2009 (Tarnów and Bielsko Biała) .....</i>	43	63
List of maps		
<i>Delimitation of area with Tarnów influence in 2009 .....</i>	1	66
<i>Net migration for permanent residence per 1 thous. population in gminas of Tarnowski subregion in the years 1999-2009 .....</i>	2	75
<i>Demographic dependency ratio in gminas of Tarnowski subregion in 2009 ...</i>	3	75
<i>Entities of the national economy per 10 thous. population in gminas of Tarnowski subregion in 2009 .....</i>	4	76
<i>The share of taxpayers obtaining revenues in respect of wages and salaries in gminas of Tarnowski subregion in 2008 .....</i>	5	76
<i>The share of unemployed persons in working age population in gminas of Tarnowski subregion in 2009 .....</i>	6	77
<i>Median of annual revenues in respect of wages and salaries in gminas of Tarnowski subregion in 2008 .....</i>	7	77
<i>Dwellings completed per 1 thous. population in gminas of Tarnowski subregion in the years 1999-2009 .....</i>	8	78
<i>Own revenues of gminas' self-governments per capita in gminas of Tarnowski subregion in 2009 .....</i>	9	78

In English version: preface, contents

UWAGI OGÓLNE

1. Dane według podregionów, powiatów i gmin przedstawiono w podziale administracyjnym według stanu na dzień 31 XII 2009 r.
2. Dane prezentowane są w układzie Polskiej Klasyfikacji Działalności 2004 (PKD 2004) opracowanej na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich EUROSTAT. Dodatkowo w odniesieniu do PKD 2004 dokonano grupowania na sektory ekonomiczne, w niektórych działach wg PKD 2007.
3. Pod nazwą Przemysł ujęto sekcje: „Górnictwo”, „Przetwórstwo przemysłowe”, „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę”.
4. Sektor przemysłowy obejmuje sekcje: „Budownictwo” oraz sekcje ujęte pod nazwą „Przemysł”.
5. Sektor - usługi rynkowe obejmuje sekcje: „Handel i naprawy”, „Hotele i restauracje”, „Transport, gospodarka magazynowa i łączność”, „Pośrednictwo finansowe”, „Obsługa nieruchomości i firm”, „Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała”.
6. Sektor - usługi nierynkowe obejmuje sekcje: „Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne”, „Edukacja” oraz „Ochrona zdrowia i pomoc społeczna”.
7. W opracowaniu zastosowano skróty nazw niektórych sekcji PKD 2004 oraz PKD 2007.
8. Przy przeliczeniach na 1 mieszkańca danych według stanu w końcu roku przyjęto liczbę ludności według stanu w dniu 31 XII, a przy przeliczeniach danych charakteryzujących wielkość zjawiska w ciągu roku - według stanu w dniu 30 VI.
9. Ilekroć mowa o badanych miastach na prawach powiatu zjawisko dotyczy miast na prawach powiatu o liczbie ludności od 66 tys. do 176 tys., które przed zmianami administracyjnymi w 1999 roku były miastami wojewódzkimi.
10. Liczby względne (wskaźniki, odsetki) obliczono z reguły na podstawie danych bezwzględnych wyrażonych z większą dokładnością niż podano w tablicach.
11. Ze względu na elektroniczną technikę przetwarzania danych, w niektórych przypadkach sumy składników mogą się różnić od podanych wielkości „ogółem”.
12. Niektóre dane (za rok 2009) zostały podane na podstawie informacji nie ostatecznych i mogą ulec zmianie w następnych publikacjach Urzędu.
13. W legendach map cyfry w nawiasach oznaczają liczbę gmin.

UWAGI METODYCZNE

Informacje o stanie ludności, mają charakter danych szacunkowych opracowanych przez GUS metodą bilansową na bazie NSP 2002. Dane te dotyczą ludności faktycznie zamieszkałej, do której zalicza się osoby zameldowane na stałe i tam mieszkające oraz osoby zameldowane na pobyt czasowy – do 2005 r. powyżej 2 miesięcy, a od 2006 r. powyżej 3 miesięcy. Przy opracowaniach stanu ludności są wykorzystywane dane o:

- urodzeniach i zgonach, które pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego,
- migracjach na pobyt stały pochodzących z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji,
- migracjach na pobyt czasowy pochodzących z ewidencji gmin, które przekazują dane raz w roku – według stanu w dniu 31 XII.

Ekonomiczne grupy wieku oznaczają ludność w wieku:

- **przedprodukcyjnym** – do 17 lat
- **produkcyjnym** – mężczyzn w wieku 18 – 64 lat i kobiety w wieku 18 – 59 lat
- **poprodukcyjnym** – mężczyzn w wieku 65 lat i więcej oraz kobiety w wieku 60 lat i więcej.

Przyrost naturalny ludności stanowi różnicę między liczbą urodzeń żywych i zgonów w danym okresie.

Saldo migracji stanowi różnicę między napływem i odpływem ludności. Napływ i odpływ migracyjny (wędrownikowy) jest to ogół osób przybywających lub wyjeżdżających na stałe w badanym okresie na określonym terenie.

Użyte określenia „**napływ**” i „**odpływ**” należy rozumieć odpowiednio jako nowe zameldowania na pobyt stały i wymeldowania z pobytu stałego.

Wskaźnik obciążenia demograficznego jest to liczba osób w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Do **pracujących według faktycznego miejsca pracy** zalicza się osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, a także osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej. Liczba pracujących podana jest według faktycznego miejsca pracy bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

Dane dotyczące **przeciętnego zatrudnienia** ujmują wyłącznie zatrudnionych na podstawie stosunku pracy, w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Dane dotyczące przeciętnego zatrudnienia nie ujmują zatrudnionych w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, a także osób zatrudnionych za granicą, w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach.

Podmioty gospodarki narodowej to osoby prawne, jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą.

Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą - w rejestrze podmiotów REGON to osoba, której działalność jest wpisana do ewidencji działalności gospodarczej (z wyjątkiem wspólników spółki cywilnej, którzy nie podlegają odrębnej rejestracji w tym rejestrze) i inna osoba prowadząca działalność na własny rachunek w celu osiągnięcia zysku oraz osoba prowadząca indywidualne gospodarstwo rolne.

Sektor prywatny – grupa podmiotów gospodarki narodowej, których mienie w całości lub w przeważającej części należy do prywatnych właścicieli.

Spółka handlowa – spółka, której utworzenie, organizację, funkcjonowanie, rozwiązywanie, łączenie, podział, przekształcenie reguluje Kodeks spółek handlowych. Spółki handlowe dzielą się na osobowe (jawne, partnerskie, komandytowe, komandytowo-akcyjne) i kapitałowe (akcyjne, z ograniczoną odpowiedzialnością). Mają one obowiązek uzyskania wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Podmioty według liczby pracujących:

jednostki małe – w których liczba pracujących wynosi mniej niż 10 osób,

jednostki średnie – w których liczba pracujących wynosi od 10 do 49 osób,

jednostki duże – w których liczba pracujących wynosi 50 i więcej osób.

Dane dotyczące wychowania przedszkolnego i szkół podano według stanu na początku roku szkolnego a dane o absolwentach na koniec poprzedniego roku szkolnego.

Szkoły dla dzieci i młodzieży (łącznie ze specjalnymi) obejmują: szkoły podstawowe, gimnazja, zasadnicze szkoły zawodowe i szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne, licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące i szkoły artystyczne nie dające uprawnień zawodowych, licea profilowane, technika, technika uzupełniająca i szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe.

Szkoły policealne, kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej obejmują szkoły dla młodzieży i dla dorosłych.

Szkoły dla dorosłych, kształcące w formie dziennej, wieczorowej i zaocznej obejmują licea ogólnokształcące, uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych i technika uzupełniająca.

Dane o **praktykach lekarskich** obejmują te podmioty, które świadczą usługi zdrowotne w ramach środków publicznych.

Informacje o **działalności domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic** opracowano na podstawie badania cyklicznego przeprowadzanego co dwa lata.

Dane dotyczące **liczby obiektów turystycznych i miejsc noclegowych** podano według stanu na dzień 31 lipca, a pozostałe w okresie od stycznia do grudnia.

Baza noclegowa turystyki nie obejmuje pokoi gościnnych i kwater agroturystycznych.

Mediana czyli wartość środkowa to wartość cechy w szeregu uporządkowanym, powyżej i poniżej której znajduje się jednakowa liczba obserwacji.

WSTĘP

TARNÓW to drugie, co do wielkości miasto województwa małopolskiego. W obecnych granicach administracyjnych zajmuje powierzchnię 72,4 km². Pełni funkcję ważnego ośrodka gospodarczego, kulturalnego i komunikacyjnego województwa małopolskiego. Zabytkowa architektura oraz ciekawe położenie geograficzne czyni Tarnów miastem atrakcyjnym turystycznie.

W końcu 2009 r. ludność Tarnowa liczyła 115,2 tys. osób i na przestrzeni ostatnich 10 lat jej stan zmniejszył się o ponad 4%. O spadku liczby ludności w minionej dekadzie zdecydowało utrzymujące się z roku na rok głęboko ujemne saldo migracji stałej wewnętrznej i zagranicznej, wzmocnione w niektórych latach ujemnym przyrostem naturalnym. W ostatnich 2 latach tempo tego spadku było mniejsze, gdyż rodziło się nieco więcej dzieci, a także mniej Tarnowian emigrowało za granicę na stałe, przy niewielkim wzroście imigrantów.

Z każdym rokiem ludność Tarnowa nieznacznie się starzeje. Przeciętny wiek (mediana) mieszkańca Tarnowa na koniec 2009 r. wynosił 39,3 lat, podczas gdy w 1999 r. - 35,1 lat.

W latach 2005–2008 w Tarnowie był obserwowany systematyczny wzrost liczby pracujących, niemniej w 2009 r. odnotowano niewielki spadek. Od trzech lat liczba pracujących w sektorze prywatnym przewyższa liczbę pracujących w sektorze publicznym. W 2009 r. najliczniejszą grupę pracujących osób stanowili pracownicy usług rynkowych (34,5%), w dalszej kolejności przemysłu i budownictwa (32,9%).

Od 2005 r. średnie wynagrodzenie w Tarnowie wzrastało osiągając w 2009 r. poziom 2872 zł, chociaż nadal było niższe niż średnia w Małopolsce wynosząca 3058 zł. Najwyższą średnią płacę w 2009 r. osiągnęli pracownicy sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 4319 zł, a najniższą w sekcji „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca” - 1573 zł.

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Tarnowie na koniec 2009 r. wyniosła 5,2 tys. i była wyższa niż rok wcześniej o 1,2 tys. osób tj. o 29,3%. Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lata. Wśród bezrobotnych przeważały osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia: zasadniczym zawodowym (1,4 tys.), policealnym, średnim zawodowym (1,2 tys.) oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (1,1 tys.). W końcu 2009 r.

bez prawa do zasiłku pozostawało w Tarnowie 4,5 tys. osób tj. 85,7% zarejestrowanych bezrobotnych.

Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności Tarnowa z roku na rok była coraz wyższa. W 2009 r. na 10 tys. ludności przypadało 926 podmioty (w Małopolsce średnio 952 podmioty). Zdecydowaną większość stanowiły jednostki sektora prywatnego (97,0%), a udział podmiotów prowadzonych przez osoby fizyczne wynosił 75,1%. Nadal, niezmiennie od lat, dominowała działalność handlowa (29,8%), w dalszej kolejności działalność w zakresie obsługi nieruchomości oraz usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (17,3%). W 2009 r. wpisano do rejestru REGON 1238 nowych podmiotów. Znaczny wzrost liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w porównaniu z 2008 r. wystąpił w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe, Ochrona zdrowia i pomoc społeczna, Hotele i restauracje, Edukacja. W omawianym okresie z rejestru REGON wykreślono 710 podmiotów. W Tarnowie najwyższy procentowy wzrost wykreśleń w odniesieniu do poprzedniego roku odnotowano tylko w sekcjach: Pośrednictwo finansowe, Ochrona zdrowia i pomoc społeczna, Transport.

Po 2005 r. zmniejszyła się baza lokalowa wychowania przedszkolnego, a głównym powodem była malejąca liczba dzieci w wieku 3-6 lat, chociaż w ostatnich dwóch latach obserwuje się wzrost zainteresowania opieką przedszkolną dla dzieci 3-5 letnich. W zakresie szkolnictwa na poziomie podstawowym i gimnazjalnym nastąpiło polepszenie warunków nauki w roku szkolnym 2009/2010 w porównaniu z rokiem 2005/2006. W relacji do stanu z września 2005 r. nastąpił wyraźny spadek uczniów – w szkołach podstawowych o 15,4%, a w gimnazjach – o 17,7%. Zmniejszenie liczby uczniów spowodowało istotne „rozgęszczenie” klas. Struktura uczniów według typów szkół zmienia się minimalnie w związku z postępującą likwidacją liceów profilowanych. W roku szkolnym 2009/2010 utrzymały się zarysowane w poprzednich latach preferencje młodzieży w zakresie kontynuacji nauki po ukończeniu gimnazjum, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. W związku z tym omawiany rok szkolny był kolejnym, w którym wyraźnie wzrosła liczba uczniów w technikach a minimalnie w zasadniczych szkołach zawodowych przy jednoczesnym ubytku uczniów w liceach ogólnokształcących. Nie bez znaczenia jest też coraz ciekawsza oferta zawodów, w których można się kształcić w średnich szkołach zawodowych w Tarnowie.

Z roku na rok wzrasta liczba studentów w działających w Tarnowie 2 szkołach wyższych: Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej oraz Małopolskiej Wyższej

Szkole Ekonomicznej. W roku akademickim 2009/2010 studiowało ogółem 8,2 tys. osób, w tym na studiach stacjonarnych – 4,3 tys. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba studentów ogółem wzrosła o 4,3%, a na studiach stacjonarnych o 4,9%. Ponadto w Tarnowie funkcjonowały oddziały zamiejscowe 3 uczelni krakowskich: Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu Pedagogicznego i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, a także Wyższej Szkoły Biznesu w Nowym Sączu. W tych placówkach studiowało ponad 2 tys. osób.

W Tarnowie funkcjonują dwa publiczne szpitale ogólne. W 2008 r. został utworzony nowy oddział w szpitalu im. Szczeklika, a w 2009 r. rozbudowano oddziały w szpitalu im. Św. Łukasza. To spowodowało, że w końcu 2009 r. tarnowskie szpitale posiadały 1063 łóżka, czyli o 7,2% więcej niż dwa lata wcześniej.

W 2009 r. w porównaniu do lat wcześniejszych zmniejszyła się liczba lekarzy. Według wstępnych danych, według podstawowego miejsca pracy było 458 lekarzy, to jest o blisko 4% mniej niż w 2008 r. i o niemal 7% mniej niż w 2006 r. Spadek liczby lekarzy, a szczególnie lekarzy dentystów po 2005 r. mógł być spowodowany między innymi szerszą emigracją, po ułatwieniach w podjęciu pracy w swoim zawodzie w krajach Unii Europejskiej.

W 2009 r. działało w Tarnowie 58 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W stosunku do 2005 r. liczba zakładów opieki zdrowotnej wzrosła o 1/3, a lekarzy prowadzących praktyki lekarskie było mniej o 1/4. Analizowany rok był drugim, w którym zmniejszyła się liczba porad udzielanych w placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. W stosunku do 2008 r. liczba porad ogółem była mniejsza o 8,5%, przy czym w poradach stomatologicznych spadek wyniósł ok.13%. Ten relatywnie duży spadek porad stomatologicznych finansowanych ze środków publicznych mógł być spowodowany coraz powszechniejszym korzystaniem z usług gabinetów prywatnych.

Od 3 lat obserwuje się wzrost zapotrzebowania na opiekę najmłodszych dzieci w żłobkach. Rodzice coraz chętniej korzystają z tej formy opieki i w 2009 r. na każde 100 dzieci w wieku 0-2 lata, 60 korzystało ze żłobka, podczas gdy w 2005 r. wskaźnik ten wynosił 47/100.

W 2009 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tarnowie było zarejestrowanych 3,8 tys. gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej. Nowo zarejestrowane w MOPS, to przede wszystkim gospodarstwa jednoosobowe, czyli osoby samotnie gospodarujące. Są to głównie osoby starsze, których przybywa nie tylko w Tarnowie. W zbiorowości beneficjentów

ogółem w 2009 r. ponad 16% stanowiły dzieci korzystające z posiłku w szkołach. W populacji beneficjentów zasiłki stałe w 2009 r. otrzymywało 658 osób, czyli 7,5% ogółu beneficjentów, a zasiłki okresowe 1214 osób, co stanowiło niemal 14% ogółu. W analizowanym roku w Tarnowie było 10 domów pomocy społecznej, które posiadały 553 miejsca. W tych placówkach w 2009 r. było 502 mieszkańców i ich liczba w stosunku do poprzedniego roku zmniejszyła się o ponad 5%. Zapewne są osoby oczekujące na umieszczenie w tego typu placówkach, ale „zaporą” są wysokie koszty utrzymania i to bardziej z tego powodu może ubywać mieszkańców tych domów.

Omawiany rok był kolejnym, w którym zmniejszyło się zainteresowanie działalnością wystawienniczą tarnowskich placówek, ponadto ze względu na modernizację budynku swoją działalność ograniczył teatr. W zakresie czytelnictwa także utrzymuje się spadkowa tendencja. W 2009 r. na każde 1000 mieszkańców miasta przypadało 239 czytelników zarejestrowanych w Miejskiej Bibliotece Publicznej i jej 11 filiach, a jeszcze rok wcześniej wskaźnik ten wynosił 252. Osłabło także uczestnictwo w lokalnych imprezach kulturalnych. Jedynie kina odnotowały wzrost zainteresowania oferowanym repertuarem.

Nieznacznie wzrósł stopień wykorzystania bazy noclegowej miasta, chociaż analizowany 2009 r. był drugim, w którym znacząco zmniejszyła się liczba turystów zagranicznych, oraz udzielonych im noclegów i ten spadek mógł być skutkiem kryzysu finansowego. Wzrosły możliwości uprawiania sportu.

Zasoby mieszkaniowe Tarnowa na koniec grudnia 2009 r. wynosiły 42,0 tys. mieszkań, w których znajdowało się 149,7 tys. izb o powierzchni 2610,2 tys. m². Stanowiły one 3,9% zasobów Małopolski. Standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne uległ znacznej poprawie w stosunku do 2005 r. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w końcu 2009 r. wynosiła 62,2 m², jednocześnie mieszkanie posiadało średnio 3,57 izby. Standard mieszkań pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje techniczno - sanitarne był wyższy w porównaniu do mieszkań Małopolski.

Na jedno mieszkanie w Tarnowie przypadało przeciętnie 2,74 osoby (w Małopolsce 3,06), a na jedną izbę 0,77 osoby (w Małopolsce 0,80). Statystyczny mieszkaniec miał do dyspozycji 22,7 m² powierzchni.

W 2009 r. na terenie miasta Tarnowa oddano do użytkowania 418 mieszkań tj. o 9,7% więcej niż w 2005 r. Największy udział w przyroście nowych zasobów

mieszkańców mieli inwestorzy indywidualni (41,8%), w dalszej kolejności inwestorzy budownictwa społeczno - czynszowego (24,9%) i deweloperzy (23,2%).

W 2009 r. dochody ogółem miasta Tarnowa wyniosły 439 mln zł. W porównaniu do roku 2008 były wyższe o 9,0 %. Na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 3802 zł, czyli o 326 zł więcej niż rok wcześniej. Najważniejszymi źródłami dochodów własnych były wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (43,3 %), podatku od nieruchomości (29,5%) oraz wpływy z dochodów z majątku (7,2%).

Na uwagę zasługuje rosnący udział w dochodach własnych pozostałych dochodów, które prawie w całości pochodzą z budżetu Unii Europejskiej, co świadczy o aktywnym poszukiwaniu dodatkowych funduszy na rozwój regionu

W rankingu Gazety Prawnej „Europejska Gmina, Europejskie Miasto 2009”, w którym głównym kryterium była wielkość środków pozyskanych z różnych Programów Operacyjnych, miasto Tarnów zajęło drugie (po Krakowie) miejsce w Małopolsce. W 2009 r. Tarnów uzyskał 26 mln zł i środki te prawie w całości (91,1%) przeznaczone zostały na cele inwestycyjne.

Wydatki ogółem budżetu miasta w 2009 r. zamknęły się kwotą 459 mln zł i były wyższe o 12,6% w odniesieniu do roku poprzedniego (w miastach Małopolski o 8,8%). Na 1 mieszkańca przypadało średnio 3980 zł, czyli o 460 zł więcej niż w roku poprzednim (w miastach Małopolski 4430 zł – o 367 zł więcej). Podobnie jak w latach poprzednich główne kierunki wydatkowania środków, podyktowane były przemianami zachodzącymi w funkcjach miasta, pełnionych zarówno wobec własnych mieszkańców jak i okolicznych gmin. Dominowały wydatki poniesione w działach: transport i łączność, oświata i wychowanie, pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, które pochłonęły prawie 70% ogółu wydatków miasta.

Tarnów pełni rolę lokalnego ośrodka rozwoju, jest siłą napędową dla rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości na poziomie lokalnym. Miasto systematycznie rozszerza ofertę w zakresie dostępu do edukacji i kultury wyższego „szczebla” oraz lepszej jakości wysokospecjalistycznych usług społecznych. Funkcje gmin otaczających Tarnów powoli stawały się uzupełniającymi w stosunku do miasta, a w ostatnich latach obserwowano wzrost ich znaczenia przede wszystkim jako strefy mieszkaniowej, gospodarczej i turystycznej.

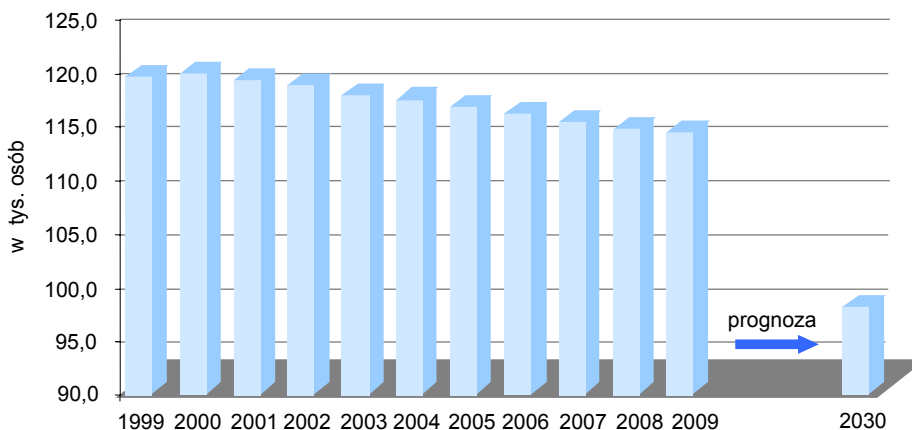
W oparciu o mierniki statystyczne dokonano delimitacji obszaru wpływu Tarnowa na otaczające gminy. Pozwoliło to na wyodrębnienie 4 skupień gmin o różnym stopniu wzajemnego oddziaływania i różnych funkcjach.

Największe powiązanie z Tarnowem wykazały gmina Tarnów i gmina Wojnicz, które pełniły uzupełniające funkcje mieszkaniowe oraz uzupełniającą funkcję gospodarczą. W drugim skupieniu znalazły się gminy leżące w bliskim sąsiedztwie Tarnowa: Wierzchosławice, Skrzyszów, Żabno, Lisia Góra i nieco dalej położona gmina Pleśna. Mieszkańcy Tarnowa chętnie migrują na dobrze zurbanizowane i nieodległe tereny gmin Lisia Góra, Skrzyszów i Pleśna. Wykorzystując możliwość mieszkania w zielonej strefie podmiejskiej i dojeżdżania do pracy w mieście. Trzecie skupienie zawierało wyłącznie gminy miejsko-wiejskie: Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów i Zakliczyn. Wymienione gminy mają znaczące walory przyrodnicze i turystyczne a ich lokalizacja około 15–20 km od miasta Tarnowa sprawia, że stanowią dogodny zaplecze turystyczno – weekendowe dla mieszkańców Tarnowa. Najmniejszy wpływ miasto Tarnów wywierało na gminy czwartego skupienia, położone w powiecie tarnowskim peryferyjnie, w znacznej, powyżej 30 km, odległości od Tarnowa i ważniejszych szlaków komunikacyjnych. Były to gminy zlokalizowane w południowo-wschodniej części powiatu tarnowskiego: Gromnik, Rzepiennik Strzyżewski i Szerzyny oraz gmina Wietrzychowice położona w północnej części powiatu. Niedogodności związane ze słabą siecią transportową i komunikacyjną gmin, zmniejszały ich szanse gospodarcze i możliwości zatrudnienia mieszkańców gmin w mieście. Gminy tego skupienia mają dużo do zaoferowania mieszkańcom Tarnowa - czyste powietrze, piękne, panoramiczne krajobrazy Pasma Brzanki i Ciężkowicko-Rożnowskiego Parku Krajobrazowego, duże kompleksy leśne Gromnika, co jest ich najbardziej naturalnym bogactwem.

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W końcu 2009 r. ludność Tarnowa liczyła 115,2 tys. osób i na przestrzeni ostatnich 11 lat jej stan zmniejszył się o ponad 4%. Nieznacznie również spadła liczba mieszkańców Krakowa. Na koniec omawianego okresu mieszkało tam o 0,1% osób mniej niż w 1999 r., natomiast liczba ludności Nowego Sącza zwiększyła się w tym samym okresie o 0,8%.

**WYKRES 1. LUDNOŚĆ TARNOWA W LATACH 1999 – 2009
I PROGNOZOWANA W 2030 R.**

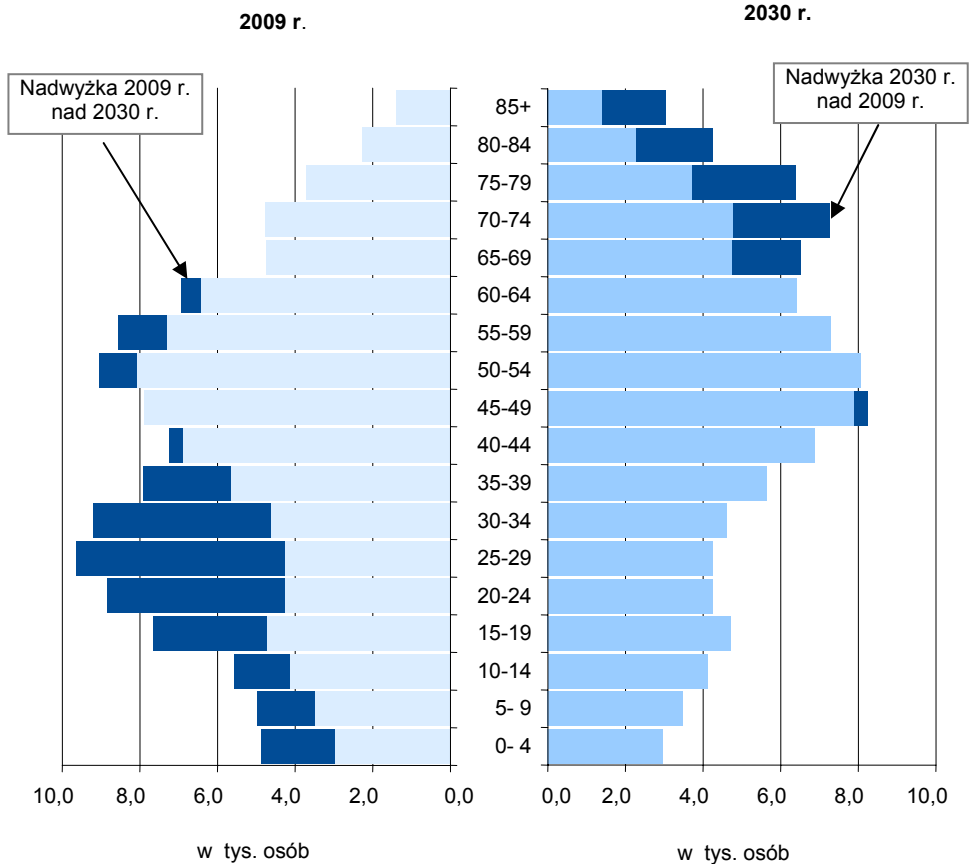
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

O spadku liczby ludności miasta Tarnowa od 1999 r. lat zdecydował:

- niewielki dodatni przyrost naturalny wynoszący 144 osób, z wyłączeniem lat 2003 i 2005–2007 w których odnotowano ujemny przyrost naturalny,
- utrzymujące się z roku na rok głęboko ujemne saldo migracji stałej wewnętrznej, które wyniosło minus 3773 osoby, co oznacza, że liczba osób wymeldowanych do innych miejscowości była prawie 1,5 - krotnie wyższa niż liczba nowo zameldowanych mieszkańców miasta,
- ujemne saldo migracji stałej zagranicznej wynoszące minus 2160 osób, które świadczy o stałej nadwyżce emigrantów nad imigrantami.

Zgodnie z założeniami ostatniej prognozy GUS w najbliższych latach należy oczekiwać dalszego spadku liczby mieszkańców Tarnowa, przy czym tempo tego spadku będzie coraz wolniejsze. W 2030 r. liczba mieszkańców Tarnowa wyniesie 98,5 tys. osób, zatem w ciągu najbliższych 21 lat ubędzie prawie 17 tys. Tarnowian.

WYKRES 2. PROGNOZA LUDNOŚCI TARNOWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. pod względem wielkości populacji miasto Tarnobrzeg nadal plasowało się na 2 miejscu w Małopolsce, a jego mieszkańcy stanowili 3,5% ogółu ludności województwa. Spadek liczby ludności Tarnobrzega spowodował, że gęstość zaludnienia wyniosła 1591 osób/km² tj. o 5 osób/km² mniej niż rok wcześniej i była ponad 7 - krotnie wyższa niż w województwie.

Cechą charakterystyczną terenów miejskich jest wysoka dysproporcja płci. Wartość współczynnika feminizacji, czyli liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn utrzymywała się w Tarnobrzegu od 2006 r. na niezmiennym poziomie i wynosiła 111 (dla porównania w Krakowie na 100 mężczyzn przypadało 114 kobiet a w Nowym Sączu 109).

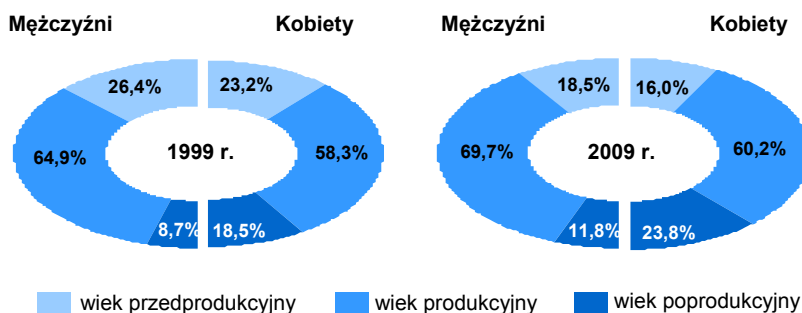
Z każdym rokiem ludność Tarnowa nieznacznie się starzeje. Mediana wieku mieszkańców Tarnowa na koniec 2009 r. wynosiła 39,3 lat, podczas gdy w 1999 r. wynosiła 35,1 lat.

Jedną z przyczyn kształtowania się struktury wiekowej ludności Tarnowa jest obserwowane od 1999 r. stopniowe zmniejszanie się liczby dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat. W 2009 r. ludność w wieku przedprodukcyjnym liczyła 19,8 tys. osób, co oznacza zmniejszenie stanu z roku poprzedniego o 594 osób. Udział tej zbiorowości w ogólnej liczbie ludności wyniósł w końcu 2009 r. – 17,2% (w 2008 r. – 17,6%), podczas gdy w 1999 r. wyniósł 24,7%.

Duże zmiany można także zaobserwować w grupie osób w wieku produkcyjnym (18-59 lat kobiety i 18-64 lat mężczyźni). Na koniec 2009 r. mieszkało w Tarnowie 74,5 tys. osób w wieku produkcyjnym, co w porównaniu do roku poprzedniego oznacza spadek o 384 osoby. Od 1999 r. odsetek osób w tym wieku wzrósł o 3,3 pkt proc., tj. z poziomu 61,4% do 64,7% w 2009 r., przy czym tempo przyrostu ludności tej zbiorowości jest coraz wolniejsze.

W ostatnich latach wyraźnie wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej – kobiety, 65 lat i więcej – mężczyźni). Ich udział w populacji ogółem wynosił w końcu 2009 r. 18,1% i był o 4,2 pkt proc. wyższy niż w 1999 r. W Tarnowie w końcu 2009 r. mieszkało 20,8 tys. osób w wieku poprodukcyjnym, czyli w stosunku do roku poprzedniego przybyło 618 osób tej zbiorowości.

WYKRES 3. STRUKTURA LUDNOŚCI TARNOWA WEDŁUG PŁCI I WIEKU

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Coraz bardziej istotne stają się relacje między ekonomicznymi grupami wieku ludności, które najlepiej odzwierciedla wskaźnik obciążenia demograficznego. W Tarnowie w 2009 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 54 osób w wieku nieprodukcyjnym, podczas gdy w 1999 r. przypadało 63 takie osoby. Zdecydowane zmiany na korzyść produkcyjnej grupy wieku odnotowano również

w Krakowie, gdzie wskaźnik obciążenia demograficznego w końcu 2009 r. wyniósł 52,4 i był niższy niż w 1999 r. o prawie 4 pkt proc., oraz w Nowym Sączu, gdzie wskaźnik ten w porównaniu do 1999 r. poprawił się o ponad 12 pkt proc.

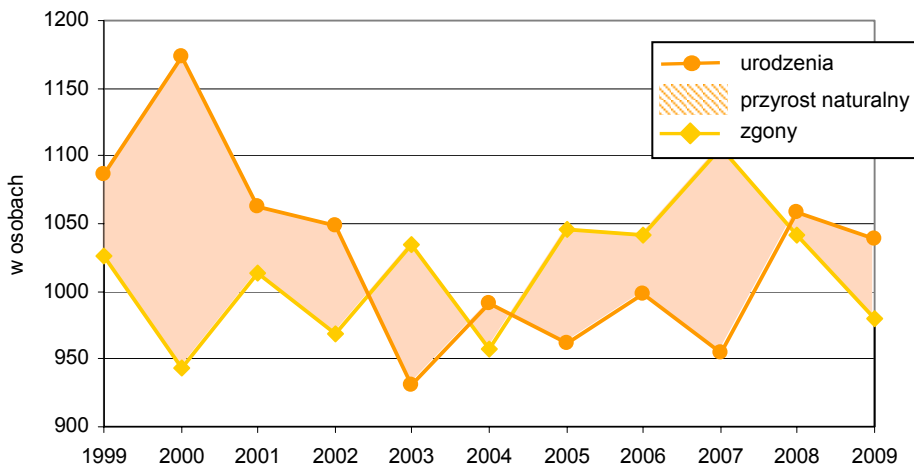
Na kształtowanie stanu i zmianę struktury ludności decydujący wpływ mają zjawiska demograficzne określane jako ruch naturalny. W Tarnowie w 2009 r. zawarto 695 małżeństw (o 7,1% mniej niż rok wcześniej), orzeciono 212 rozwodów (o 20,3% mniej) i 12 separacji (o 5 separacji więcej niż w roku poprzednim), zarejestrowano 1039 urodzeń żywych (o 1,9% mniej) oraz 980 zgonów (o 6,0% mniej niż w 2008 r.).

W 2009 r. w Tarnowie na każdy 1 tys. mieszkańców zawarto nieco ponad 6 nowych związków małżeńskich, przy jednocześnie jednym z najwyższych w województwie wskaźniku natężenia rozwodów wynoszącym 1,85‰. Podobnie w Krakowie, wskaźnik natężenia małżeństw w omawianym roku wyniósł 6,0‰ i przy wskaźniku natężenia rozwodów wynoszącym 2,17‰ świadczą o specyficznych cechach procesów demograficznych wielkich miast.

W omawianym roku zarejestrowano w Tarnowie niewiele ponad 1 tys. urodzeń żywych, co przełożyło się na niższy niż rok wcześniej wskaźnik natężenia urodzeń (liczba urodzeń na 1 tys. ludności), który w 2009 r. wyniósł 9,05‰, podczas gdy w Małopolsce wskaźnik ten kształtował się na poziomie 11,4‰.

Obok urodzeń, zgony są kolejnym czynnikiem ruchu naturalnego wpływającym na stan i strukturę ludności. W 2009 r. w Tarnowie zmarło 980 osób tj. o 62 osoby mniej niż w roku poprzednim, tym samym wskaźnik natężenia tego zjawiska, wyrażający liczbę zgonów na 1 tys. ludności obniżył się i wyniósł 8,54‰.

WYKRES 4. URODZENIA, ZGONY I PRZYRÓST NATURALNY W TARNOWIE

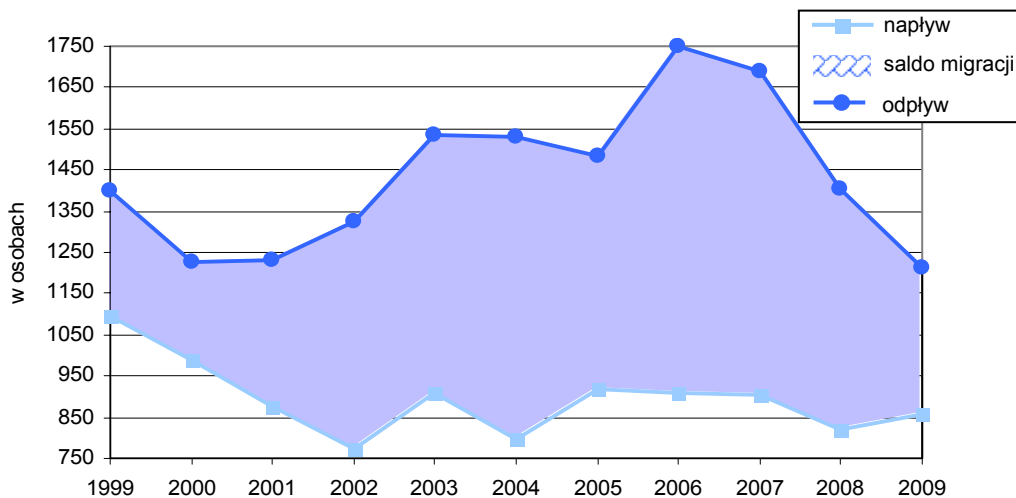
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. w Tarnowie dzięki pozytywnym zmianom w poziomie urodzeń przy jednocześnie niższej liczbie zgonów w stosunku do roku poprzedniego, przyrost naturalny był dodatni i wyniósł 59 osób. Na każdy 1 tys. ludności przybyło 0,51 osoby, wobec 0,15 osoby w 2008 r. Dla porównania w Krakowie współczynnik przyrostu naturalnego w omawianym roku wyniósł 0,94‰, natomiast w Nowym Sączu na każdy 1 tys. mieszkańców przybyły 3,39 osoby.

Istotny wpływ na kształtowanie się stanu i struktury wiekowej ludności wywierają migracje. Podobnie jak w latach wcześniejszych w 2009 r. liczba osób pragnących osiedlić się na stałe w Tarnowie była niższa od liczby osób wymeldowanych do innych miejscowości. Saldo migracji stałej w ruchu wewnętrznym wyniosło minus 240 osób wobec minus 303 osoby w 2008 r.

Podobną tendencję zauważono w Nowym Sączu, gdzie saldo migracji stałej w ruchu wewnętrznym wyniosło w 2009 r. minus 144 osoby. Nieco inaczej tendencje te kształtowały się w Krakowie, gdzie napływ ludności na pobyt stały w niewielkim stopniu przewyższał jej odpływ, zatem saldo migracji w ruchu wewnętrznym w 2009 r. było dodatnie i wyniosło 161 osób wobec minus 224 rok wcześniej.

WYKRES 5. MIGRACJE STAŁE LUDNOŚCI W TARNOWIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

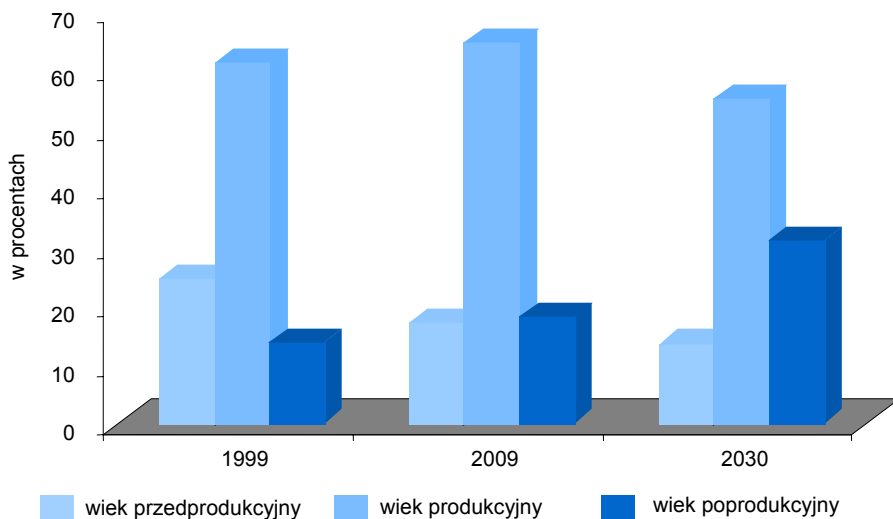
Omawiany rok był kolejnym, w którym nastąpił spadek liczby wyjazdów Tarnowian na pobyt stały za granicę, jednocześnie zaobserwowano wzrost liczby imigracji. Saldo migracji zewnętrznej wyniosło w 2009 r. minus 115 osób, podczas gdy rok wcześniej wynosiło minus 279 osób.

Według ostatniej prognozy GUS w 2030 r. nastąpi spadek liczby mieszkańców w stosunku do 2009 r. o prawie 17%. Proporcje ludności według płci nie ulegną większym zmianom, natomiast przyspieszy proces starzenia się społeczeństwa, o czym świadczą zmiany w strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku:

- udział ludności w wieku przedprodukcyjnym spadanie z 17,2% w 2009 r. do 13,6% w 2030 r.
- udział ludności w wieku produkcyjnym zmniejszy się o 9,5% i wyniesie 55,2% w 2030 r.
- udział ludności w wieku poprodukcyjnym wzrośnie z 18,1% w 2009 r. do 31,2% w 2030 r.

**WYKRES 6. STRUKTURA LUDNOŚCI TARNOWA
WEDŁUG EKONOMICZNYCH GRUP WIEKU**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

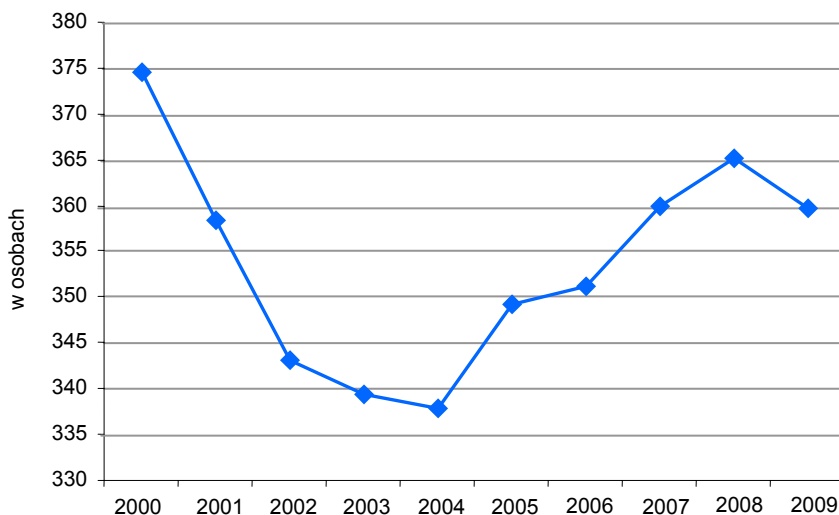
RYNEK PRACY

Pracujący

Dane o pracujących prezentowane są według faktycznego miejsca pracy i obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy, pracodawców i pracujących na własny rachunek, a także osoby wykonujące pracę nakładczą, agentów, członków spółdzielni produkcji rolniczej. Nie obejmują natomiast osób zatrudnionych w jednostkach budżetowych prowadzących działalność w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie oraz w podmiotach gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób.

W Tarnowie, po systematycznym wzroście liczby pracujących w latach 2005 – 2008, w 2009 r. zanotowano niewielki jej spadek. Według stanu na 31 grudnia 2009 r. pracowało w Tarnowie 41,7 tys. osób tj. o ponad 1% mniej niż w roku poprzednim, z czego prawie 52% pracowało w jednostkach sektora prywatnego. Systematyczny proces prywatyzacji gospodarki sprawił, że z roku na rok zmieniają się proporcje pomiędzy udziałem pracujących w sektorze publicznym i prywatnym. Do końca 2006 r. liczba pracujących w sektorze publicznym przewyższała liczbę pracujących w sektorze prywatnym, lecz w ciągu ostatnich trzech lat proporcje te uległy odwróceniu.

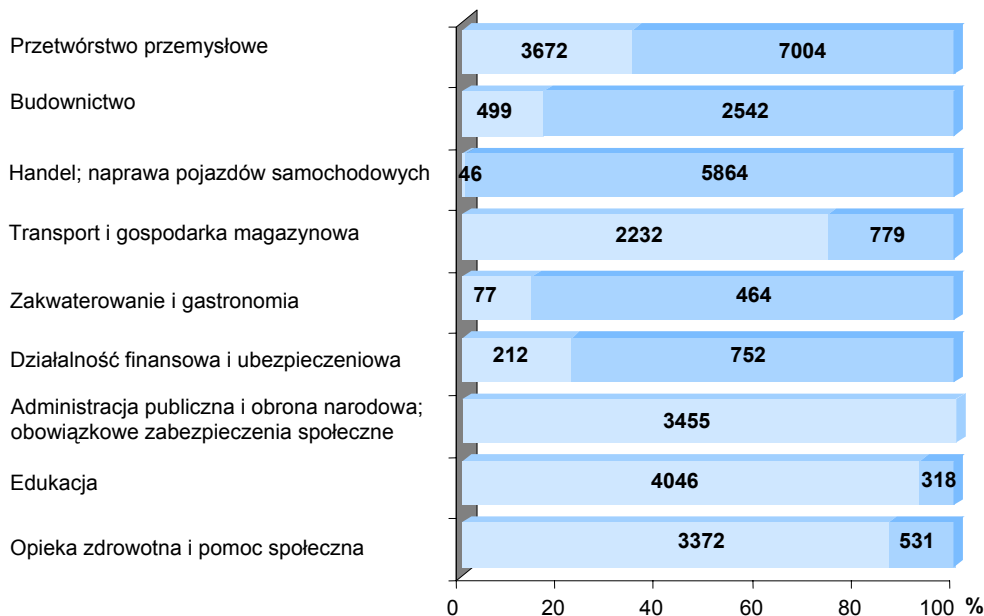
WYKRES 7. PRACUJĄCY W TARNOWIE NA 1 TYS. LUDNOŚCI

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. najliczniejszą grupę pracujących tj. 14,4 tys. osób stanowili pracownicy usług rynkowych, ich udział w ogólnej liczbie pracujących wyniósł 34,5% tj. o 1,2 pkt proc. więcej niż w 2005 r. W przemyśle i budownictwie pracowało 15,6 tys. osób, czyli 37,4% analizowanej zbiorowości, natomiast w usługach nierynkowych pracowało 11,7 tys. osób.

WYKRES 8. PRACUJĄCY W TARNOWIE WEDŁUG SEKTORÓW WŁASNOŚCI I WYBRANYCH SEKCJI PKD W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. ■ sektor publiczny ■ sektor prywatny

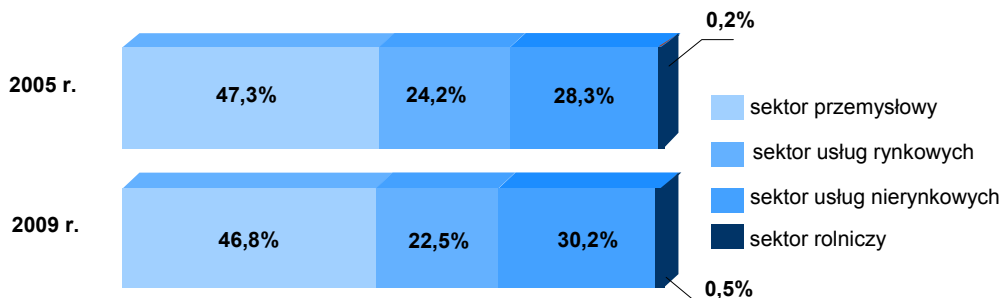
Zatrudnienie

Dane dotyczące przeciętnego zatrudnienia obejmują osoby zatrudnione na podstawie stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu oraz niepełnym po przeliczeniu na pełny etat. Informacje o przeciętnym zatrudnieniu nie ujmują podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, rolnictwa indywidualnego, osób zatrudnionych poza granicami kraju, zatrudnionych w organizacjach społecznych, politycznych, związkach zawodowych i innych.

W 2009 r. przeciętne zatrudnienie w Tarnowie wynosiło 36,9 tys. osób i w stosunku do 2005 r. spadło o ponad 3%. Ponad połowa badanej populacji zatrudniona była w sektorze publicznym. W końcu 2009 r. przeciętne zatrudnienie w tym sektorze wynosiło 20,0 tys. osób i w porównaniu do 2005 r. spadło o prawie

9%. Natomiast w sektorze prywatnym przeciętna liczba zatrudnionych w 2009 r. wynosiła 16,9 tys. osób, co stanowiło 45,7% ogółu zatrudnionych i była wyższa niż w 2005 r. o ponad 4%.

**WYKRES 9. STRUKTURA ZATRUDNIENIA
WEDŁUG SEKTORÓW EKONOMICZNYCH W TARNOWIE**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2005-2009 najwyższy, prawie 3 - krotny wzrost przeciętnego zatrudnienia wystąpił w sektorze rolniczym. W sektorze usług nierynkowych, w omawianych latach, przeciętne zatrudnienie wzrosło o ponad 3%, natomiast w sektorze przemysłowym i sektorze usług rynkowych odnotowano spadek liczby zatrudnionych, odpowiednio o 4,3% i 10%.

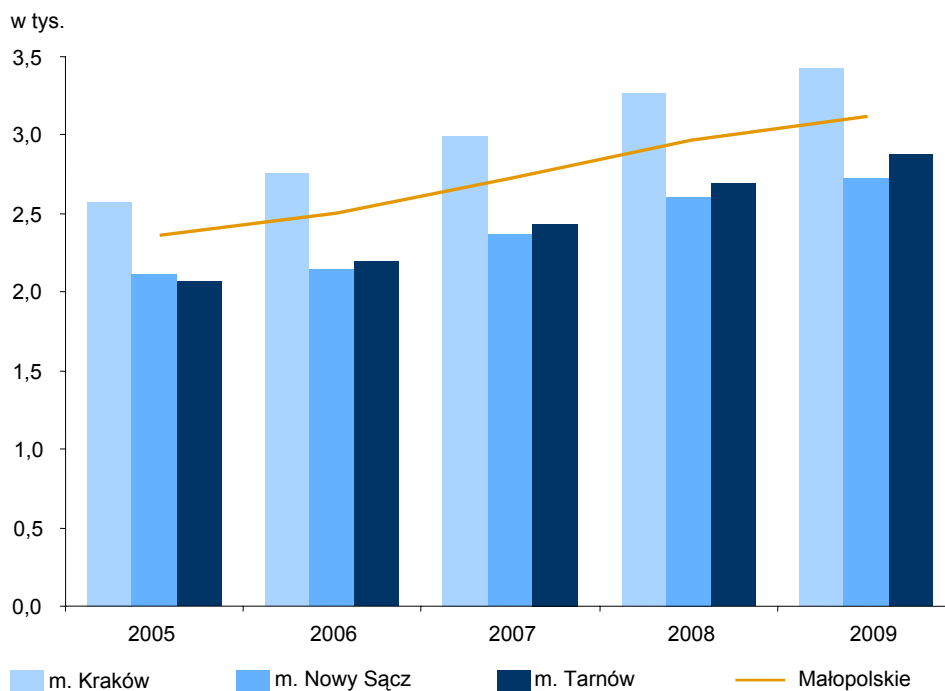
Wynagrodzenia

Głównym źródłem utrzymania ludności są dochody z pracy najemnej, czyli wynagrodzenie a jego wysokość w istotny sposób wpływa na proces przemieszczania się ludności i osiedlanie w miejscach, gdzie realnej możliwości zdobycia pracy towarzyszy perspektywa atrakcyjnej płacy.

Od 2005 r. średnie wynagrodzenie w Tarnowie systematycznie wzrasta, najwyższy wzrost – 10,8% odnotowano w 2008 r. Warto również podkreślić, że w ciągu ostatnich lat płace w mieście wzrastały szybciej niż przeciętna płaca w województwie małopolskim a nawet w Krakowie i Nowym Sączu. Niestety nadal średnie wynagrodzenie w Tarnowie jest niższe niż średnia w Małopolsce.

W 2009 r. przeciętne wynagrodzenie brutto w Tarnowie wynosiło 2872 zł (w województwie – 3058 zł) i było o 181 zł wyższe niż rok wcześniej. Statystyczny Krakowianin w omawianym roku otrzymał za swoją pracę o 552 zł więcej niż statystyczny Tarnowianin, natomiast przeciętna płaca w Nowym Sączu wyniosła 2726 zł.

WYKRES 10. PRZECIĘTNE MIESIĘCZNE WYNAGRODZENIE

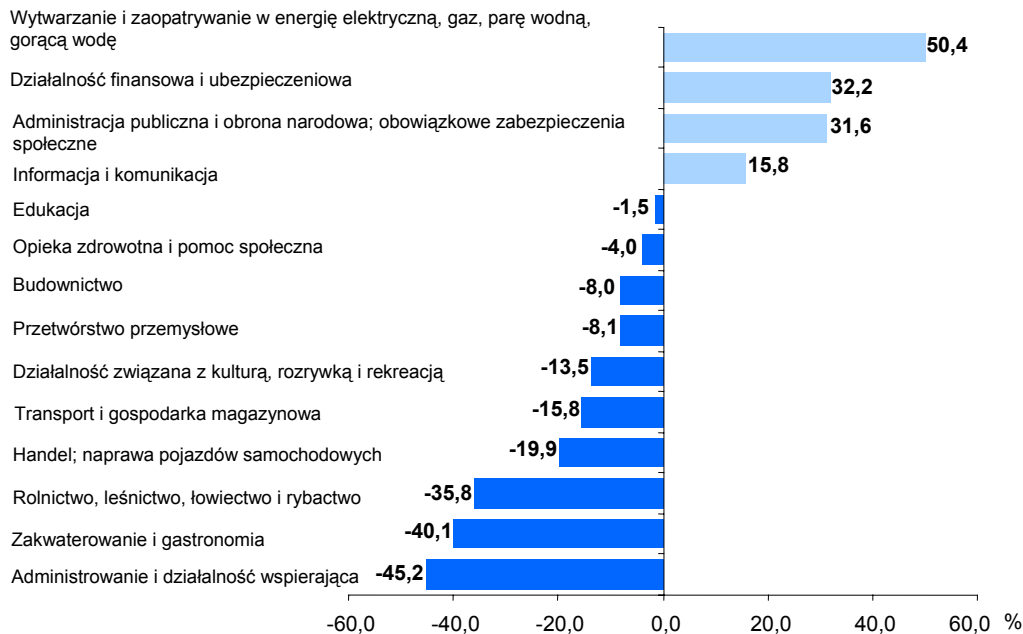

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W sektorze prywatnym w 2009 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło 2363 zł i było wyższe niż rok wcześniej o prawie 5%. W sektorze publicznym odnotowano wyższy, bo o 7,7% wzrost wynagrodzenia w porównaniu do 2008 r. Średnia płaca w tym sektorze na koniec 2009 r. wynosiła 3300 zł.

Nadal obserwuje się duże zróżnicowanie przeciętnego wynagrodzenia w poszczególnych sekcjach PKD. Rozpiętość w odchyleniu przeciętnego wynagrodzenia w stosunku do średniej płacy w Tarnowie wyniosła w 2009 r. ponad 95 pkt proc. Najniższe wynagrodzenie w 2009 r. wystąpiło w sekcji „Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca” i wynosiło 1573 zł, co stanowiło niecałe 55% średniej płacy w Tarnowie. Najwyższą płacę otrzymali pracownicy sekcji „Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych” – 4319 zł, co stanowiło 150,4% średniej płacy w mieście.

WYKRES 11. ODCHYLENIE PRZECIĘTNEJ PŁACY W WYBRANYCH SEKCJACH PKD OD ŚREDNIEJ W TARNOWIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

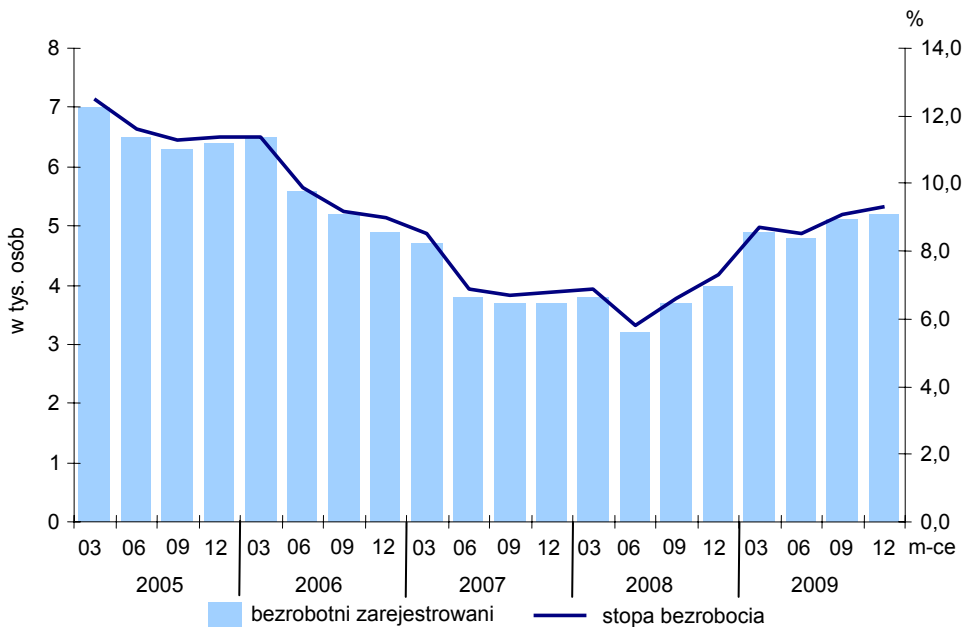
Bezrobocie

Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w Tarnobrzegu na koniec 2009 r. wyniosła 5,2 tys. i była wyższa niż rok wcześniej o 1,2 tys. osób tj. o 29,3%. W porównaniu z 2005 r. liczba zarejestrowanych bezrobotnych zmalała o 1,2 tys. osób (o 18,9%). Ponad połowę osób bezrobotnych stanowiły kobiety (w 2009 r. – 53,7%, w 2005 r. - 57,2%).

Bezrobotni zarejestrowani w urzędzie pracy w końcu 2009 r. stanowili 9,3% aktywnej zawodowo ludności Tarnobrzegu. Na koniec 2005 r. stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła 11,4% i systematycznie się obniżała aż do połowy 2008 r. (5,8%), po czym zaczęła ponownie rosnąć na koniec 2008 r. osiągnęła poziom 7,3% i rosła aż do końca 2009 r.

Dla porównania w Krakowie stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2009 r. wyniosła 4,2%, a w Nowym Sączu 10,2% (w 2005 r. odpowiednio 7,0% i 15,8%).

WYKRES 12. BEZROBOCIE REJESTROWANE W TARNOWIE

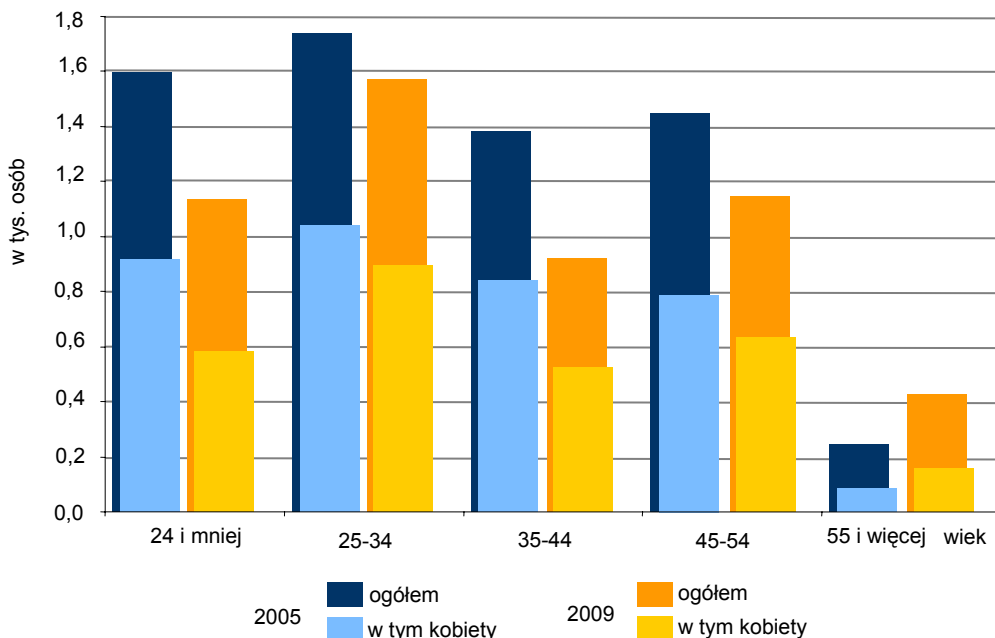

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W niekorzystnej sytuacji na rynku pracy były nadal osoby młode. Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lat. Na koniec 2009 r. w Tarnowie było 1,6 tys. takich osób, co stanowiło 30,2% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (w Krakowie i Nowym Sączu odpowiednio 32,0% i 30,2%). Liczną grupę osób zarejestrowanych jako bezrobotne stanowiły osoby w wieku 45-54 lat. W Tarnowie na koniec 2009 r. było zarejestrowanych 1,1 tys. osób w tym wieku, co stanowiło 22,0% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (w Krakowie 23,7%, w Nowym Sączu 21,4%). W skali województwa również najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowiły osoby w wieku 25-34 lat (28,7%), drugą pod względem liczebności grupą były osoby w wieku 24 lata i mniej (27,9% ogółu bezrobotnych).

WYKRES 13. BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WEDŁUG WIEKU I PŁCI W TARNOWIE

Stan w dniu 31 XII

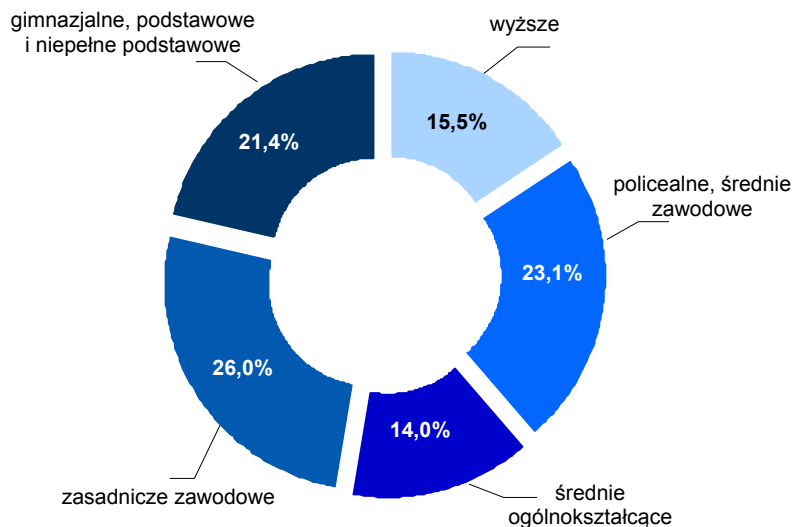
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wśród bezrobotnych przeważały osoby o stosunkowo niskim poziomie wykształcenia. W Tarnowie na koniec 2009 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (1,4 tys.), policealnym, średnim zawodowym (1,2 tys.) oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (1,1 tys.). Stosunkowo nieliczną grupę bezrobotnych (0,8 tys.) stanowiły osoby z wykształceniem wyższym, ale jedynie w tej grupie odnotowano wzrost liczby bezrobotnych w stosunku do 2005 r. (o 32,1%), w pozostałych grupach nastąpił spadek tej liczby w porównaniu do 2005 r. W Nowym Sączu struktura bezrobotnych pod względem poziomu wykształcenia była podobna jak w Tarnowie - najwięcej było bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym (29,6%), policealnym, średnim zawodowym (27,4%), gimnazjalnym podstawowym i niepełnym podstawowym (16,9%), wyższym (13,9%). W Krakowie struktura ta była nieco inna – najwięcej było bezrobotnych z wykształceniem policealnym, średnim zawodowym (24,6%), wyższym (23,2%), gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym (21,1%) oraz zasadniczym zawodowym (19,3%).

WYKRES 14. STRUKTURA BEZROBOTNYCH ZAREJESTROWANYCH WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W TARNOWIE W 2009 R.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. prawie 1/3 bezrobotnych stanowiły w Tarnowie osoby pozostające bez pracy 3 miesiące i krócej. Również w Nowym Sączu i Krakowie osoby takie stanowiły najliczniejszą grupę bezrobotnych (odpowiednio 37,8% i 38,3%). W Małopolsce udział ten wynosił 32,6%. Choć w 2009 r. w porównaniu do 2005 r. w ogólnej liczbie bezrobotnych znacznie zmalał udział osób pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy nadal osoby takie stanowiły liczną grupę: w Tarnowie 26,8%, w Nowym Sączu 22,3% i w Krakowie 20,1%. W 2005 r. było to odpowiednio 41,2%, 53,6%, 47,5%. W Małopolsce w 2009 r. osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy stanowiły 26,7% wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych (w 2005 r. - 50,0%).

Według stanu w dniu 31 XII 2009 r., co piąty bezrobotny w Tarnowie to osoba bez stażu pracy (1,1 tys.). Liczną była również grupa osób zarejestrowanych jako bezrobotne, których staż pracy wynosił 1-5 lat (1,0 tys. tj. 19,7%) oraz 1 rok i mniej (0,9 tys. tj. 17,3%). Struktura bezrobotnych według stażu pracy była podobna jak w 2005 r., z tym, że zmalał udział bezrobotnych bez stażu pracy i równocześnie wzrósł udział bezrobotnych ze stażem 1-5 lat.

Niewiele osób spośród zarejestrowanych bezrobotnych posiadało prawo do zasiłku. W dniu 31 XII 2009 r. bez prawa do zasiłku pozostawało w Tarnowie 4,5 tys. osób tj. 85,7% zarejestrowanych bezrobotnych (w 2005 r. - 90,1%).

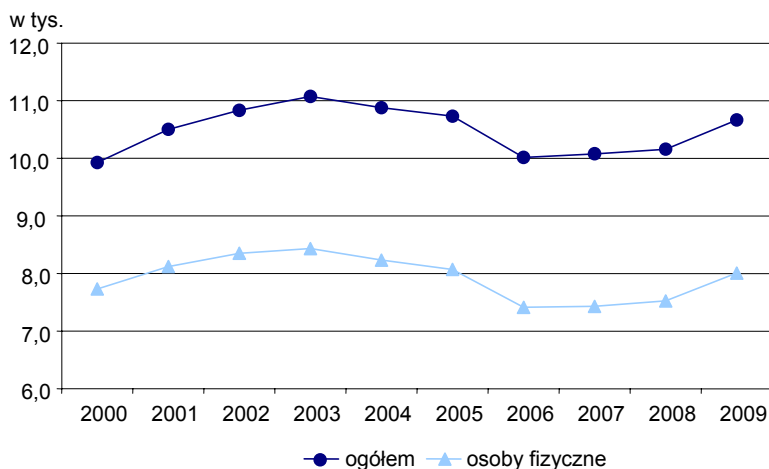
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Źródłem publikowanych danych jest Krajowy Rejestr Urzędowy Podmiotów Gospodarki Narodowej REGON prowadzony przez Prezesa GUS w oparciu o przepisy ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. Nr 88, poz. 439 z późn. zm.) i Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 1999 r. w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji rejestru podmiotów gospodarki narodowej (Dz. U. z 1999 r. Nr 69, poz. 763 z późn. zm.). Zgodnie z definicją osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą wprowadzoną od 31 marca 2009 r. w art. 42 ust. 2 ustawy o statystyce publicznej grupa osób fizycznych podlegających wpisowi do rejestru REGON została poszerzona o osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą jako wspólnicy spółki cywilnej.

Na koniec grudnia 2009 r. w Tarnowie działalność gospodarczą prowadziło 10,7 tys. podmiotów.

WYKRES 15. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON W TARNOWIE

Stan w dniu 31 XII

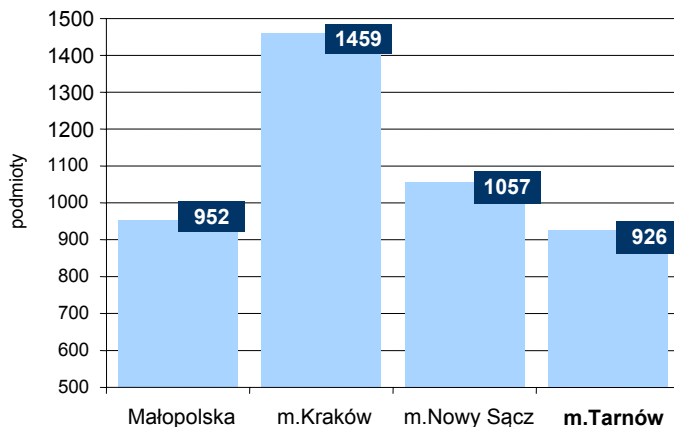

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności Tarnowa z roku na rok jest coraz wyższa. W 2009 r. na 10 tys. mieszkańców przypadało 926 podmiotów (w Małopolsce średnio 952 podmioty).

WYKRES 16. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI W 2009 R.

Stan w dniu 31 XII

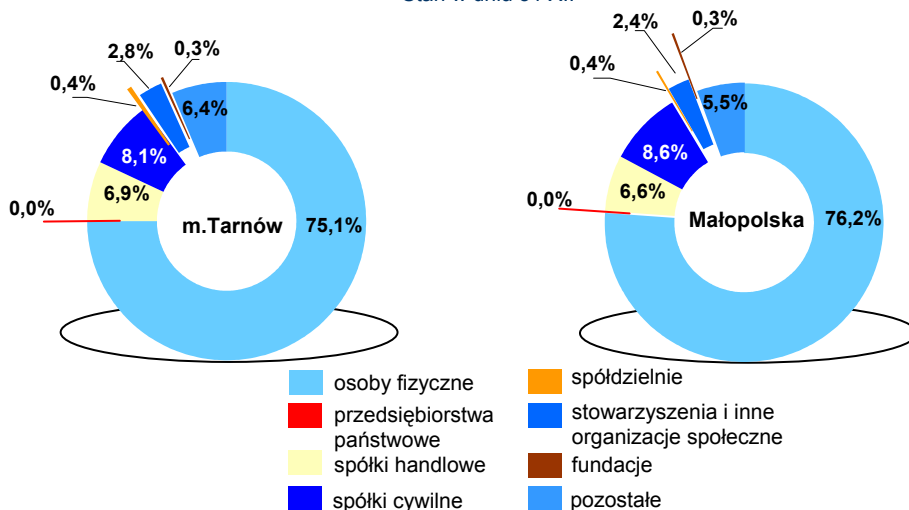

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zdecydowaną większość stanowiły podmioty sektora prywatnego – 10,3 tys. tj. 97,0% ogółu, w Krakowie - 98,7%, w Nowym Sączu - 97,6%, w Małopolsce - 97,5%. Wśród podmiotów sektora prywatnego działalność prowadzona była w większości przez osoby fizyczne – 8,0 tys. podmiotów, co stanowiło 75,1% ogółu zarejestrowanych podmiotów. Odsetek spółek cywilnych wynosił 8,1% (869 podmiotów). Działalność w formie spółek handlowych prowadziło 733 podmioty, a 96 z nich to spółki handlowych udziałem kapitału zagranicznego. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego w porównaniu do 2008 wzrosła o 9,1%.

WYKRES 17. STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WEDŁUG FORM PRAWNYCH W 2009 R.

Stan w dniu 31 XII

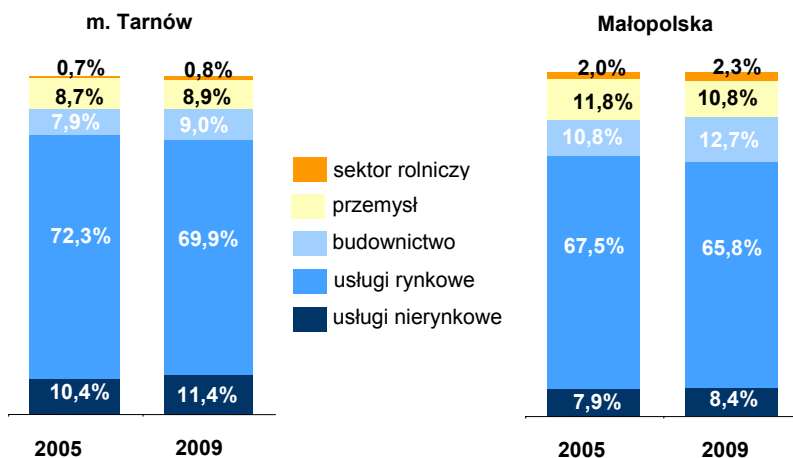
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. podobnie jak rok wcześniej w Tarnowie działało 31 fundacji, nastąpił natomiast wzrost liczby stowarzyszeń i organizacji społecznych do 295 (wzrost o 6,5%).

Analizując podmioty gospodarki narodowej według rodzaju prowadzonej działalności można zauważyć, że nadal, niezmiennie od lat, dominuje działalność handlowa. Taki rodzaj działalności prowadziło 3181 podmiotów, co stanowiło 29,8% ogółu podmiotów. Działalność handlowa to przede wszystkim handel detaliczny prowadzony przez 2072 podmioty, handlem hurtowym zajmowało się 757 podmiotów, natomiast sprzedaż, obsługę i naprawę pojazdów samochodowych prowadziło 352 podmioty.

Działalnością związaną z obsługą nieruchomości oraz usługami związanymi z prowadzeniem działalności gospodarczej zajmowało się 1840 podmiotów (17,3% ogółu). Duża grupa podmiotów zajmowała się działalnością budowlaną (957 podmiotów), przetwórstwem przemysłowym (931 podmiotów), transportem (773 podmioty). Natomiast działalność w zakresie sekcji hotele i restauracje prowadziło 240 podmiotów (wzrost o 17,1% w porównaniu do 2008 r.).

WYKRES 18. STRUKTURA PODMIOTÓW GOSPODARKI NARODOWEJ WEDŁUG RODZAJU PROWADZONEJ DZIAŁALNOŚCI

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Biorąc pod uwagę liczbę pracujących podział w 2009 r. kształtował się podobnie jak rok wcześniej. Podmioty o liczbie pracujących:

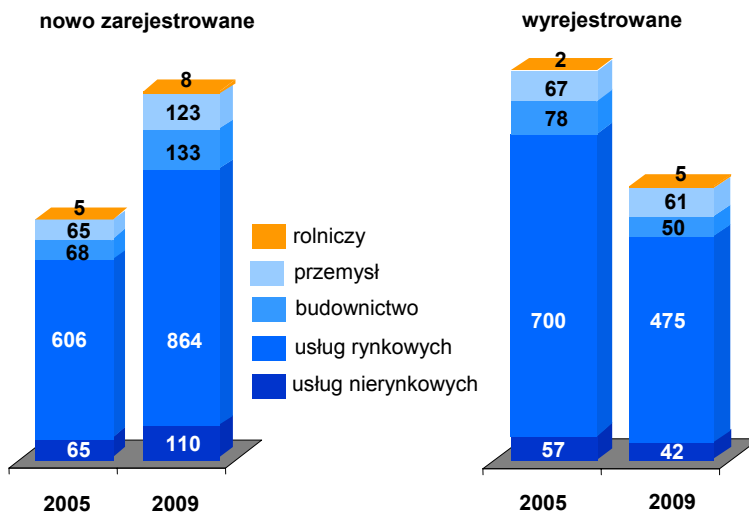
- do 9 osób stanowiły 93,5% (9976 podmiotów),
- od 10-49 osób stanowiły 4,9% (521 podmiotów),
- powyżej 50 osób stanowiły 1,6% (169 podmiotów), przy czym podmiotów z liczbą pracujących od 50-249 funkcjonowało 145, od 250 do 999 osób - 20, a w 4 podmiotach liczba pracujących była wyższa niż 1 tys. osób.

W 2009 r. wpisano do rejestru REGON 1238 nowych podmiotów, tj. o 31,0% więcej niż w roku poprzednim. Udział podmiotów nowo zarejestrowanych w 2009 r. w stosunku do ogółu podmiotów w Tarnowie wynosił 11,6% i był wyższy niż w województwie małopolskim (10,0%) i w Krakowie (9,2%), a niższy niż w Nowym Sączu (12,8%).

Znaczny wzrost liczby nowo zarejestrowanych podmiotów w porównaniu z 2008 r. wystąpił w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe (o 114,0 %), ochrona zdrowia i pomoc społeczna (o 72,3%), hotele i restauracje (o 66,7%), edukacja (o 61,1%).

W omawianym okresie z rejestru REGON wykreślono 710 podmiotów, tj. o 13,7% mniej niż w 2008 r. Udział podmiotów, które zakończyły działalność w 2009 r. w stosunku do ogółu podmiotów w Tarnowie wynosił 6,7%. Dla porównania w województwie małopolskim udział podmiotów, które zakończyły działalności w 2009 r. w stosunku do ogółu podmiotów wynosił 6,1%, w Krakowie 4,9%, a w Nowym Sączu 7,4%.

WYKRES 19. PODMIOTY NOWO ZAREJESTROWANE I WYREJESTROWANE WEDŁUG SEKTORÓW EKONOMICZNYCH W TARNOWIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. w Tarnowie najwyższy procentowy wzrost wykreśleń w odniesieniu do poprzedniego roku odnotowano tylko w sekcjach: pośrednictwo finansowe (o 32,8%), ochrona zdrowia i pomoc społeczna (o 16,0%), transport (o 14,0%).

Z powyższych danych wynika, że w 2009 r. więcej podmiotów zarejestrowało działalność niż ją zlikwidowało. Liczba podmiotów zwiększyła się o 528.

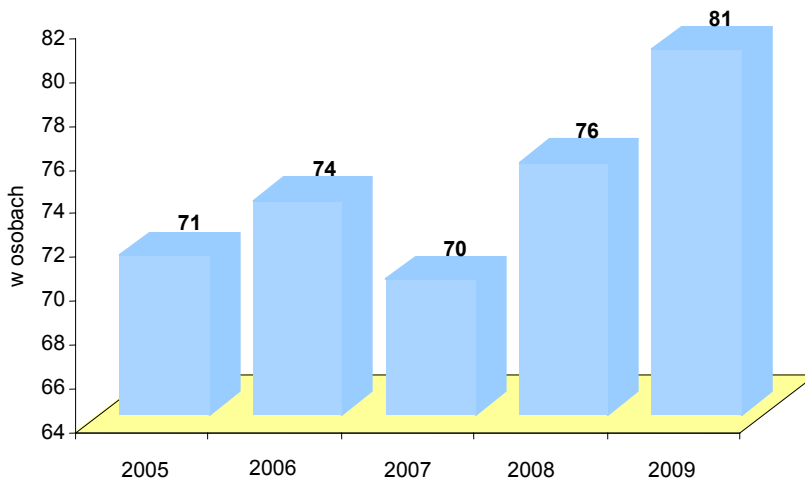
INFRASTRUKTURA SOCJALNA

Edukacja

We wrześniu 2009 r. w Tarnowie było 31 przedszkoli, które posiadały 3,3 tys. miejsc. W porównaniu ze stanem z września 2008 przybyło 1 przedszkole i 50 miejsc, natomiast w stosunku do 2005 r. liczba przedszkoli była mniejsza o 3 placówki a miejsc było o 207 mniej.

Według stanu z września 2009 r. do przedszkoli uczęszczało 3,3 tys. dzieci i było to o 2,2% więcej niż rok wcześniej, ale o 5,9% mniej niż w 2005 r. Na 100 miejsc w przedszkolach w 2009 r. przypadało 98 dzieci i ten wskaźnik kształtował się na podobnym poziomie od 4 lat. W 2009 roku dzieci 6-letnie w przedszkolach stanowiły niewiele ponad 1/4 ogółu dzieci, podczas gdy w 2005 r. ich udział wynosił jeszcze niemal 1/3 wszystkich przedszkolaków, a w 2000 r. – blisko 2/5. Wprawdzie od września 2009 rodzice mieli wybór, czy zostawić 6-latkę w przedszkolu czy posłać do szkoły, ale tę drugą możliwość wybrało niewielu. Zatem spadek udziału 6-latków wśród przedszkolaków wskazuje, że rodzice coraz częściej posyłają do przedszkola młodsze dzieci.

WYKRES 20. DZIECI W PRZEDSZKOLACH W WIEKU 3-5 LAT NA 100 DZIECI OGÓŁEM W TYM WIEKU W TARNOWIE

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Potwierdzeniem tego jest odsetek 3-5-latków uczęszczających do przedszkoli w populacji dzieci w tym wieku i jak widać na wykresie wskaźnik ten wzrastał znacząco w ostatnich 2 latach.

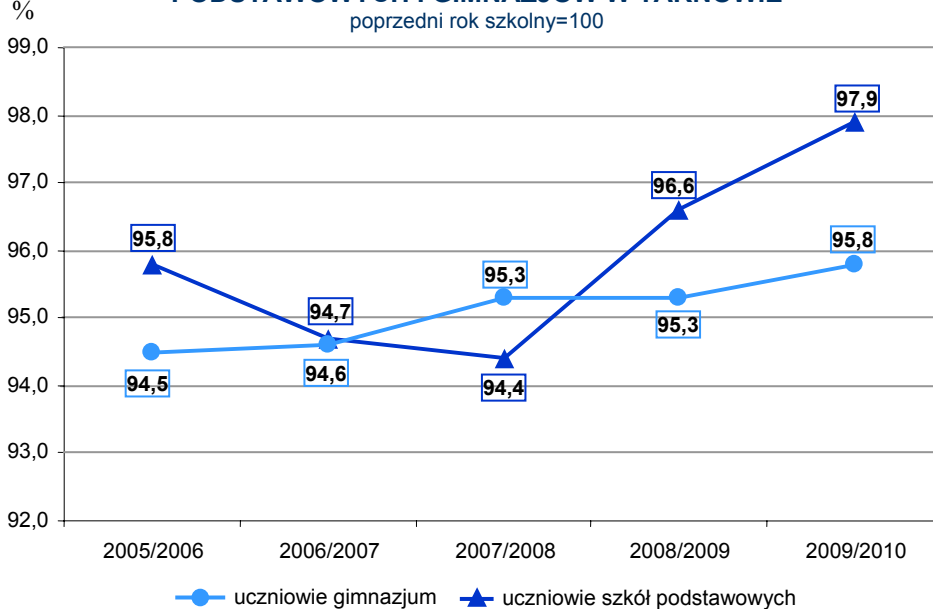
W 2009 r. funkcjonowały w mieście jeszcze 2 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych tzw. „zerówki”, w których było 30 dzieci. Ta forma wychowania przedszkolnego zniknie z chwilą objęcia obowiązkiem szkolnym dzieci 6-letnich, co nastąpi w 2012 roku.

W zakresie szkolnictwa na poziomie podstawowym i gimnazjalnym nastąpiło wyraźne polepszenie warunków nauki w roku szkolnym 2009/2010 w porównaniu z rokiem 2005/2006.

W omawianym okresie przybyły 3 placówki – 1 szkoła podstawowa oraz 2 gimnazja i we wrześniu 2009 r. w Tarnowie funkcjonowały 24 szkoły podstawowe i 19 gimnazjów. W porównaniu z sytuacją sprzed 4 lat znacząco wzrosła liczba pomieszczeń szkolnych w szkołach podstawowych.

We wrześniu 2009 r. w szkołach podstawowych było 6,4 tys. uczniów a w gimnazjach – 4,0 tys. i w relacji do stanu z września 2005 r. nastąpił wyraźny spadek ich liczby – w szkołach podstawowych o 15,4%, a w gimnazjach – o 17,7%.

WYKRES 21. DYNAMIKA LICZBY UCZNIÓW SZKÓŁ PODSTAWOWYCH I GIMNAZJÓW W TARNOWIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Jak można zauważyć na wykresie tendencja spadkowa utrzymywała się przez cały okres, ale tempo tego spadku osłabło w ostatnich dwóch latach.

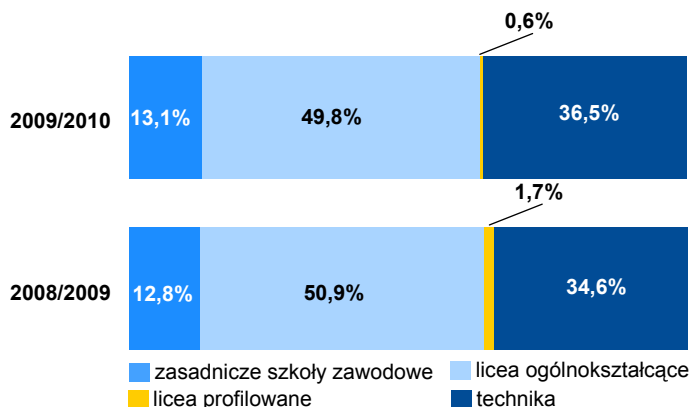
Zmniejszenie liczby uczniów spowodowało istotne „rozgęszczenie” klas. W analizowanym roku szkolnym na 1 oddział w szkole podstawowej przypadało

niespełna 18 uczniów, a w gimnazjum – nieco ponad 23. Cztery lata wcześniej oddziały klasowe były zdecydowanie większe – w szkołach podstawowych liczyły średnio ponad 22 uczniów, a w gimnazjach blisko 25 uczniów. Warto przypomnieć, że na początku dekady na 1 oddział przypadało około 23 uczniów w szkole podstawowej i ponad 26 – w gimnazjum.

W roku szkolnym 2009/2010 w szkołach ponadgimnazjalnych dla młodzieży w Tarnowie kształciło się 12,4 tys. uczniów wobec 12,5 tys. rok wcześniej i 4 lata wcześniej. Struktura uczniów według typów szkół zmienia się minimalnie w związku z postępującą likwidacją liceów profilowanych, w których w omawianym roku było niespełna 70 uczniów, czyli poniżej 1% ogółu uczniów.

Do liceów ogólnokształcących uczęszczało niemal 6,2 tys. młodzieży, czyli prawie połowa wszystkich uczących się. Dalsze 37% a w liczbach bezwzględnych 4,5 tys. osób, to uczniowie techników. W zasadniczych szkołach zawodowych do zawodów na stanowiskach robotniczych przygotowywało się w minionym roku szkolnym 1,6 tys. młodzieży, co stanowiło ponad 13% ogółu uczniów szkół ponadgimnazjalnych.

WYKRES 22. STRUKTURA UCZNIÓW W SZKOŁACH PONADGIMNAZJALNYCH DLA MŁODZIEŻY WEDŁUG TYPÓW SZKÓŁ W TARNOWIE

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

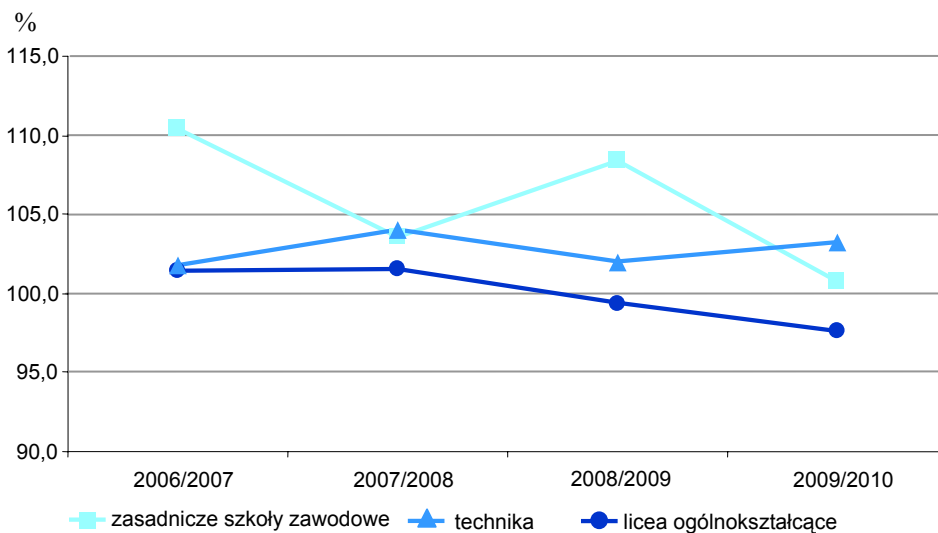
W roku szkolnym 2009/2010 utrzymały się zarysowane w poprzednich latach preferencje młodzieży w zakresie kontynuacji nauki po ukończeniu gimnazjum, szczególnie w zakresie szkolnictwa zawodowego. W związku z tym omawiany rok szkolny był kolejnym, w którym wyraźnie wzrosła liczba uczniów w technikach a minimalnie w zasadniczych szkołach zawodowych.

W liceach ogólnokształcących po niewielkim spadku liczby uczniów w roku szkolnym 2008/2009, w ostatnim roku ubytek uczniów był znacznie większy. Jeżeli taka

tendencja się utrzyma w następnych latach to może to oznaczać, że coraz więcej młodzieży wybierając technikum zaczyna podejmować decyzję o przyszłym zawodzie już na poziomie gimnazjum.

**WYKRES 23. DYNAMIKA LICZBY UCZNIÓW SZKÓŁ
PONADGIMNAZJALNYCH DLA MŁODZIEŻY W TARNOWIE**
poprzedni rok szkolny=100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Nie bez znaczenia jest też coraz ciekawsza oferta zawodów w których można się kształcić w średnich szkołach zawodowych w Tarnowie.

W szkołach policealnych Tarnowa w roku szkolnym 2009/2010 kontynuowało naukę 3,1 tys. absolwentów szkół średnich i w porównaniu do poprzedniego roku szkolnego ich liczba była niższa o niemal 15%, natomiast w porównaniu do roku szkolnego 2005/2006 uczniów tych szkół było więcej o ponad 36%.

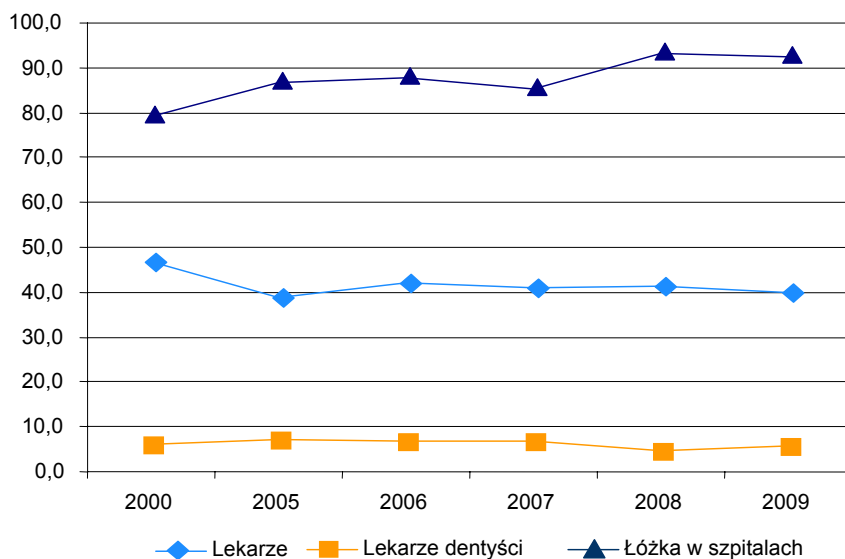
Z roku na rok wzrasta liczba studentów w działających w Tarnowie 2 szkołach wyższych: Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej oraz Małopolskiej Wyższej Szkole Ekonomicznej. W roku akademickim 2009/2010 studiowało ogółem 8,2 tys. osób, w tym na studiach stacjonarnych – 4,3 tys. W porównaniu z poprzednim rokiem akademickim liczba studentów ogółem wzrosła o 4,3%, a na studiach stacjonarnych o 4,9%. W 2009 roku tarnowskie szkoły wyższe opuściło 1,8 tys. absolwentów i w stosunku do roku poprzedniego ich liczba była niższa o ok. 14%. W łącznej liczbie absolwentów – blisko 16% uzyskało tytuł magistra, niemal 76% - tytuł licencjata, a nieco ponad 8% - tytuł inżyniera.

Ponadto w Tarnowie funkcjonowały oddziały zamiejscowe 3 uczelni krakowskich: Uniwersytetu Ekonomicznego, Uniwersytetu Pedagogicznego i Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, a także Wyższej Szkoły Biznesu w Nowym Sączu. W tych placówkach studiowało ponad 1,9 tys. osób.

Ochrona zdrowia

W Tarnowie funkcjonują dwa publiczne szpitale ogólne. W latach 2005-2007 liczba łóżek w tych placówkach nie zmieniała się. W końcu 2007 r. dysponowały one 992 łózkami i wskaźnik na 10 tys. ludności wynosił 85,4 łóżek szpitalnych. W 2008 r. został utworzony nowy oddział w szpitalu im. Szczeklika, a w 2009 r. rozbudowano oddziały w szpitalu im. Św. Łukasza. To spowodowało, że w końcu 2009 r. tarnowskie szpitale posiadały 1063 łóżka, czyli o 7,2% więcej niż dwa lata wcześniej. W 2009 r. współczynnik liczby łóżek na 10 tys. ludności wynosił 92,3 i w stosunku do 2005 r. był wyższy o 6,6%. Warto przypomnieć, że 2000 r. w szpitalach było 957 łóżek, a wskaźnik na 10 tys. ludności wynosił wówczas 79,2.

WYKRES 24. KADRA LEKARSKA I ŁÓŻKA W SZPITALACH NA 10 TYS. LUDNOŚCI TARNOWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2009 r. w porównaniu do lat wcześniejszych zmniejszyła się liczba lekarzy. Według wstępnych danych w analizowanym roku, według podstawowego miejsca pracy było 458 lekarzy, to jest o blisko 4% mniej niż w 2008 r. i o niemal 7% mniej niż w 2006 r. Spadek liczby lekarzy następował po 2000 roku, gdyż jeszcze na początku

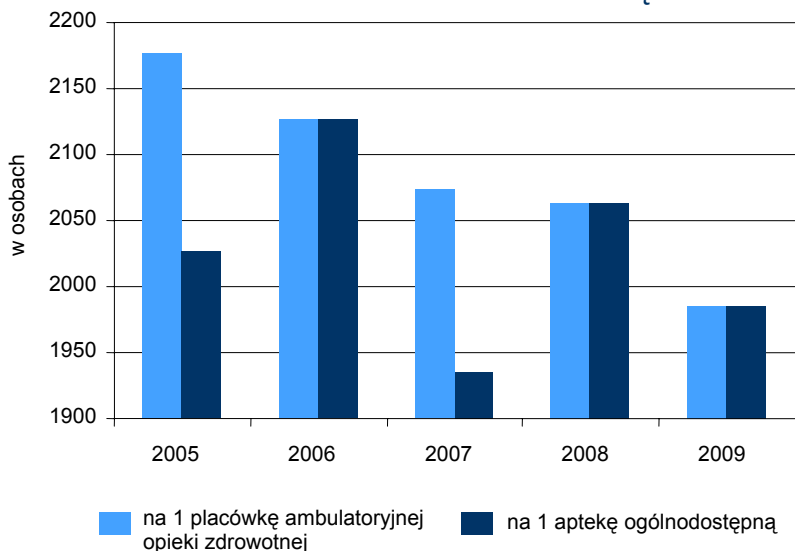
dekady pracowało w Tarnowie 564 lekarzy, a w ciągu 5 lat ich liczba zmniejszyła się o 19%. Liczba lekarzy dentystów zmieniała się dynamicznie. W ostatnim analizowanym roku pracowało w Tarnowie 65 lekarzy dentystów i w porównaniu z 2008 r. ich liczba wzrosła o prawie 23%, ale w stosunku do lat 2006 i 2007 była niższa odpowiednio o blisko 17% i o niemal 19%. W przypadku lekarzy dentystów zaczęło ich ubywać po 2005 r., gdyż wówczas pracowało w Tarnowie 85 stomatologów.

Spadek liczby lekarzy, a szczególnie lekarzy dentystów po 2005 r. mógł być spowodowany między innymi szerszą emigracją, po ułatwieniach w podjęciu pracy w swoim zawodzie w krajach Unii Europejskiej.

W 2008 r. według podstawowego miejsca pracy było zatrudnionych w Tarnowie 1211 pielęgniarek oraz 160 położnych. W stosunku do stanu z 2007 r. liczba pielęgniarek minimalnie wzrosła – o 0,4%, a liczba położnych zmniejszyła się o 3,6%. W porównaniu z 2006 r. liczba pielęgniarek wzrosła o 5,1%, a wśród położnych zanotowano niewielki spadek – o 1,8%.

W 2009 r. działało w Tarnowie 58 placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej. Było to 40 zakładów opieki zdrowotnej, z których zdecydowana większość – 85%, to placówki niepubliczne, oraz 18 lekarzy prowadzących praktyki lekarskie w zakresie usług finansowanych ze środków publicznych. W porównaniu z 2008 r. przybyło 2 lekarzy prowadzących praktyki lekarskie a liczba zakładów nie uległa zmianie. W stosunku do 2005 r. liczba zakładów opieki zdrowotnej wzrosła o 1/3, a lekarzy prowadzących praktyki lekarskie było mniej o 1/4.

WYKRES 25. LUDNOŚĆ TARNOWA NA 1 PLACÓWKĘ AMBULATORYJNEJ OPIEKI ZDROWOTNEJ I NA 1 APTEKĘ

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

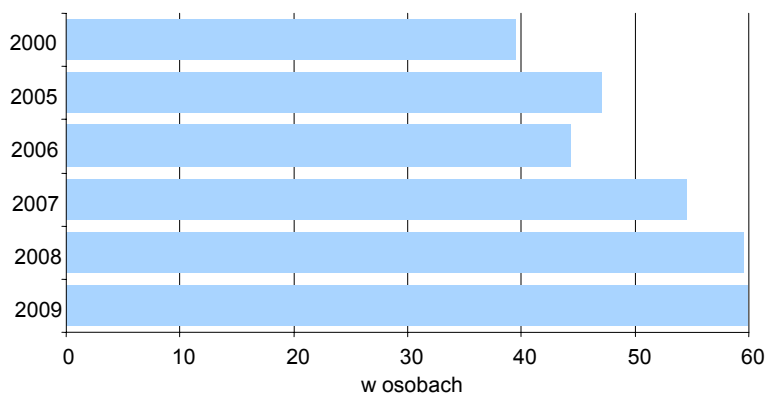
W placówkach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej w 2009 r. lekarze i lekarze dentyści udzielili ponad 1,4 mln porad w tym 176 tys. to porady stomatologiczne. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wypadło poniżej 13 porad w ciągu roku. Analizowany rok był drugim, w którym liczba porad zmniejszyła się. W stosunku do 2008 r. liczba porad ogółem była mniejsza o 8,5%, przy czym w poradach stomatologicznych spadek wyniósł około 13%. Ten relatywnie duży spadek porad stomatologicznych finansowanych ze środków publicznych był spowodowany coraz powszechniejszym korzystaniem z usług gabinetów prywatnych. W porównaniu z 2005 r. liczba porad była wyższa o 5,6%, a na 1 mieszkańca przypadało wówczas poniżej 12 porad w ciągu roku.

W 2009 r. w stosunku do poprzedniego roku, dostępność aptek minimalnie wzrosła, gdyż przybyły 2 placówki. W końcu 2009 r. było w Tarnowie 58 aptek, i na 1 placówkę przypadało niespełna 2 tys. ludności. W 2005 r. liczba aptek była taka sama jak w 2009 r., z nieco wyższym wskaźnikiem liczby ludności na 1 aptekę, gdyż Tarnów miał wówczas więcej mieszkańców niż w 2009 r. Trzeba zaznaczyć, że tak w 2009 jak i w 2005 r. wszystkie apteki działały jako placówki prywatne.

Przeprowadzona wcześniej analiza zainteresowania opieką przedszkolną wykazała, że do przedszkoli uczęszcza relatywnie coraz więcej dzieci 5-letnich i młodszych. Podobnie daje się zauważyć rosnące od 3 lat zapotrzebowanie na opiekę najmłodszych dzieci w żłobkach. W 2009 r. w Tarnowie funkcjonowało 6 żłobków i ich liczba pozostaje niezmienna od wielu lat. Placówki te w omawianym roku posiadały 326 miejsc i było to mniej niż w 2008 r. o niespełna 5%, niemniej w porównaniu z 2007 r. liczba tych miejsc wzrosła o niemal 10%, a w relacji do 2005 r. – o ponad 16%.

W ciągu 2009 r. przebywało w żłobkach 612 dzieci i było to minimalnie mniej niż w poprzednim roku, ale w stosunku do 2005 r. liczba tych dzieci wzrosła o ponad 1/3.

WYKRES 26. DZIECI W ŻŁOBKACH NA 100 MIESZKAŃCÓW TARNOWA W WIEKU 0-2 LAT

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wzrost zainteresowania żłobkami potwierdza rosnący wskaźnik liczby dzieci w żłobkach na 100 dzieci ogółem w wieku 0-2 lat. W ostatnich dwóch latach na każde 100 dzieci w wieku „żłobkowym” 60 przebywało w żłobku, podczas gdy w 2005 r. wskaźnik ten wynosił 47 dzieci na 100, a na początku dekady 40 dzieci na 100.

Na 1 miejsce w żłobku przypadało niemal 2 dzieci, ale nie wynika to z nadmiernego zagęszczenia, tylko z rotacji dzieci w ciągu roku.

Pomoc społeczna

W 2009 r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tarnowie było zarejestrowanych 3,8 tys. gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej¹, czyli tych, które otrzymały jakąkolwiek pomoc w swoim miejscu zamieszkania. W stosunku do 2008 r. ich liczba wzrosła o 3,5%. W tych gospodarstwach żyło 8,8 tys. osób i w porównaniu z 2008 r. ich liczba wzrosła o 1,1%. Minimalny wzrost liczby członków gospodarstw domowych, przy relatywnie wysokim wzroście liczby samych gospodarstw wskazuje, że te nowo zarejestrowane w MOPS, to przede wszystkim gospodarstwa jednoosobowe, czyli osoby samotnie gospodarujące. Są to głównie osoby starsze, których przybywa nie tylko w Tarnowie. *Ogół członków gospodarstw domowych, które otrzymały pomoc określa się jako „beneficjenci”, chociaż każdy rodzaj i forma pomocy są przyznawane decyzją imiennie, na konkretną osobę i w zależności od charakteru świadczenia mogą być*

¹ Na podstawie bazy danych MPiPS, sprawozdanie MPiPS-03 za 2009 r.

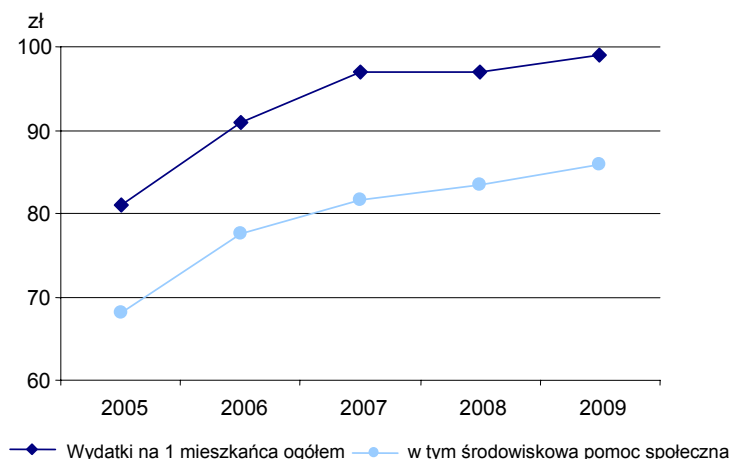
„adresowane” na jedną osobę w wieloosobowej rodzinie. Niemniej takie ujęcie łączne, uzasadnia fakt, że każda forma pomocy wywiera, choćby niewielki wpływ na polepszenie sytuacji bytowej wszystkich osób pozostających we wspólnym gospodarstwie.

Udział beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie mieszkańców Tarnowa w 2009 r. wynosił 7,6% wobec 7,5% w 2008 r. oraz 8,5% w 2007 r.

W zbiorowości beneficjentów ogółem w 2009 r. ponad 16%, a w liczbach bezwzględnych 1437 osób stanowiły dzieci korzystające z posiłku w szkołach. Rok wcześniej ich udział wynosił ponad 19%, a w 2007 r. – ponad 22% ogółu beneficjentów. W populacji beneficjentów zasiłki stałe w 2009 r. otrzymywało 658 osób, czyli 7,5% ogółu beneficjentów, w tym 533 osoby samotnie gospodarujące, a zasiłki okresowe 1214 osób, co stanowiło niemal 14% ogółu. W tej ostatniej liczbie 1066 osób otrzymywało zasiłek z powodu bezrobocia. W porównaniu z 2008 r. liczba osób otrzymujących zasiłki stałe jak i okresowe wzrosła minimalnie, a w stosunku do 2007 r. nieznacznie zmalała.

Na pomoc skierowaną do gospodarstw domowych w 2009 r. MOPS wydatkował 9,9 mln zł i było to o 2,3% więcej niż rok wcześniej, a w stosunku do 2005 r. kwota ta była wyższa o 23%.

WYKRES 27. ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ NA 1 MIESZKAŃCA TARNOWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

MOPS Tarnów realizuje także zadania powiatu m. Tarnowa i jest to głównie finansowanie rodzin zastępczych oraz pomoc młodzieży z placówek opiekuńczo-wychowawczych. W 2009 r. na te zadania wydatkowano 1,5 mln zł i była to kwota niższa niż w poprzednich 3 latach, a w stosunku do 2005 r. nieznacznie wyższa.

W analizowanym roku w Tarnowie było 10 domów pomocy społecznej, które posiadały 553 miejsca. W porównaniu z 2008 r. przybyła 1 placówka, a liczba miejsc wzrosła minimalnie, tylko o 7 miejsc.

W 2005 r. było 9 placówek z 606 miejscami. W tych placówkach w 2009 r. było 502 mieszkańców i ich liczba w stosunku do poprzedniego roku zmniejszyła się o ponad 5%. Zapewne są osoby oczekujące na umieszczenie w tego typu placówkach, ale „zaporą” są wysokie koszty utrzymania i to bardziej z tego powodu może ubywać mieszkańców tych placówek.

Podobnie jak w 2008 r. istniały w Tarnowie 3 całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze, w których przebywało 96 wychowanków, wobec 89 rok wcześniej. Również liczba rodzin zastępczych i dzieci przebywających w tych rodzinach utrzymała się na poziomie 2008 r.

Kultura i sztuka

W 2009 r. działalność sceniczną w Tarnowie prowadził Teatr im. Solskiego z 2 scenami, orkiestra kameralna oraz agencja rozrywkowa. Teatr przed remontem dysponował 374 miejscami na widowni. W analizowanym roku zostało wystawionych 170 przedstawień, w tym 125 na sali stałej, rok wcześniej odpowiednio 237 i 203 przedstawienia. Powodem znacznego zmniejszenia liczby spektakli w 2009 r. było rozpoczęcie gruntownej modernizacji tarnowskiego teatru i przeniesienie spektakli do Pałacu Młodzieży i TCK. Z tego powodu liczba widzów zmniejszyła się do 32,6 tys. i było to o 1/5 mniej niż rok wcześniej.

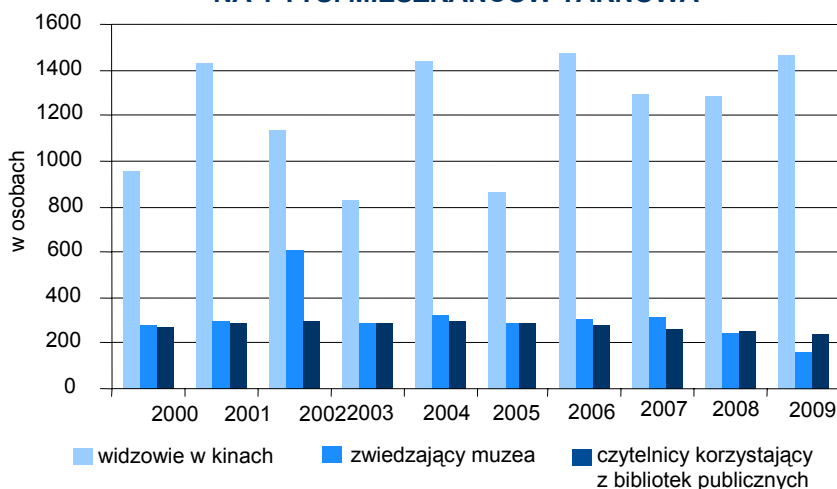
Omawiany rok był kolejnym, w którym zmniejszyło się zainteresowanie działalnością wystawienniczą tarnowskich placówek. Trzy galerie artystyczne w 2009 r. przygotowały 65 wystaw, (rok wcześniej 67), które zwiedziło 18,1 tys. osób i było to o 1/4 mniej niż w 2008 r. Podobnie było w 3 muzeach, których zbiory w 2009 r. obejrzało 18,8 tys. zwiedzających i było to o ponad 1/3 mniej niż w 2008 r.

W zakresie czytelnictwa także utrzymuje się spadkowa tendencja. W 2009 r. na każde 1 tys. mieszkańców miasta przypadało 239 czytelników zarejestrowanych w Miejskiej

Bibliotece Publicznej i 11 jej filiach, a jeszcze rok wcześniej wskaźnik ten wynosił 252. Tym samym zmniejszyła się liczba wypożyczeń, a także minimalnie skurczył się księgozbiór.

Oslabło także uczestnictwo w lokalnych imprezach kulturalnych. W 2009 r. Tarnowskie Centrum Kultury skupiało 7 placówek z grupy: ośrodki, domy kultury, kluby i świetlice. W zorganizowanych przez te placówki 306 imprezach uczestniczyło niemal 94 tys. osób, chociaż w 2005 r. w 320 imprezach organizatorzy zgromadzili ponad 197 tys. uczestników.

WYKRES 28. WIDZOWIE W KINACH, ZWIEDZAJĄCY MUZEA ORAZ CZYTELNICY NA 1 TYS. MIESZKAŃCÓW TARNOWA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Z placówek kulturalnych jedynie kina odnotowały wzrost zainteresowania oferowanym repertuarem. W Tarnobrzegu od początku dekady działają 2 kina stałe z niezmienną liczbą miejsc na widowni – 927. W 2009 r. kina zorganizowały 2,4 tys. seansów i było to minimalnie mniej niż rok wcześniej. Jednak w tym okresie znacząco wzrosła liczba widzów od 149,5 tys. do 169,0 tys., czyli o 13%.

Turystyka i sport

Baza turystyczna miasta Tarnowa w 2009 r. w porównaniu z 2008 r. zmniejszyła się minimalnie z 10 obiektów z 688 miejscami noclegowymi do 9 obiektów z 673 miejscami. Warto zaznaczyć, że w 2005 r. baza liczebnie była identyczna jak w 2009 r. Wzrósł natomiast stopień wykorzystania miejsc noclegowych, gdyż więcej było zarówno korzystających jak i udzielonych noclegów. W 2009 r. w obiektach zbiorowego zakwaterowania skorzystało z noclegów 39,7 tys. osób i było to o niemal 3% więcej niż rok wcześniej i o blisko 21% więcej w stosunku do 2005 r. W analizowanym roku turyści skorzystali z 72,6 tys. noclegów co w porównaniu z 2008 r. oznacza wzrost o ponad 7%, a w odniesieniu do 2005 r. – wzrost o ponad 19%.

Analizowany rok 2009, był drugim, w którym znacząco zmniejszyła się liczba turystów zagranicznych, oraz udzielonych im noclegów i ten spadek może być skutkiem kryzysu finansowego.

W 2009 r. skorzystało z noclegów 6,5 tys. turystów zagranicznych, którym udzielono 10,6 tys. noclegów. W porównaniu z 2008 r. oznacza to spadek odpowiednio o niemal 19% oraz ponad 22%. W relacji do 2005 r. ten spadek był niższy i w zakresie tak liczby turystów jak i udzielonych noclegów wynosił po około 14%.

W Tarnowie jest wiele możliwości uprawiania sportu, szczególnie przez młodzież szkolną. W 2008 roku istniały 44 kluby sportowe, które skupiały 4,7 tys. członków. W 2004 r. działało 28 klubów z 2,4 tys. członków, zatem liczba jednych i drugich wzrosła odpowiednio o ponad 57% i o blisko 92%. Wśród ogółu ćwiczących w 2008 r. niemal 79% stanowiły dzieci i młodzież do lat 18. Cztery lata wcześniej ich udział był nieco wyższy sięgający 81%.

W 2008 r. działalność sportowa w klubach była zorganizowana w 105 sekcjach sportowych wobec 78 działających cztery lata wcześniej. Na stanowiskach trenerów w 2008 r. pracowało 69 osób, a dalsze 85 jako instruktorzy sportowi. W porównaniu z 2004 r. liczba trenerów było ponad 2-krotnie wyższa, a liczba instruktorów wzrosła o 44%.

SYTUACJA MIESZKANIOWA

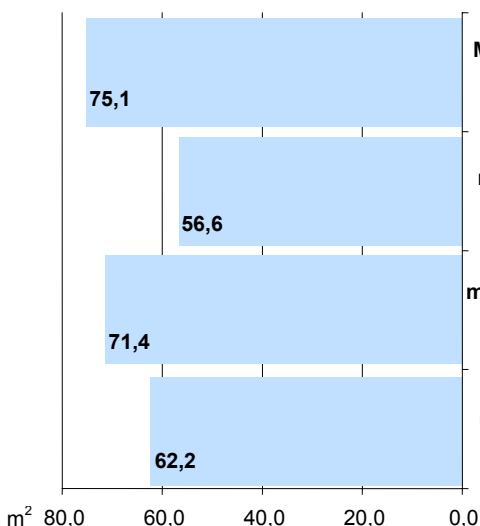
ZASOBY MIESZKANIOWE

Zasoby mieszkaniowe Tarnowa będące w posiadaniu spółdzielni mieszkaniowych, gmin, zakładów pracy, towarzystw budownictwa społecznego, osób fizycznych i pozostałych podmiotów wynosiły na koniec grudnia 2009 r. 41967 mieszkań, w których znajdowało się 149735 izb o powierzchni 2610,2 tys. m². W porównaniu do 2005 r. liczba mieszkań zwiększyła się o 1323 (tj. o 3,3%), izb o 5615 (o 3,9%) oraz powierzchni użytkowej o 126,0 tys. m² (o 5,1%). Zasoby mieszkaniowe Tarnowa stanowiły 3,9% zasobów Małopolski. Dla porównania zasoby mieszkaniowe Nowego Sącza stanowiły 2,6% zasobów Małopolski, a miasta Krakowa 29,8%.

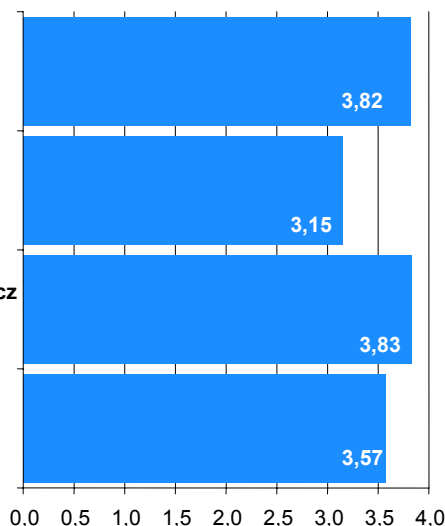
Standard mieszkań

Standard mieszkań mierzony wielkością mieszkania i liczbą izb oraz wyposażeniem w podstawowe instalacje techniczno-sanitarne uległ znacznej poprawie w stosunku do 2005 r. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Tarnowie w końcu 2009 r. wynosiła 62,2 m² i zwiększyła się o 1,1 m² w porównaniu z 2005 r., jednocześnie mieszkanie posiadało 3,57 izby, (wzrost o 0,02 izby). W odniesieniu do przeciętnego mieszkania w Małopolsce było mniejsze o 12,9 m² i miało o 0,25 izby mniej.

WYKRES 29. PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA 1 MIESZKANIA W 2009 R.
Stan w dniu 31 XII

WYKRES 30. PRZECIĘTNA LICZBA IZB W 1 MIESZKANIU W 2009 R.
Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

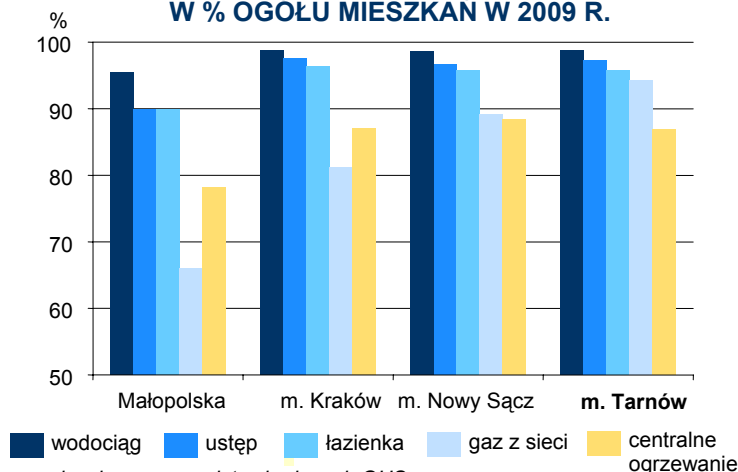
izby

W badanym okresie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w Krakowie wynosiła 56,6 m², i znajdowało się w nim 3,15 izby, a w Nowym Sączu odpowiednio 71,4 m² i 3,83 izby.

Standard mieszkań Tarnowa pod względem wyposażenia w podstawowe instalacje techniczno - sanitarne był wyższy w porównaniu do mieszkań Małopolski. Mieszkania w Tarnowie w 2009 r. wyposażone były w: wodociąg w 98,8% (w Małopolsce w 95,4%), ustęp w 97,3% (w Małopolsce w 89,9%), łazienkę w 95,8% (w Małopolsce w 89,9%), gaz z sieci w 94,3% (w Małopolsce w 66,0%) i centralne ogrzewanie 86,9% (w Małopolsce w 78,2%).

Podobnie jak w Tarnowie, ponad 98% mieszkań w Krakowie i Nowym Sączu było wyposażonych w wodociąg, w łazienkę około 96%, a w ustęp około 97%. W instalacje gazową wyposażonych było ponad 89% mieszkań w Nowym Sączu i ponad 81% mieszkań w Krakowie a w centralne ogrzewanie w Nowym Sączu ponad 88% mieszkań i w Krakowie ponad 87%.

**WYKRES 31. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W PODSTAWOWE INSTALACJE
W % OGÓŁU MIESZKAŃ W 2009 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zaludnienie mieszkań

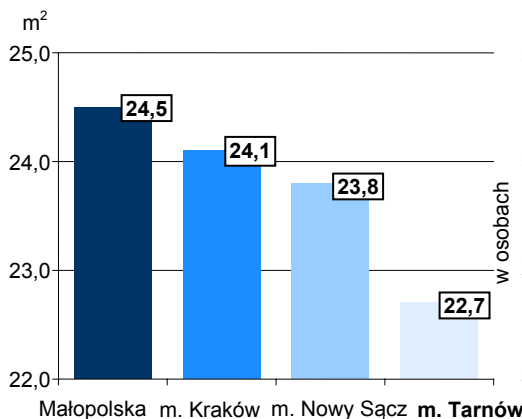
Podstawowymi wskaźnikami pozwalającymi określić warunki mieszkaniowe są wskaźniki przedstawiające przeciętną: liczbę izb w mieszkaniu, liczbę osób przypadającą na 1 mieszkanie i na 1 izbę oraz powierzchnię użytkową mieszkania przypadającą na 1 osobę.

Na jedno mieszkanie w Tarnowie przypadło przeciętnie 2,74 osoby (w Małopolsce 3,06), a na jedną izbę 0,77 osoby (w Małopolsce 0,80). Statystyczny mieszkaniec Tarnowa w końcu 2009 r. miał do dyspozycji 22,7 m², tj. o 1,6 m² więcej niż w 2005 r., podczas gdy mieszkaniec Małopolski dysponował powierzchnią 24,5 m²

na osobę, tj. o 1,5 m² większą niż w końcu 2005 r. Dla porównania na jedno mieszkanie w Krakowie przypadało przeciętnie 2,35 osoby, w Nowym Sączu 3,00 osoby, a na jedną izbę w Krakowie 0,75 osoby, w Nowym Sączu 0,78. Mieszkańcy Krakowa i Nowego Sącza mieli do dyspozycji większą powierzchnię użytkową mieszkania niż mieszkańcy Tarnowa. W Krakowie przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przypadająca na jedną osobę wynosiła 24,1 m², a w Nowym Sączu 23,8 m².

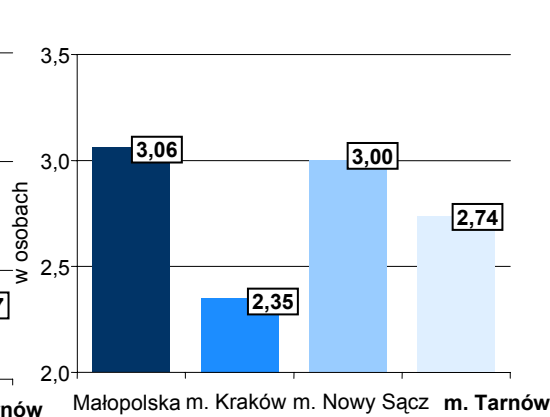
WYKRES 32. PRZECIĘTNA POWIERZCHNIA UŻYTKOWA MIESZKANIA NA 1 OSOBĘ W 2009 R.

Stan w dniu 31 XII

WYKRES 33. PRZECIĘTNA LICZBA OSÓB NA 1 MIESZKANIE W 2009 R.

Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

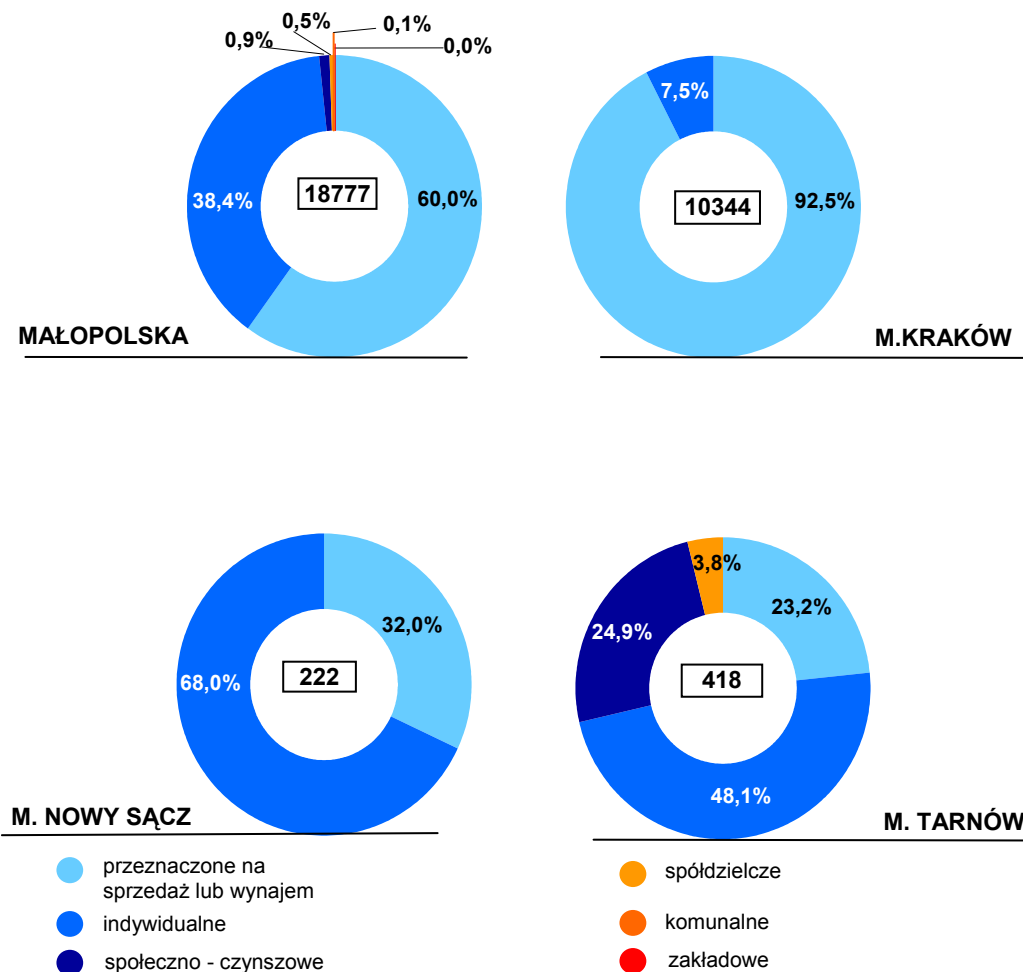
Mieszkania oddane do użytkowania

W 2009 r. na terenie miasta Tarnowa oddano do użytkowania 418 mieszkań tj. o 9,7% mieszkań więcej niż więcej 2005 r. W badanym okresie spadek oddanych mieszkań odnotowano w mieście Nowym Sączu (o 28,6%), natomiast w mieście Krakowie zanotowano ponad dwukrotny wzrost.

Największy udział w przyroście nowych zasobów mieszkaniowych w Tarnowie mieli inwestorzy indywidualni, którzy w 2009 r. wybudowali 201 mieszkań (tj. o 18,2% więcej niż w 2005 r.), co stanowiło 41,8% ogólnej liczby mieszkań oddanych do użytkowania. Inwestorzy budownictwa społeczno czynszowego oddali do użytkowania 104 mieszkania, deweloperzy – 97 co stanowiło odpowiednio: 24,9% i 23,2% ogólnej liczby oddanych mieszkań. W Krakowie w 2009 r. głównym inwestorem było budownictwo przeznaczone na sprzedaż lub wynajem, które oddało do użytkowania 92,5% ogólnej liczby mieszkań, natomiast w Nowym Sączu podobnie jak w Tarnowie dominowali inwestorzy indywidualni, których udział w ogólnej liczbie oddanych mieszkań do użytkowania w 2009 r. wyniósł 68,0%.

Wskaźnik określający liczbę oddanych mieszkań w przeliczeniu na 10 tys. ludności w 2009 r. wyniósł w Tarnowie 36,2 (w 2005 r. 32,3), przy średniej w Małopolsce 57,0 (w 2005 r. 32,8). Dla porównania w Nowym Sączu liczba mieszkań oddanych do użytkowania na 10 tys. ludności wyniosła 26,3 (w 2005 r. 36,8) a w Krakowie 137,0 (w 2005 r. 60,1).

WYKRES 34. STRUKTURA MIESZKAŃ ODDANYCH DO UŻYTKOWANIA WEDŁUG FORM BUDOWNICTWA W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

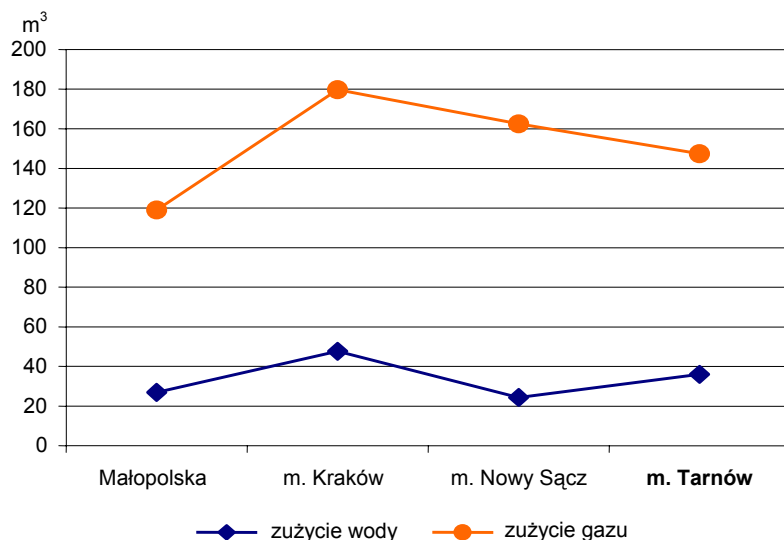
INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Długość sieci wodociągowej rozdzielczej w Tarnowie wynosiła 290,2 km i wzrosła w porównaniu do 2005 r. o 3,2%. W badanym okresie o 3,5% wzrosła również ilość czynnych połączeń wodociągowych prowadzących do budynków mieszkalnych i na koniec 2009 r. wynosiła 11,0 tys. Sposób gospodarowania wodą obrazuje wskaźnik zużycia wody w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W 2009 r. o 9,9% spadło ogólne zużycie wody w gospodarstwach domowych w porównaniu do 2005 r. Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca Tarnowa wyniosło 36,0 m³ (spadek o 7,9%). Dla porównania mieszkańiec Krakowa średnio zużył 47,6 m³ wody, a mieszkaniec Nowego Sącza 24,4 m³.

Rozbudowana została również sieć kanalizacyjna uwzględniająca, oprócz przewodów ulicznych, również kolektory, tj. przewody odbierające ścieki z sieci ulicznej. W 2009 r. osiągnęła ona 301,9 km, co oznacza wzrost jej długości w porównaniu do 2005 r. o 58,3 km, tj. o 23,9%. W Tarnowie przybyło również 1,4 tys. połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych (wzrost o 23,6%) i na koniec badanego okresu było ich 7,4 tys. szt.

Długość sieci gazowej w 2009 r. wyniosła 388,8 km i w porównaniu z rokiem 2005 wzrosła o 3,5%. Zwiększeniu uległa również liczba połączeń gazowych. W 2009 r. o 1160 wzrosła liczba odbiorców gazu, co stanowi wzrost o 3,1% w stosunku do 2005 r. Spadło natomiast w badanym okresie zużycie gazu z sieci w gospodarstwach domowych. W przeliczeniu na jednego mieszkańca wyniosło 147,4 m³ (spadek o 17,9%), a na jednego odbiorcę 443,4 m³ (spadek o 22,2%). Spadek zużycia gazu z sieci w gospodarstwach domowych zanotowano również w mieście Nowym Sączu - na jednego mieszkańca spadek o 16,6%, a na jednego odbiorcę spadek o 19,0% oraz Krakowie spadek obu wskaźników odpowiednio o: 12,6% i 13,7%.

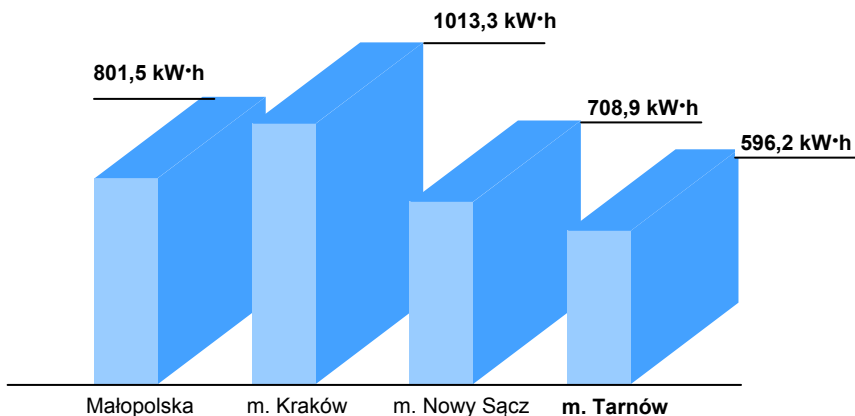
WYKRES 35. ZUŻYCIE WODY, GAZU NA 1 MIESZKAŃCA W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych w Tarnowie w przeliczeniu na jednego mieszkańca wzrosło o 10,5% (z 539,7 kW·h w 2005 r. do 596,2 kW·h w 2009 r.). Wzrost zużycia energii elektrycznej na 1 mieszkańca zanotowano również w Krakowie (o 5,5%) i Nowym Sączu (o 4,7%).

WYKRES 36. ZUŻYCIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ NA 1 MIESZKAŃCA W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

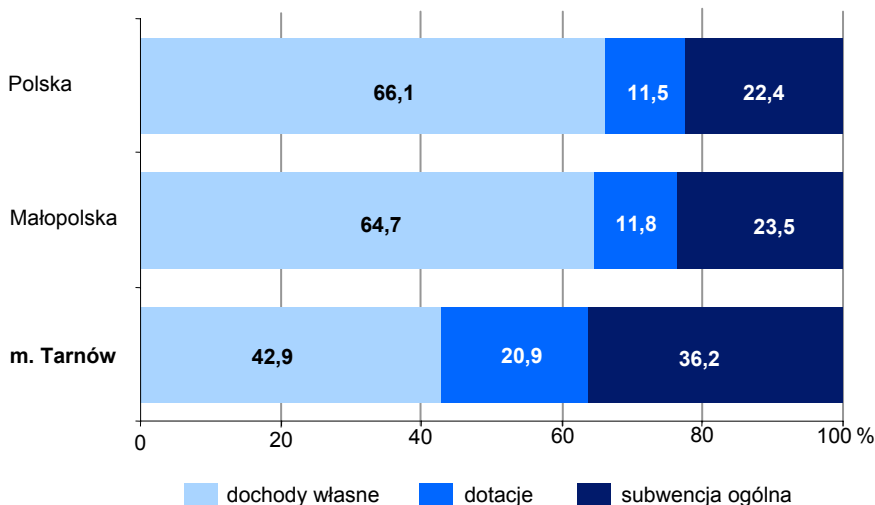
DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU MIASTA

Dochody i wydatki budżetu miasta

W 2009 r. dochody ogółem miasta Tarnowa wyniosły 439 mln zł. W porównaniu do 2008 r. były wyższe o 9,0% i przyrost ten okazał się jednym z najniższych na przestrzeni ostatnich pięciu lat. Porównanie do pozostałych miast na prawach powiatu Małopolski wypada korzystnie dla Tarnowa, gdyż dynamika dochodów przewyższająca średnią o 2,9 pkt proc. usytuowała budżet miasta na pierwszym miejscu w województwie.

Na 1 mieszkańca przypadało przeciętnie 3802 zł, czyli o 326 zł więcej niż przed rokiem. W ciągu ostatnich dwóch lat zmniejszył się dystans do wielkości uzyskanych w Krakowie i Nowym Sączu, jednak nadal wskaźnik ten jest najniższy wśród miast Małopolski.

WYKRES 37. STRUKTURA DOCHODÓW MIAST NA PRAWACH POWIATU W UKŁADZIE RODZAJOWYM W 2009 R.

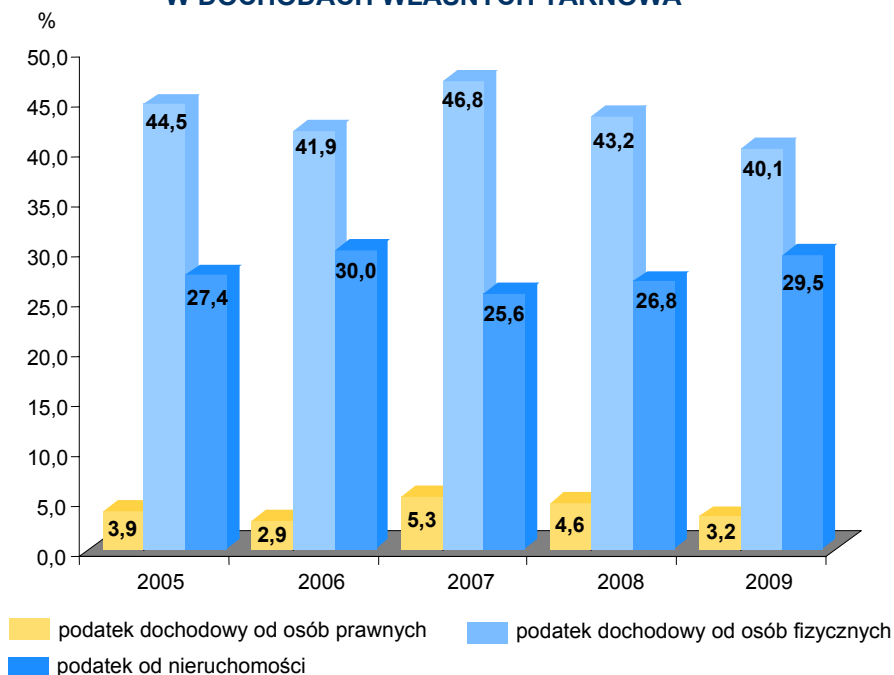
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura dochodów w układzie rodzajowym wykazała niewielkie zmiany w odniesieniu do 2008 r., obniżył się do 42,9% (rok wcześniej 47,8%) udział dochodów własnych a zwiększył się udział środków pochodzących z zewnątrz, czyli dotacji (z 16,6% do 20,9%) i subwencji (z 35,6% do 36,2%). Zdecydowana przewaga środków transferowych oznacza, że dalsze możliwości miasta w zakresie powiększenia dochodów własnych są w istotny sposób ograniczone.

Najważniejszymi źródłami dochodów własnych były wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych (43,4%), podatku od nieruchomości (29,5%) oraz wpływy z dochodów z majątku (7,2%). Zmiany systemowe w zakresie podatku dochodowego spowodowały niższe (o 4,6 pkt proc.) wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób fizycznych a obniżenie tempa wzrostu gospodarczego przełożyło się na niższe wpływy podatku od osób prawnych. Niższe wpływy z podatku dochodowego częściowo zniwelowały zwiększone wpływy z tytułu podatków pobieranych na podstawie odrębnych ustaw, zwłaszcza z podatku od nieruchomości, którego wpływy wzrosły o blisko 4 mln zł w porównaniu do roku poprzedniego.

**WYKRES 38. UDZIAŁ WYBRANYCH PODATKÓW
W DOCHODACH WŁASNYCH TARNOWA**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na uwagę zasługuje rosnący udział w dochodach własnych pozostałych dochodów, które prawie w całości pochodzą z budżetu Unii Europejskiej, gdyż świadczy to o aktywnym poszukiwaniu dodatkowych funduszy na rozwój regionu. W rankingu Gazety Prawnej „Europejska Gmina, Europejskie Miasto 2009”, w którym głównym kryterium była wielkość środków pozyskanych z różnych Programów Operacyjnych, miasto zajęło drugie (po Krakowie) miejsce w Małopolsce. W 2009 r. Tarnów uzyskał 26 mln zł i środki te prawie w całości (91,1%) przeznaczone zostały na cele inwestycyjne.

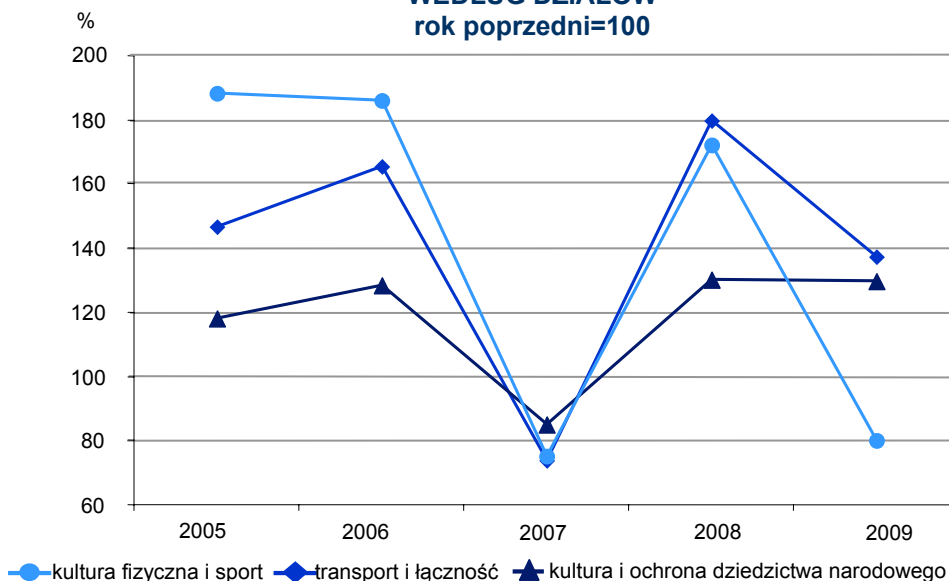
Wydatki budżetu miasta

Wydatki ogółem budżetu miasta w 2009 r. zamknęły się kwotą 459 mln zł i były wyższe o 12,6% w odniesieniu do roku poprzedniego (w miastach Małopolski o 8,8%). Na 1 mieszkańca przypadało średnio 3980 zł, czyli o 460 zł więcej niż w roku poprzednim (w miastach Małopolski 4430 zł – o 367 zł więcej).

Wydatki bieżące (wynagrodzenia i ich pochodne, dotacje, zakup materiałów i usług) stanowiły 80,8% wydatków ogółem, pozostałe środki przeznaczono na wydatki majątkowe a zwłaszcza na inwestycje. W 2009 r. prowadzona była szeroko zakrojona działalność inwestycyjna. Przekazano na nią z budżetu miasta 84 mln zł, co oznaczało 727 zł w przeliczeniu na 1 mieszkańca (przed rokiem 502 zł).

Niezmiennie od kilku lat są główne kierunki wydatkowania środków według działów. Podobnie jak w latach poprzednich, również w 2009 r. podyktowane były przemianami zachodzącymi w funkcjach miasta, pełnionych zarówno wobec własnych mieszkańców jak i okolicznych gmin. Dominowały wydatki poniesione w działach: transport i łączność, oświata i wychowanie, pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej, które pochłonęły prawie 70% ogółu wydatków miasta.

WYKRES 39. DYNAMIKA WYBRANYCH WYDATKÓW TARNOWA WEDŁUG DZIAŁÓW
rok poprzedni=100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Stosunkowo wysokie wydatki na transport i łączność (70 mln zł) stanowiły kontynuację z roku ubiegłego i pozytywnie wpłynęły na usprawnienie ruchu

komunikacyjnego, zwiększenie liczby miejsc parkingowych oraz poprawę ogólnej estetyki miasta.

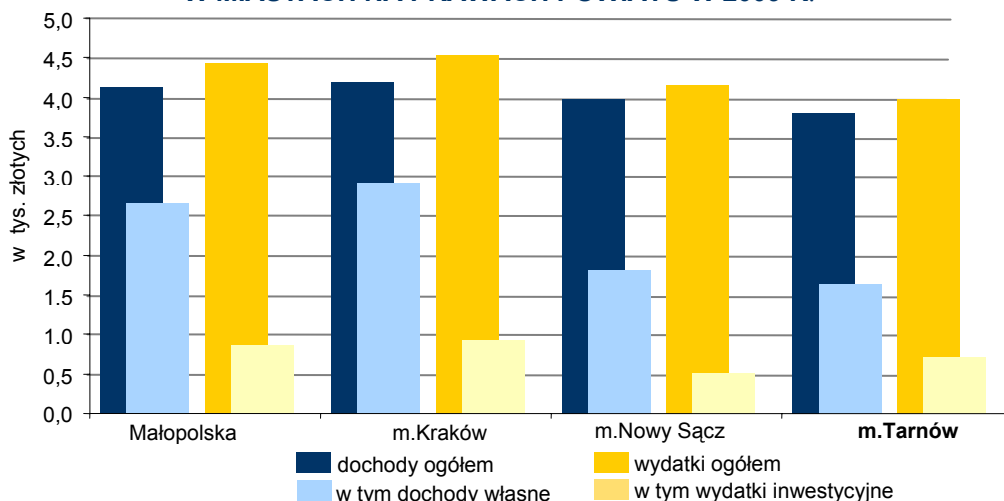
W celu stworzenia mieszkańcom odpowiednich warunków w zakresie wypoczynku i rekreacji, od dwóch lat w budżecie miasta zwiększane są wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. W 2009 r. rozdysponowano w tym dziale 12 mln zł i była to najwyższa kwota na przestrzeni lat 2005-2009. W ramach środków oprócz prowadzonej modernizacji tarnowskiego teatru, finansowano m.in. odbywający się w Tarnowie Ogólnopolski Festiwal Komедии „TALIA” oraz festiwal „Tarnowska Nagroda Filmowa” promujący polską kinematografię.

W ramach działu kultura fizyczna i sport przekazywane są środki na budowę i rozbudowę obiektów sportowych. W ostatnich pięciu latach ich wysokość przybierała zmienne wartości. W 2009 r. było to 6 mln zł, rok wcześniej o 1 mln zł więcej. W omawianym roku przeznaczone były m.in. na budowę kompleksu-rekreacyjno-sportowego, w którym mają się znaleźć obiekty świadczące usługi w zakresie odnowy biologicznej i rehabilitacji.

Wynik finansowy

Rok 2009 budżet miasta zamknął deficytem w wysokości 20 mln zł, co oznaczało dalsze pogłębienie ujemnego wyniku z roku poprzedniego w wysokości 5 mln zł. Na przestrzeni lat 2001-2009 występowały już głębsze deficyty budżetowe np. w 2006 r. - 25 mln zł a w 2002 r. - 31 mln zł. Wynik nie odbiega od ogólnych tendencji występujących wśród jednostek samorządowych w Małopolsce. Pogarszająca się sytuacja finansowa jednostek samorządowych jest następstwem podjęcia szeregu inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych, przy których wymagany jest określony wkład środków własnych.

**WYKRES 40. DOCHODY I WYDATKI NA 1 MIESZKAŃCA
W MIASTACH NA PRAWACH POWIATU W 2009 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

MIASTO TARNÓW NA TLE INNYCH MIAST

Do porównania Tarnowa z innymi miastami podobnie jak w poprzednich edycjach opracowania w 2009 r. wybrano 20 miast, które przed zmianami administracyjnymi w 1999 r. były miastami wojewódzkimi, a obecnie są miastami na prawach powiatu ze zbliżoną liczbą mieszkańców plus-minus 60 tys. ludności: Bielsko-Biała, Chełm, Elbląg, Gorzów Wielkopolski, Jelenia Góra, Kalisz, Konin, Koszalin, Legnica, Leszno, Łomża, Nowy Sącz, Piotrków Trybunalski, Płock, Przemyśl, Siedlce, Słupsk, Suwałki, Włocławek, Zamość.

W wyniku zastosowania metody grupowania miast wyodrębniono możliwie najbardziej jednorodne skupiska miast pod względem podobieństwa w zakresie wewnętrznej struktury cech. Miasta należące do tej samej grupy są do siebie zbliżone, a poszczególne skupiska możliwie najwyraźniej od siebie odległe.

Przy wyborze cech do porównań kierowano się istotnością cechy do określenia poziomu rozwoju miast, dostępnością i kompletnością informacji. Wybrano cechy o charakterze wskaźnikowym ponieważ tylko za pomocą takich cech można jednoznacznie i precyzyjnie porównać wybrane miasta. Cechy charakteryzowały się zmiennością większą niż 10%, a korelacja między nimi nie przekraczała 0,6. Ostatecznie uwzględniono następujące cechy diagnostyczne:

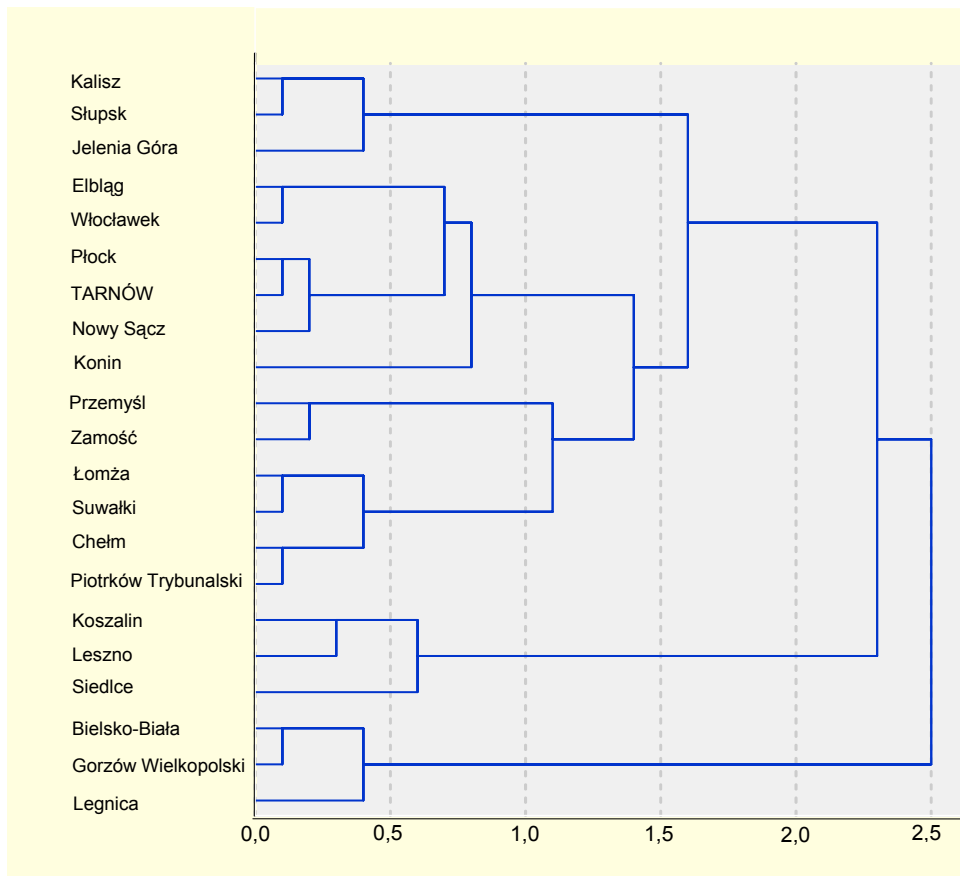
- przyrost naturalny na 1 tys. ludności,
- saldo migracji stałej na 1 tys. ludności,
- stopa bezrobocia rejestrowanego,
- przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto,
- podmioty na 10 tys. mieszkańców (podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON),
- studenci na 10 tys. ludności (studenci szkół wyższych),
- lekarze na 10 tys. ludności,
- widzowie w kinach na 10 tys. ludności,
- zebrane odpady komunalne zmieszane na 1 mieszkańca w kg,
- korzystający z noclegów na 1 tys. ludności.

Spośród cech diagnostycznych destymulantą jest stopa bezrobocia (wzrost wartości cechy decyduje o gorszym poziomie rozwoju miasta). Pozostałe cechy zakwalifikowano jako stymulanty (wzrost wartości cechy decyduje o lepszym poziomie rozwoju w badanym mieście). W dalszej kolejności dokonano przekształceń normalizacyjnych w celu doprowadzenia cech do porównywalności i jednorodności.

W wyniku zastosowania grupowania miast (metoda Warda) pod względem podobieństwa wyodrębniono 5 skupisk miast:

Skupienie	Miasta należące do skupienia
I	Bielsko-Biała, Gorzów Wielkopolski, Legnica
II	Kalisz, Słupsk, Jelenia Góra
III	Koszalin, Leszno, Siedlce
IV	Konin, Nowy Sącz, Tarnów, Płock, Włocławek, Elbląg
V	Piotrków Trybunalski, Chełm, Suwałki, Łomża, Zamość, Przemysł

WYKRES 41. DENDOGRAM GRUPOWANIA MIAST METODĄ WARDA WEDŁUG WYBRANYCH CECH DIAGNOSTYCZNYCH W 2009 R.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wyniki grupowania przedstawiono na wykresie nr 41. Na osi poziomej odłożone są odległości miast. Przy każdym węźle, gdzie uformowało się nowe skupienie, można odczytać odległość, w której odpowiednie miasta zostały powiązane ze sobą tworząc to skupienie. Dane z 2009 r. ukształtowały inny układ miast podobnych i dlatego dokonano podziału na 5 skupień (w 2008 r. wyodrębniono 4 skupienia).

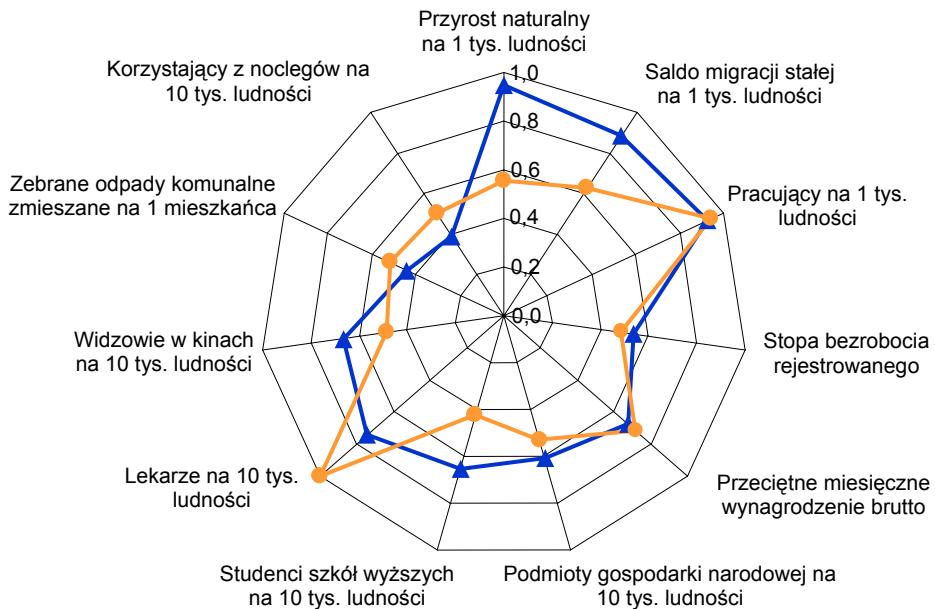
Tarnów znalazł się w skupieniu obok następujących miast na prawach powiatu: Konina, Nowego Sącza, Płocka, Elbląga, Włocławka. W porównaniu do 2008 r. do grupy dołączył Płock, natomiast nastąpiło przesunięcie do innej grupy Przemysła i Zamościa. Zgodnie z wykresem nr 41 Tarnów wykazuje największe podobieństwo do Płocka, a dopiero w dalszej kolejności do Nowego Sącza. W analizach dokonano jednak porównania do Nowego Sącza ze względu na bliskie sąsiedztwo z Tarnowem oraz do Bielsko-Białej ze względu na najwyższe odnotowane wskaźniki.

W Tarnowie niższe w porównaniu do Nowego Sącza są następujące wskaźniki:

- przyrost naturalny na 1 tys. ludności,
- saldo migracji stałej na 1 tys. ludności,
- studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności.

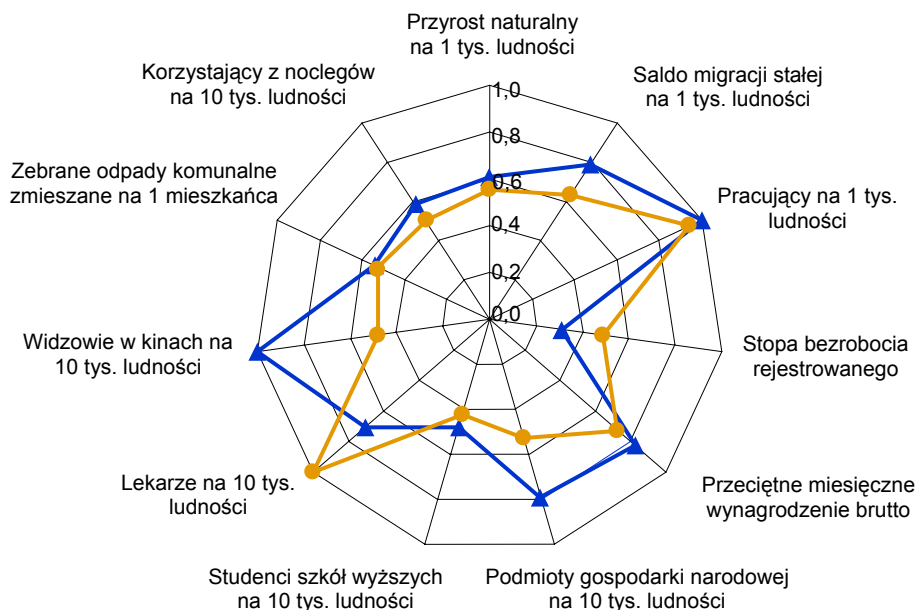
Natomiast wyższą wartość osiąga wskaźnik lekarze na 10 tys. ludności.

WYKRES 42. ZNORMALIZOWANE CECHY DIAGNOSTYCZNE W 2009 R. (Tarnów i Nowy Sącz)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. —●— Tarnów —▲— Nowy Sącz

**Wykres 43. ZNORMALIZOWANE CECHY DIAGNOSTYCZNE W 2009 R.
(Tarnów i Bielsko Biała)**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS. —●— Tarnów —▲— Bielsko Biała

DELIMITACJA OBSZARU WPŁYWU TARNOWA

Sytuacja społeczno-gospodarcza Tarnowa i gmin otaczających miasto ulegała istotnym zmianom na przestrzeni lat. W ostatniej dekadzie w Tarnowie zauważalny był systematyczny spadek liczby jego mieszkańców, związany z trwałym, głęboko ujemnym saldem migracji stałej ludności, którego nie rekompensował ani niewielki dodatni przyrost naturalny ani dodatnie saldo migracji czasowej. Migracje miały różne kierunki. Część z nich związana była z wyjazdami mieszkańców Tarnowa za granicę kraju, do innych województw lub do Krakowa, ale w przeważającej części były to przemieszczenia na teren gmin powiatu tarnowskiego przyległych do miasta Tarnowa.

Tarnów jest jednym z trzech, obok Krakowa i Nowego Sącza, miast na prawach powiatu w województwie małopolskim. W omawianym okresie poziom rozwoju tych miast znacznie odbiegał na korzyść od powiatów ziemskich¹. Przed 1990 r. w Tarnowie podstawą gospodarki był przemysł, który koncentrował zabudowę mieszkaniową, działalność gospodarczą oraz społeczną na niewielkim obszarze i przyciągał do miasta ludność nie tylko z przyległych do miasta gmin, ale także ze

¹ Publikacja „Warunki życia ludności w województwie małopolskim w latach 1999 do 2008 r.”.

znacznie bardziej oddalonych terenów. Po 1990 r. nastąpił w Tarnowie dynamiczny rozwój usług, zwłaszcza handlowych (duże hipermarkety) i bankowych. Szybko rozwijały się również usługi społeczne: szkolnictwo średnie i wyższe (m.in. Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna), obiekty służby zdrowia oraz instytucje kulturalne. W Tarnowie lokalizowano również instytucje otoczenia biznesu. W ostatnich latach nastąpiły wyraźne, pozytywne zmiany w wyglądzie miasta. W jego centrum skupiło się życie mieszkańców i turystów odwiedzających Tarnów (Rynek, ulice Wałowa i Krakowska z odnowionymi zabytkami, hotele, muzea, obiekty gastronomiczne i handlowe). Funkcja usługowa ostatecznie zdominowała wiodącą przez wcześniejsze lata funkcję przemysłową.

Wzrost zamożności mieszkańców Tarnowa i postępująca uciążliwość życia w mieście spowodowały, że ludność przemieszczała się z centrum miasta na bardziej atrakcyjne inwestycyjnie tereny przedmieść, a wreszcie również gmin z poblizka Tarnowa. Równocześnie wzrastało znaczenie miasta jako miejsca pracy. Łatwość dojazdu do pracy w mieście własnym samochodem była jedną z ważniejszych przyczyn migracji z miasta do wiejskiej strefy podmiejskiej. Opisane zjawiska spowodowały szybki rozwój i przekształcenia obszarów podmiejskich Tarnowa. Efektem migracji ludności z Tarnowa do gmin ościennych był nie tylko intensywny wzrost budownictwa mieszkaniowego na wsi, poprawa infrastruktury komunalnej i drogowej, ale także przenoszenie działalności gospodarczej, zwłaszcza handlowej i produkcyjnej, z centrum miasta na jego obrzeża.

Konsekwencją przedstawionych tendencji były zmiany w poziomie i strukturze dochodów i wydatków jednostek samorządu terytorialnego. Zmiana miejsca zamieszkania na tereny otoczenia miasta wiązała się niekiedy z przeniesieniem prowadzonej działalności gospodarczej na teren wiejski, w innych przypadkach zamieszkiwanie na terenach wiejskich wiązało się z prowadzeniem działalności zawodowej w mieście. Dochody z tytułu podatku oraz innych dochodów własnych były rozproszone poza obszar miasta. Widoczne było rozwarstwienie zamożności gmin i zróżnicowanie poziomu dochodów własnych pomiędzy poszczególnymi gminami związane z koncentracją wysokich dochodów własnych w jednostkach leżących wokół Tarnowa.

Tarnów pełnił rolę lokalnego ośrodka rozwoju, stawał się siłą napędową dla rozwoju innowacyjności i przedsiębiorczości na poziomie lokalnym. Znacznie szersza stała się rola miasta w zakresie dostępu do nauki i kultury oraz wysokiej jakości usług. Funkcje gmin otaczających Tarnów powoli stawały się uzupełniającymi w stosunku do

miasta. W ostatnich latach obserwowano wzrost znaczenia gmin otaczających Tarnów przede wszystkim jako strefy mieszkaniowej, gospodarczej i turystycznej. Atrakcyjnie położone na Pogórzu, zalesione gminy w niedalekim sąsiedztwie Tarnowa umożliwiają zwłaszcza weekendowy wypoczynek mieszkańców miasta.

Omówione tendencje oraz ich dynamika wskazują na potrzebę monitorowania zmian społeczno-gospodarczych zachodzących zarówno w mieście Tarnowie, jak i w otaczających Tarnów gminach oraz konieczność zwrócenia uwagi na specyfikę tych gmin i możliwości wzajemnej współpracy. Współpraca ta powinna przynosić korzyści zarówno mieszkańcom miasta jak również mieszkańcom gmin poprzez wzajemne podnoszenie poziomu i jakości życia.

Analizę odniesiono do gmin powiatu tarnowskiego. Na mapkach przedstawiono również wskaźniki dla pozostałych powiatów Podregionu Tarnowskiego: dąbrowskiego i brzeskiego. Wpływ Tarnowa na gminy powiatu dąbrowskiego i brzeskiego był jednak znacznie mniejszy niż na gminy powiatu tarnowskiego, bardziej widoczny był wpływ miast Brzesko i Dąbrowa Tarnowska na pobliskie gminy. Docelowo jednak istniejąca już rola tych powiatów w zapewnieniu zaopatrzenia rynku rolnego, przede wszystkim w owoce i warzywa a także stworzenia bliskich miastu stref wypoczynku będzie wzrastała. Już dziś na terenie obu powiatów powstało szereg gospodarstw agroturystycznych, często z możliwością jazdy konnej, chętnie odwiedzanych przez mieszkańców Tarnowa.

Analiza sytuacji społeczno-gospodarczej w mieście Tarnowie i otaczających go gminach ma na celu delimitację obszaru wpływu Tarnowa. Delimitacji obszaru wpływu miasta na otaczające gminy dokonano w oparciu o mierniki statystyczne. Jako kryteria delimitacji przyjęto:

- sumaryczne saldo migracji stałej na 1 tys. ludności od 2000 r. do 2009 r.,
- wskaźnik obciążenia demograficznego,
- udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń w 2008 r.,
- udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym,
- podmioty gospodarcze przypadające na 10 tys. ludności,
- spółki z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności,
- przeciętne (mediana) przychody roczne z tytułu wynagrodzeń w 2008 r.,
- mieszkania oddane do użytku sumarycznie od 2000 r. do 2009 r.,
- korzystający z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej i gazowej,
- dochody własne samorządu gminy przypadające na mieszkańca,
- odległość gminy od Tarnowa.

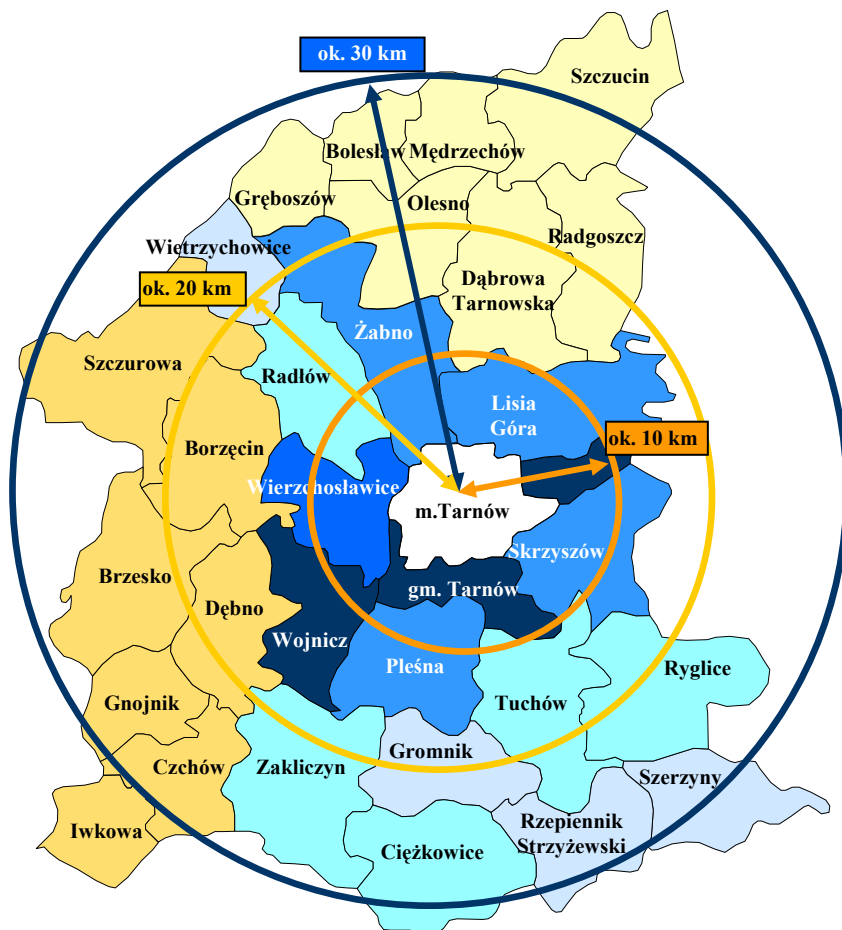
W dalszej kolejności wykorzystano mierniki syntetyczne, będące agregatami wymienionych wskaźników.

Do ustalenia funkcji gmin wzięto pod uwagę walory przyrodnicze i turystyczne gmin oraz poniższe wskaźniki:

- zalesienie,
- udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem,
- miejsca noclegowe na 10 tys. mieszkańców,

Pozwoliło to na wyodrębnienie 4 skupień gmin o różnym stopniu wzajemnego oddziaływania i różnych funkcjach.

MAPA 1. DELIMITACJA OBSZARU WPLYWU TARNOWA W 2009 R.

■ I skupienie (2)	■ II skupienie (5)	■ III skupienie (5)	■ IV skupienie (4)
■ gminy powiatu brzeskiego (7)	■ gminy powiatu dąbrowskiego (7)		

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

I skupienie. Największe powiązanie z Tarnowem wykazały gmina Tarnów i gmina Wojnicz, które pełniły uzupełniające funkcje mieszkaniowe oraz uzupełniającą funkcję gospodarczą. Spośród wszystkich gmin powiatu tarnowskiego od 2000 r. właśnie w gminie Tarnów odnotowano najwyższe sumaryczne saldo migracji ludności wynoszące 74 osób na 1 tys. ludności oraz najwyższą sumaryczną liczbę mieszkań oddanych na 1 tys. ludności wynoszącą 53. W analizowanym okresie oddano w gminie Tarnów 1242 mieszkania. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało tam 58,1 osób w wieku nieprodukcyjnym i był to najkorzystniejszy wskaźnik spośród wszystkich gmin powiatu. Na 10 tys. ludności przypadało 653 podmioty gospodarki narodowej, co plasowało gminę Tarnów na pierwszym miejscu wśród wszystkich gmin powiatu tarnowskiego (przeciętnie w powiecie tarnowskim – 487 podmiotów), chociaż znacznie poniżej wskaźnika wojewódzkiego - 952 podmioty. Działalność na terenie gminy Tarnów prowadzili zarówno jej mieszkańcy, jak i osoby fizyczne zamieszkujące na terenie miasta. W większości działalność prowadziły tam podmioty małe i średnie z wysokim udziałem podmiotów sektora usług rynkowych (62% ogółu podmiotów), a w dalszej kolejności sektora przemysłowego (27% ogółu podmiotów). Podmiotów z liczbą pracujących powyżej 50 osób funkcjonowało tylko 10, przy czym w jednym z nich pracowało ponad 1 tys. osób. Na terenie gminy Tarnów prowadziły działalność 3 podmioty z udziałem kapitału zagranicznego. Do pracy z terenu gminy Tarnów wyjeżdżało 3,2 tys. mieszkańców, podczas gdy na jej teren przyjeżdżało do pracy 1,2 tys. osób. Blisko połowa (49,9%) mieszkańców gminy uzyskiwała przychody z pracy najemnej, przy czym pracowali oni zarówno na terenie swojej gminy jak również w mieście Tarnowie. Ze względu na korzystne wskaźniki dotyczące przedsiębiorczości i liczby podatników, udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu do innych gmin powiatu tarnowskiego był w gminie Tarnów relatywnie niski. Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń była zbliżona do mediany województwa małopolskiego i wynosiła 22,5 tys. zł. W dużej mierze ze względu na dużą ilość osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (niekoniecznie na terenie gminy) dochody własne na 1 mieszkańca osiągnęły wartość 1026 zł, najwyższą spośród gmin powiatu tarnowskiego (średnio w województwie małopolskim 1761 zł, a w powiecie tarnowskim 627 zł). Mieszkania w gminie Tarnów były dobrze wyposażone w podstawowe instalacje techniczno - sanitarne i zapewniały wysoki poziom życia. Z wodociągu korzystało w 2009 r. 80,3,% mieszkańców (w Małopolsce 75,3% mieszkańców, a w powiecie tarnowskim tylko 55,9%), z kanalizacji 49,7% mieszkańców (w Małopolsce 51,9%, w powiecie tarnowskim 26,8%) a z gazu z sieci

83,5% ludności gminy (w Małopolsce 63,3%, w powiecie tarnowskim 67,4% mieszkańców).

Mieszkańcy gminy Wojnicz wykorzystywali bliskie położenie Tarnowa, dogodne połączenia komunikacyjne i możliwość pracy w mieście. Liczba osób dojeżdżających do pracy była w tej gminie relatywnie wysoka i wynosiła 1679. W latach 2000–2009 saldo migracji stałej na 1 tys. ludności (4 osoby) oraz liczba mieszkań oddanych na 1 tys. mieszkańców (24 mieszkania) świadczyła o tym, że mieszkańcy migrujący z terenu Tarnowa nie osiedlają się raczej na terenie gminy Wojnicz. Udział podatników uzyskujących przychody z pracy najemnej wynosił około 44%, a przeciętne (mediana) przychody roczne z tego tytułu wynosiły 21,2 tys. i kształtowały się na poziomie nieco niższym niż przeciętna w województwie (22,7 tys. zł). Działalność gospodarczą prowadziło 541 podmiotów na 10 tys. ludności, co przekraczało odpowiedni wskaźnik dla powiatu tarnowskiego a efektem tego były również dochody własne na 1 mieszkańca gminy wyższe niż odpowiedni wskaźnik dla powiatu (gmina Wojnicz – 728 zł, powiat tarnowski - 627 zł). Działalność prowadzona była w 57% w sektorze rynkowym a w 30% w sektorze przemysłowym. Na terenie gminy funkcjonowało 6 dużych podmiotów oraz 5 spółek z udziałem kapitału zagranicznego. Ze względu na relatywnie wysoką liczbę podmiotów działających na terenie gminy oraz możliwość dojazdu do pracy w Tarnowie, w gminie Wojnicz odnotowano najniższy wskaźnik bezrobocia (5,8%) wśród wszystkich gmin powiatu tarnowskiego (rozumiany jako udział bezrobotnych w populacji ludności w wieku produkcyjnym), niższą niż przeciętny wskaźnik bezrobocia w województwie małopolskim (6,2%).

Rolnictwo gminy Tarnów charakteryzowało się szczególnie wysokim odsetkiem bardzo małych gospodarstw rolnych, o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha. W czasie Powszechnego Spisu Rolnego 2002 ustalono, że stanowiły one 55,1% wszystkich gospodarstw rolnych w gminie, był to najwyższy udział małych gospodarstw w powiecie tarnowskim (średni wskaźnik dla powiatu wynosił 35,8%). Wyłącznie z działalności rolniczej utrzymywało się w 2002 r. zaledwie 117 gospodarstw rolnych gminy Tarnów, niewiele ponad 3%.

W 2009 r. w gminie Tarnów zarejestrowanych było 48 podmiotów prowadzących działalność w sektorze rolniczym i stanowiły one zaledwie 3% wszystkich podmiotów działających na terenie gminy. Wśród tych podmiotów były jednak wysoko specjalistyczne gospodarstwa ogrodnicze, sadownicze i drobiarskie zaopatrujące rynek miejski w znaczące ilości świeżych produktów żywnościowych.

II skupienie. W drugim skupieniu znalazły się gminy leżące w bliskim sąsiedztwie Tarnowa: Wierzchosławice, Skrzyszów, Żabno, Lisia Góra i nieco dalej położona gmina Pleśna. Mieszkańcy Tarnowa chętnie migrują na dobrze zurbanizowane i nieodległe tereny gmin Lisia Góra, Skrzyszów i Pleśna, gdzie sumaryczne saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w latach 2000-2009 wynosiło odpowiednio 43, 37 i 17 osób. Dla pozostałych gmin II skupienia sumaryczne saldo migracji stałej na 1 tys. ludności w latach 2000-2009 nie przekraczało 4 osób. Mieszkańcy wszystkich gmin II skupienia chętnie wykorzystują możliwość mieszkania w zielonej strefie podmiejskiej i dojeżdżania do pracy w mieście. Konsekwencją dodatniego salda migracji jest relatywnie wysoka, w porównaniu do innych gmin powiatu tarnowskiego, liczba mieszkań oddanych do użytku na 1 tys. ludności w latach 2000–2009. W Skrzyszowie wskaźnik ten wynosił 42, w Lisiej Górze – 28, a w Pleśnej – 18 mieszkań. Najwięcej mieszkańców dojeżdżających do pracy odnotowano w Skrzyszowie (1819 osób). Z Pleśnej, najdalej w tym skupieniu od Tarnowa położonej gminy, dojeżdżało do pracy w Tarnowie 1434 osoby. Wraz ze wzrostem liczby osób dojeżdżających do pracy obserwuje się wzrost udziału podatników uzyskujących przychody z pracy najemnej od 43,7% w gminie Pleśna do 50,9% w gminie Wierzchosławice. Przeciętne roczne przychody z pracy najemnej były zróżnicowane i wahały się od 18,2 tys. zł w gm. Lisia Góra do 23,7 tys. zł w gminie Wierzchosławice przy średniej wojewódzkiej 22,7 tys. zł. Strefa ciężenia miasta wpływała na strukturę dochodów pobliskich gmin. W porównaniu do innych gmin powiatu tarnowskiego dochody własne samorządów były w tym skupieniu stosunkowo wysokie i kształtowały się od 473 zł na 1 mieszkańca w Pleśnej aż do 775 zł w Żabnie.

Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności w gminie Skrzyszów wynosiła 562 i była o 15% wyższa niż średnia dla powiatu tarnowskiego (487). W pozostałych gminach wskaźnik ten był nieco niższy jak średnia dla powiatu i wahał się od 430 w Pleśnej do 465 w Wierzchosławicach. Działalność gospodarcza skupiała się głównie w małych i średnich przedsiębiorstwach, a dominującym rodzajem działalności były usługi rynkowe (stanowiły od 56% w gm. Lisia Góra do 61% w Wierzchosławicach i Skrzyszowie). Przedsiębiorstwa sektora przemysłowego stanowiły od 27% (w Wierzchosławicach) do 34% (w Pleśnej) wszystkich podmiotów gospodarczych. W gminie Żabno działało 13 podmiotów dużych, w tym 11 z liczbą pracujących od 50 do 249 i 2 podmioty z liczbą pracujących od 250-999. W gminie Skrzyszów prowadziło działalność 10 dużych podmiotów w tym jeden z liczbą pracujących powyżej 1 tys. W Żabnie prowadziło działalność 6 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, a w Wierzchosławicach było ich 3.

Wyposażenie mieszkań w gminach II skupienia w podstawowe instalacje techniczno - sanitarne wahało się od bardzo dobrego w gminach Wierzchosławice, Lisia Góra i Żabno do zaledwie średniego w gminach Skrzyszów i Pleśna, gdzie z wodociągu i kanalizacji korzystał tylko co trzeci mieszkaniec. W gminie Wierzchosławice z wodociągu korzystało w 2009 r. 90,6% mieszkańców (w Małopolsce 75,3% mieszkańców, a w powiecie tarnowskim średnio 55,9%), z kanalizacji 46,5% mieszkańców (w Małopolsce 51,9%, w powiecie tarnowskim 26,8%). Bardzo wyrównane było zaopatrzenie mieszkańców gmin II skupienia w gaz sieciowy. Korzystało z niego od 70,8% ludności gminy Skrzyszów do 81,4% mieszkańców gminy Wierzchosławice (w Małopolsce przeciętnie 63,3% mieszkańców, w powiecie tarnowskim 67,4% mieszkańców).

Rolnictwo gmin w tym skupieniu charakteryzowało się znaczącym odsetkiem najmniejszych gospodarstw rolnych, o powierzchni użytków rolnych poniżej 1 ha. Powszechny Spis Rolny 2002 określił ich udział w gminie Wierzchosławice na 57,0% wszystkich gospodarstw i był to najwyższy wskaźnik gminny w całym powiecie tarnowskim (przeciętnie - 35,8%). W gminie Żabno wyłącznie z działalności rolniczej utrzymywało się w 2002 r. blisko 8% gospodarstw rolnych podczas gdy w gminie Wierzchosławice niespełna 3%.

W II skupieniu było wiele istniejących od dawna i nowo utworzonych atrakcji turystycznych, których oferta skierowana była do mieszkańców miasta. Między innymi kilkadziesiąt kilometrów wytyczonych ścieżek rowerowych, w tym szlak rowerowy ze Skrzyszowa do Trzemesnej oraz na Świniogórę. Coraz bardziej popularny wśród mieszkańców Tarnowa był zalew w Podlesiu Dębowym (gmina Żabno), głównie dzięki czystej wodzie, sąsiedztwu lasów i łąk i niezłej infrastrukturze (parking, camping, strzeżone kąpielisko). Tradycyjnym miejscem rekreacji tarnowian był Ośrodek Jazdy Konnej w Starych Żukowicach. Głównym terenem rekreacji tego obszaru niezmiennie była rzeka Dunajec, nad którą możliwości tworzenia małej i dużej infrastruktury turystycznej w gminach Wierzchosławice i Żabno są ciągle znaczne.

Gminy II skupienia stanowiły i nadal będą stanowić bezpośrednie zaplecze rekreacyjne dla mieszkańców Tarnowa, umożliwiając aktywne spędzanie wolnego czasu w pobliżu miasta.

III skupienie zawierało wyłącznie gminy miejsko-wiejskie: Ciężkowice, Radłów, Ryglice, Tuchów i Zakliczyn. Sumaryczne saldo migracji stałej w latach 2000-2009 było w tych gminach głęboko ujemne, jedynie w gminie Radłów odnotowano saldo dodatnie. Miejskie części tych gmin same stanowiły miejsca pracy

dla mieszkańców pobliskich wsi. Saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy pozwoliło jednak stwierdzić, że mieszkańcy tych gmin pracują również w Tarnowie (Tuchów minus 1011, Ryglice minus 930, Radłów minus 898, Zakliczyn minus 518, Ciężkowice minus 409). Udział podatników uzyskujących przychody z pracy najemnej kształtuje się od 36% w Ciężkowicach do 41% w Tuchowie i Radłowie. Mediana przychodów rocznych z pracy najemnej wynosiła od 16,9 tys. zł w Zakliczynie do 20,1 tys. w Radłowie. Liczba podmiotów przypadających na 10 tys. ludności kształtowała się w Ciężkowicach, Radłowie i Ryglicach nieco poniżej średniego wskaźnika dla powiatu tarnowskiego wynoszącego 487 podmioty, natomiast w gminach Tuchów i Zakliczyn była wyższa od średniej dla powiatu i wynosiła odpowiednio 515 i 553 podmioty. W gminach Ciężkowice, Radłów i Ryglice 48%, w gminie Zakliczyn 51%, a w gminie Tuchów 55% podmiotów prowadziło działalność w sektorze usług rynkowych. Największa liczba podmiotów dużych prowadziła działalność w gminie Tuchów. Funkcjonowało tam 5 podmiotów z liczbą pracujących zawierającą się w przedziale od 50 - 249 osób.

Poziom wyposażenia mieszkań w gminach III skupienia w podstawowe instalacje techniczno - sanitarne był bardzo zróżnicowany, co sprawiło, że poziom życia ich mieszkańców różnił się znacząco. W gminach Radłów i Tuchów duży był udział mieszkańców korzystających z wodociągu sieciowego (odpowiednio 80,8% i 76,2%) i kanalizacji (29,2% i 22,6%), podczas gdy w gminach Ryglice i Zakliczyn nie rozpoczęto jeszcze budowy wodociągu, a z kanalizacji korzystało odpowiednio tylko 12,5% i 19,6% mieszkańców gmin. Wyrównane było zaopatrzenie mieszkańców gmin III skupienia w gaz sieciowy, korzystało z niego od 47,7% ludności gminy Tuchów do 60,7% mieszkańców gminy Radłów.

Rolnictwo gmin tego skupienia charakteryzowało się wyższym udziałem gospodarstw rolnych o powierzchni użytków rolnych powyżej 5 ha, a zatem gospodarstw uważanych w naszym rejonie za samowystarczalne rolniczo. W trakcie trwania PSR 2002 ustalono, że w gminach Ciężkowice i Ryglice stanowiły one odpowiednio 13,9% i 15,3% wszystkich gospodarstw rolnych (w powiecie tarnowskim udział tych gospodarstw wynosił przeciętnie 12,3%). Wyłącznie z działalności rolniczej utrzymywało się w 2002 r. blisko 14% gospodarstw gmin Ciężkowice i Ryglice.

Gminy III skupienia mają znaczące walory przyrodnicze i turystyczne a ich lokalizacja około 15–30 km od miasta Tarnowa sprawia, że stanowią dogodne zaplecze turystyczne – weekendowe dla mieszkańców Tarnowa. Tereny tych gmin, to pięknie krajobrazy Pogórza, senna atmosfera małych miasteczek, liczne, malownicze, pięknie

odrestaurowane cmentarze wojenne z I wojny światowej. Przez teren Zakliczyna, Tuchowa, Ciężkowic i Ryglic przebiega wiele lokalnych szlaków turystycznych, a także dwa szlaki o znaczeniu ponadlokalnym: Szlak Średniowiecznych Miasteczek Małopolski oraz, od wiosny 2009 r., fragment najdłuższego szlaku europejskiego – Drogi Św. Jakuba, prowadzący z Tarnowa do Tuchowa. Powstaje coraz więcej interesująco wytyczonych tras rowerowych o różnym stopniu trudności – w gminie Ciężkowice na koniec 2009 r. było ich blisko 80 km. W wielu najciekawszych turystycznie miejscowościach oprócz schronisk i hoteli o zróżnicowanym standardzie umożliwiającym krótki pobyt są także warunki dla kilkudniowego wypoczynku – zapewniają go pensjonaty i gospodarstwa agroturystyczne. W położonych na południe od Tarnowa gminach III skupienia zlokalizowane było w 2009 r. 48 gospodarstw agroturystycznych, ponad 70% całej „agroturystyki” powiatu tarnowskiego. To właśnie turystyka i wypoczynek są wielką szansą tych rejonów. Gmina Radłów, chociaż leżąca w mniej atrakcyjnym turystycznie rejonie powiatu tarnowskiego, ma szansę stać się ulubionym miejscem krótkich wypadów turystycznych dla mieszkańców Tarnowa, nie tylko samochodowych, ale także rowerowych. Piękne lasy i liczne zbiorniki wodne, różnorodność unikatowej flory i fauny i interesująca, mało jeszcze przybliżona historia (m.in. Akcja Most III) są szansą na turystyczny rozwój tej gminy. Ruch turystyczny jest w Radłowie na razie niewielki. Gminę tą czeka konieczność dostosowania gospodarstw rolniczych do potrzeb agroturystyki i turystyki specjalistycznej (wędkarstwo, obserwacja ptaków) i zadbania o potrzeby turystów m. in. przez tworzenie małej gastronomii, wytyczanie ścieżek edukacyjnych i dróg rowerowych.

IV skupienie. Najmniejszy wpływ miasto Tarnów wywierało na gminy położone w powiecie tarnowskim peryferyjnie, w znacznej, powyżej 30 km, odległości od Tarnowa i ważniejszych szlaków komunikacyjnych. Były to gminy zlokalizowane w południowo-wschodniej części powiatu tarnowskiego: Gromnik, Rzepiennik Strzyżewski i Szerzyny oraz gmina Wietrzychowice położona w północnej części powiatu. W gminach tych, oprócz gminy Wietrzychowice, występowało głęboko ujemne sumaryczne saldo migracji stałej w latach 2000 - 2009 na 1 tys. ludności, sięgające w gminie Szerzyny - 38 osób. Skutkiem odpływu ekonomicznie aktywnej ludności było w tych gminach szybsze, w porównaniu do innych gmin powiatu, starzenie się ludności. Liczba ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym była w tym skupieniu znacznie wyższa niż średnia w województwie małopolskim (57,1) i wynosiła od 63,3 w gminie Gromnik do 69,0 w gminie Rzepiennik Strzyżewski. Niedogodności związane ze słabą siecią

transportową i komunikacyjną gmin, zmniejszały ich szanse gospodarcze i możliwości zatrudnienia mieszkańców gmin w mieście. W konsekwencji udział podatników uzyskujących przychody z pracy najemnej, mediana przychodów rocznych z tytułu pracy najemnej, liczba podmiotów gospodarki narodowej na 10 tys. ludności były w tych gminach niższe, jak odpowiednie średnie dla powiatu tarnowskiego. Relatywnie mniejsze znaczenie niż w gminach innych skupień miał sektor usług, a większe sektor przemysłowy. Proporcje te najbardziej widoczne były w gminie Szerzyny, gdzie udział podmiotów sektora przemysłowego wynosił 53% ogółu podmiotów, a udział sektora usług rynkowych tylko 36%.

Dla gmin IV skupienia, mimo znaczącej odległości, głównym ośrodkiem zapewniającym obsługę ludności był Tarnów. Tylko Szerzyny tradycyjnie i historycznie ciążyły jeszcze w kierunku podkarpackiego Jasła, zwłaszcza w zakresie obsługi w dziedzinie kultury, handlu i usług. Jednak to Tarnów zapewniał obsługę w zakresie administracji, bezpieczeństwa publicznego, zdrowia i szkolnictwa. Był także najbliższym ośrodkiem generującym znaczną liczbę miejsc pracy. Istotne związki funkcjonalno – przestrzenne łączyły Gromnik i Ryglice, a częściowo również Szerzyny z gminą Tuchów (szpital, pogotowie ratunkowe, szkolnictwo, zatrudnienie) i Ciężkowice (szkolnictwo, zatrudnienie).

Rolnictwo gmin IV skupienia charakteryzowało się najmniejszym w powiecie udziałem małych gospodarstw w ogólnej liczbie gospodarstw rolnych. Przy średniej dla powiatu wynoszącej 35,8% wahała się od 25,9% w Gromniku do 10,2% w Szerzynch. W typowo rolniczej gminie Wietrzychowice ponad 26% gospodarstw domowych uzyskiwało większość swoich dochodów z rolnictwa. Ponad 37% gospodarstw tej gminy przekraczało powierzchnię 5 ha użytków rolnych. Blisko 40% osób pracujących znajdowało zatrudnienie w rolnictwie.

W gminie Gromnik występowały gospodarstwa specjalizujące się w uprawie truskawek i malin. Także w gminie Rzepiennik Strzyżewski istnieją naturalne warunki do uprawy krzewów owocowych, koniecznością jednak są inwestycje w lokalne przetwórstwo. Potencjał rolnictwa nie był w gminach tego skupienia efektywnie wykorzystany, wskutek trudnych warunków naturalnych (słabe gleby, lepsze głównie w zalewowych dolinach rzek, strome zbocza, liczne enklawy leśne, wiele cieków wodnych) i nadmiaru siły roboczej. Prawdziwą szansą dla rolnictwa tego rejonu jest agroturystyka.

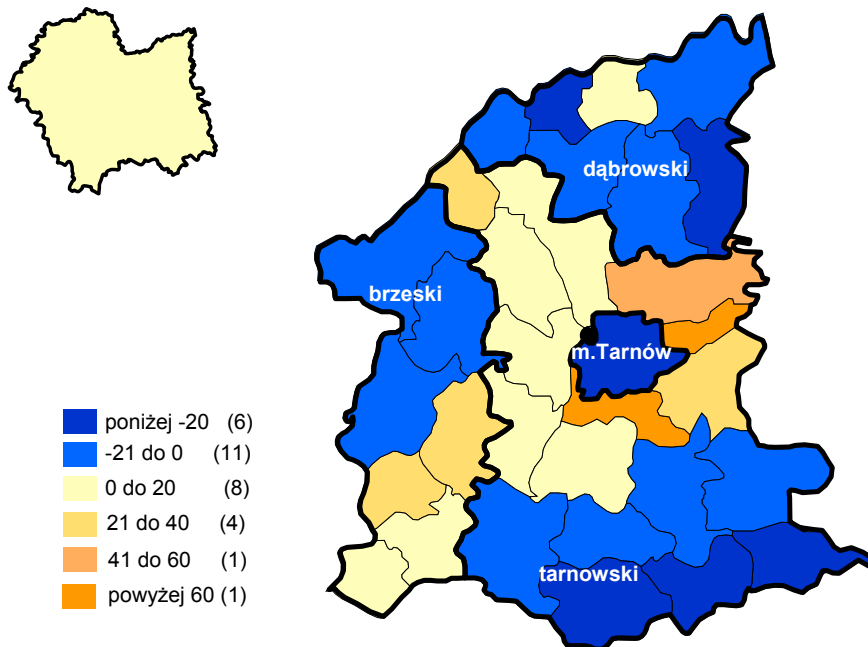
Lasy, wyjątkowo zdrowe i piękne, o zróżnicowanym drzewostanie, tworzące duże zespoły i naturalne enklawy, są naturalnym bogactwem przede wszystkim Gromnika (ponad 25% powierzchni gminy), ale także Rzepiennika Strzyżewskiego i Szerzyn.

Praktycznie cała powierzchnia tych trzech gmin jest obszarem prawnie chronionym, włączonym do Obszaru Chronionego Krajobrazu Pogórza Ciężkowickiego, również blisko połowa powierzchni gminy Wietrzychowice jest objęta ochroną i włączona do Radłowsko – Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

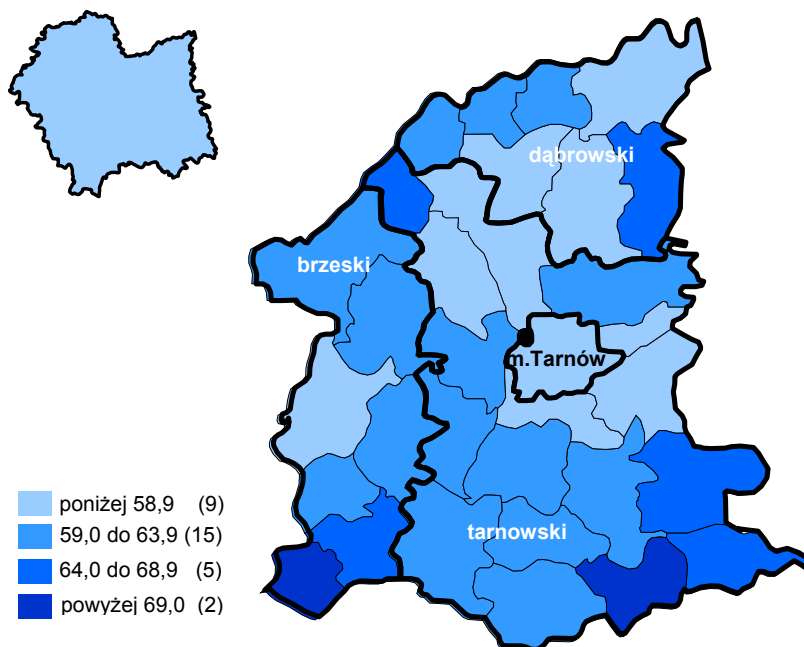
Naturalnym kapitałem i podstawową drogą rozwoju Gromnika, Rzepiennika Strzyżewskiego i Szerzyn jest turystyka, choć tak naprawdę gminy te czekają dopiero na „odkrycie” przez mieszkańców Tarnowa. Zintensyfikowanie ruchu turystycznego, nastawienie go nie tylko na przyjazdy weekendowe, ale także dłuższe pobyty wymaga ciekawej, różnorodnej oferty. Gminy IV skupienia mają dużo do zaoferowania mieszkańcom Tarnowa - czyste powietrze, piękne, panoramiczne krajobrazy Pasma Brzanki i Ciężkowicko–Rożnowskiego Parku Krajobrazowego, łagodne wzgórza rozdzielone dolinami potoków, duże kompleksy leśne Gromnika w całości położone w obrębie obszarów chronionych, bogactwo fauny i zabytków kultury materialnej są ich najbardziej naturalnym bogactwem. Nowe szlaki piesze, niezbyt forsowne drogi rowerowe i szlaki wędrówek konnych wytyczono w Gromniku. W Rzepienniku Strzyżewskim, obok jedynego szlaku turystyki pieszej łączącego dwa Parki Krajobrazowe, będącego fragmentem szlaku prowadzącego z Tarnowa nad Jezioro Rożnowskie, wytyczono także trzy trasy rowerowe, w tym 25 kilometrową „Dużą pętlę Rzepiennika”. W Szerzynach trwały prace projektowe nad szlakiem pieszym „Skalny” i trasą rowerową „Pętla Szerzyn”. Ta gmina ma szczególnie dobre warunki do rozwoju kwalifikowanej turystyki konnej. Intensyfikacja ruchu turystycznego w Szerzynach i Rzepienniku Strzyżewskim da szansę rozwojowi gospodarstwu agroturystycznym (w 2009 r. funkcjonowały w gminie Szerzyny zaledwie dwa), a także umożliwi stworzenie punktów sprzedaży tradycyjnego, drewnianego rękodzieła z których Szerzyny były bardzo znane.

Odmienna jest sytuacja gminy Wietrzychowice. Ta najbardziej na północ wysunięta gmina powiatu tarnowskiego jest oddalona od Tarnowa o 35 km. Zlokalizowana w charakterystycznych „widłach” Wisły i Dunajca stanowiących jej naturalne granice, z jeziorami zachowanymi w starorzeczach, jest obszarem bezleśnym, z ciągnącymi się po horyzont łąkami i pastwiskami, z rzadka przedzielonymi nadbrzeżnymi łęgami topolowo-wierzbowymi. Atrakcją gminy jest bogaty i zróżnicowany świat roślin i zwierząt. Jednak typowo rolniczy charakter gminy a zarazem znaczna odległość od Tarnowa sprawia, że rola Wietrzychowic jako turystycznego zaplecza Tarnowa jest i będzie znikoma.

**MAPA 2. SALDO MIGRACJI STAŁEJ NA 1 TYS. LUDNOŚCI W GMINACH
PODREGIONU TARNOWSKIEGO W LATACH 1999-2009**

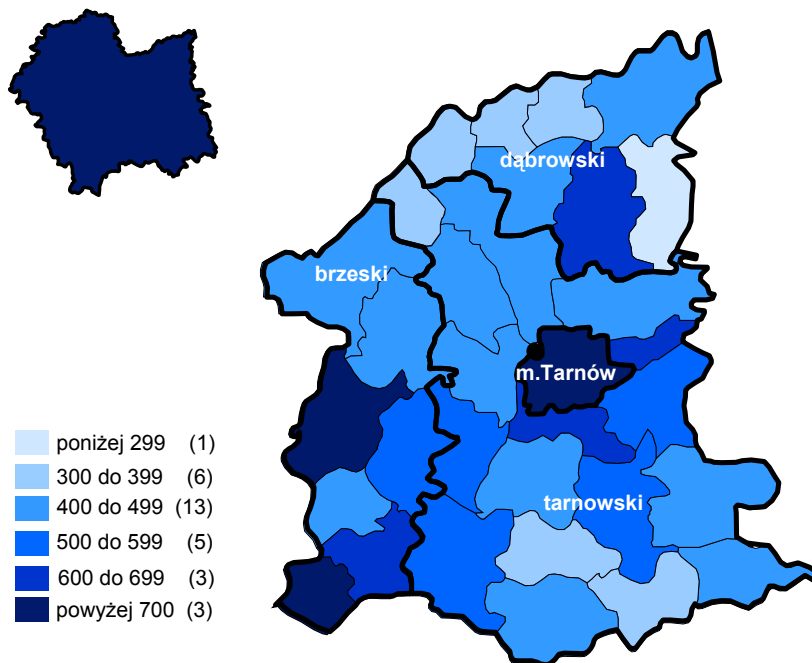
**MAPA 3. WSKAŹNIK OBCIĄŻENIA DEMOGRAFICZNEGO^a
W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO W 2009 R.**

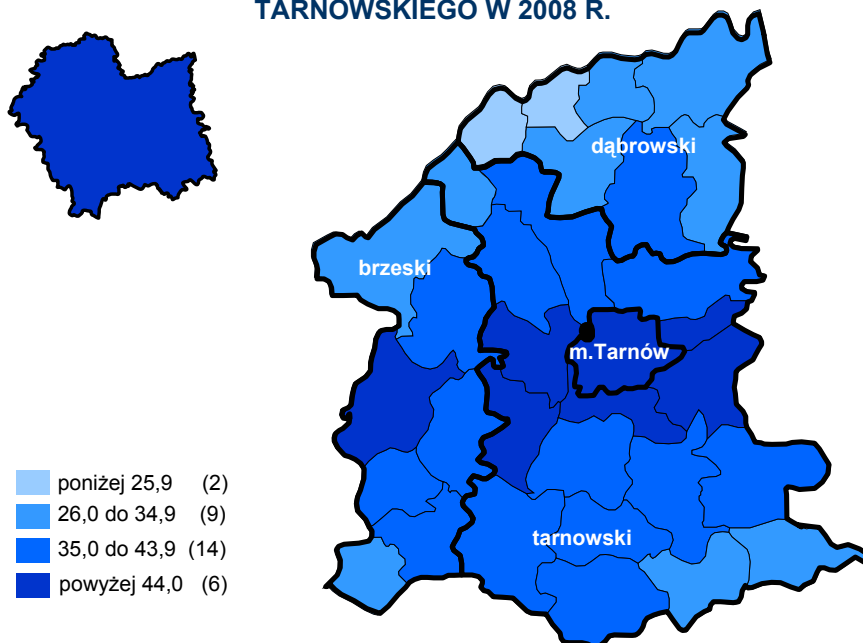
^a Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

MAPA 4. PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ NA 10 TYS. LUDNOŚCI W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO W 2009 R.

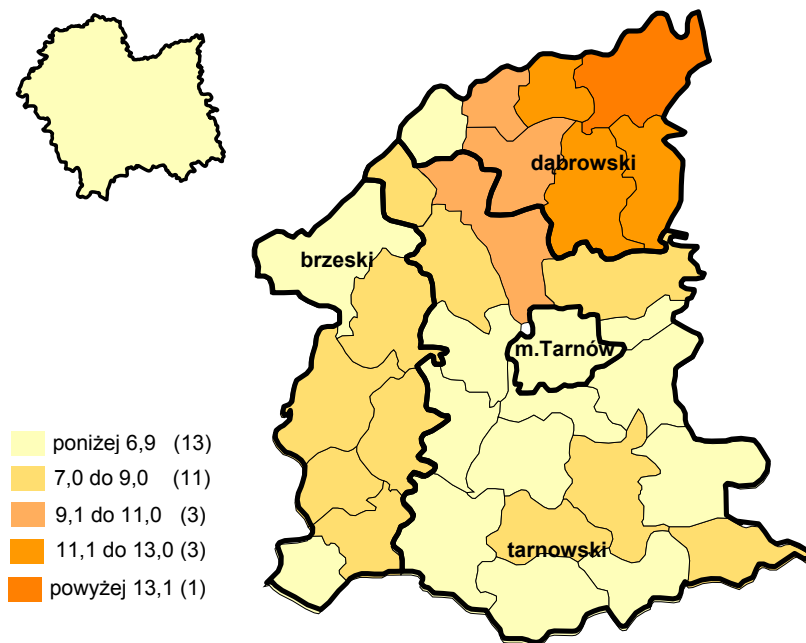

MAPA 5. UDZIAŁ PODATNIKÓW UZYSKUJĄCYCH PRZYCHODY Z TYTUŁU WYNAGRODZEŃ W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO W 2008 R.

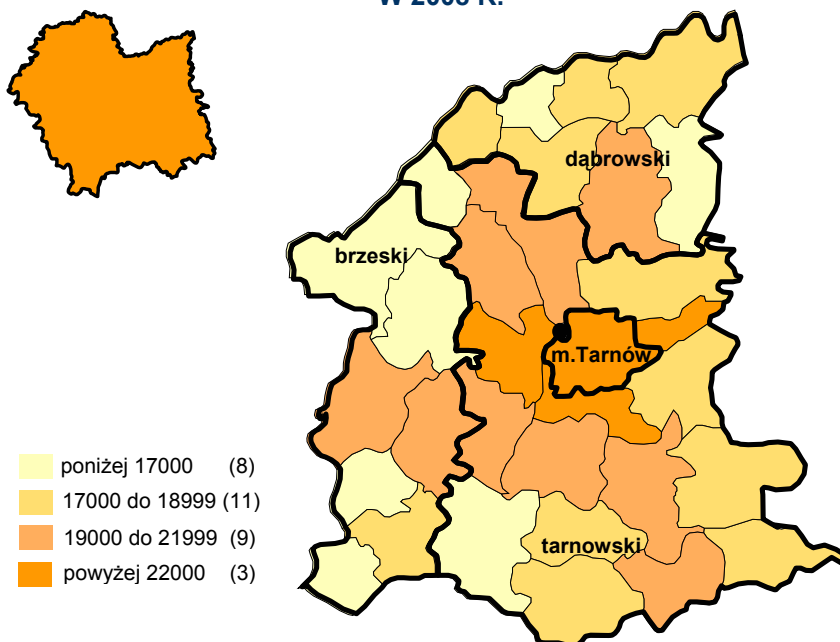

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**MAPA 6. UDZIAŁ BEZROBOTNYCH W LICZBIE LUDNOŚCI
W WIEKU PRODUKCYJNYM W GMINACH
PODREGIONU TARNOWSKIEGO W 2009 R.**

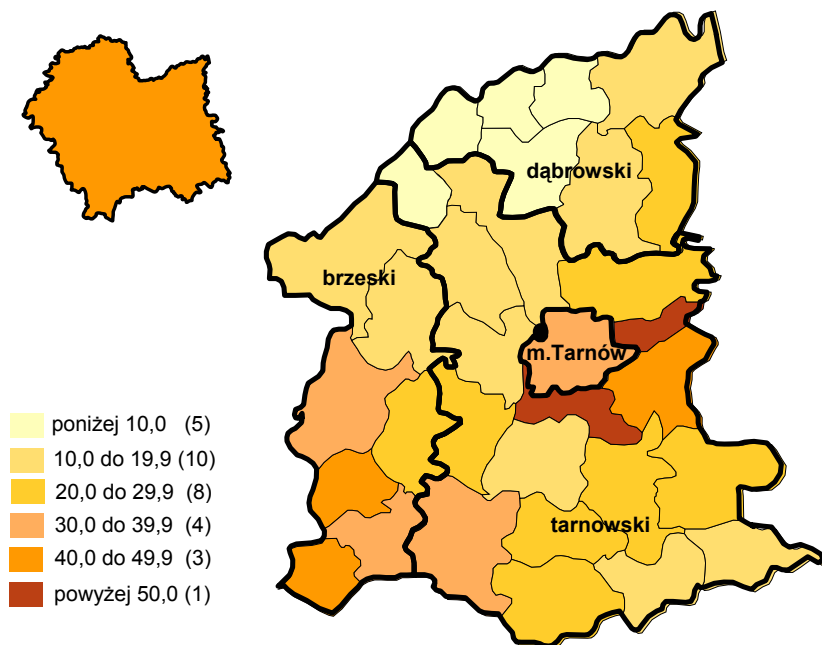

**MAPA 7. MEDIANA PRZYCHODÓW ROCZNYCH Z TYTUŁU
WYNAGRODZEŃ W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO
W 2008 R.**

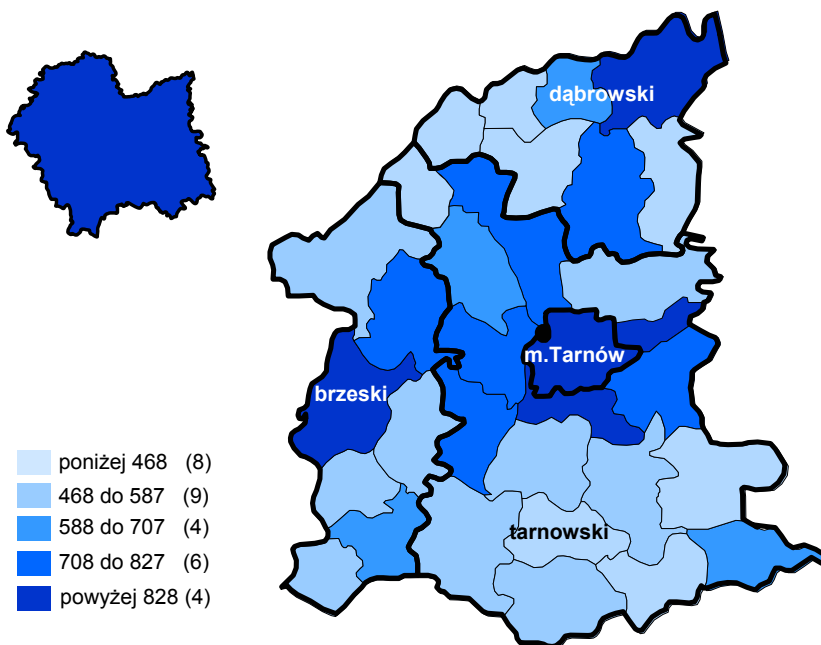

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**MAPA 8. MIESZKANIA ODDANE NA 1 TYS. LUDNOŚCI
W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO
W LATACH 1999-2009 R.**

**MAPA 9. DOCHODY WŁASNE SAMORZĄDÓW GMIN NA
1 MIESZKAŃCA W GMINACH PODREGIONU TARNOWSKIEGO
W 2009 R.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

SYTUACJA DEMOGRAFICZNA**LUDNOŚĆ ^a**

	2005	2009	2005=100
Powierzchnia w km ²	72	72	100,0
Ludność ogółem	117560	115158	98,0
mężczyźni	55929	54540	97,5
kobiety	61631	60618	98,4
Kobiety na 100 mężczyzn	110	111	100,9
Ludność na 1 km ²	1624	1591	97,9
Ludność w wieku:			
przedprodukcyjnym	22781	19789	86,9
produkcyjnym	75903	74539	98,2
poprodukcyjnym	18876	20830	110,4
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	55	54	98,2

^a Stan w dniu 31 XII.

RUCH NATURALNY

	2005	2009	2005=100
Małżeństwa	683	695	101,8
na 1 tys. ludności	5,8	6,1	x
Urodzenia	961	1039	108,1
na 1 tys. ludności	8,2	9,0	x
Zgony ogółem	1046	980	93,7
na 1 tys. ludności	8,9	8,5	x
w tym niemowląt	6	7	116,7
na 1 tys. urodzeń żywych	6,2	6,7	x
Przyrost naturalny	-85	59	-69,4
na 1 tys. ludności	-0,7	0,5	x
Rozwody	304	212	69,7
na 1 tys. ludności	2,6	1,8	x
Separacje orzeczone	55	12	21,8
na 10 tys. ludności	4,7	1,0	x

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

MIGRACJE WEWNĘTRZNE I ZAGRANICZNE

	2005	2009	2005=100
Migracje wewnętrzne i zagraniczne ludności na pobyt stały			
Napływ ^a ogółem	916	856	93,4
w tym			
z miast	300	282	94,0
z zagranicy	110	123	111,8
Odpływ ^b ogółem	1483	1211	81,7
w tym			
do miast	340	316	92,9
za granicę	297	238	80,1
Saldo migracji ogółem	-567	-355	62,6
na 1000 ludności	-4,8	-3,1	x
Migracje czasowe^c			
Zameldowani na pobyt czasowy ogółem	2314	2521	108,9
Czasowo nieobecni w miejscu stałego zameldowania ogółem	2122	2054	96,8
Saldo ogółem	192	467	243,2

a Zameldowania. *b* Wymeldowania. *c* Stan w dniu 31 XII.

RYNEK PRACY

PRACUJĄCY^a

	2005	2009	2005=100
Ogółem	41054	41718	101,6
w tym kobiety	18773	19428	103,5
sektor publiczny	20952	20087	95,9
sektor prywatny	20102	21631	107,6
W tym pracujący w:			
przemysłe i budownictwie	15835	15606	98,6
usługach rynkowych	13688	14372	105,0
usługach nierynkowych	11436	11722	102,5

a Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie; stan w dniu 31 XII.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIA ^a

	2005	2009	2005=100
Przeciętne zatrudnienie w osobach	38160	36903	96,7
sektor publiczny	21991	20027	91,1
sektor prywatny	16169	16876	104,4
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo	61	170	278,8
Przemysł i budownictwo	18052	17277	95,7
Usługi rynkowe	9231	8308	90,0
Usługi nierynkowe	10816	11148	103,1
Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w zł	2071,29	2872,21	138,7
sektor publiczny	2389,17	3300,82	138,2
sektor prywatny	1638,95	2363,57	128,2
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo; rybactwo	1353,14	1843,24	136,2
Przemysł i budownictwo	2128,16	2999,59	140,9
Usługi rynkowe	1849,10	2424,37	131,1
Usługi nierynkowe	2170,04	3023,80	139,3

^a Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz zatrudnionych za granicą, fundacji, stowarzyszeń i innych organizacji.

BEZROBOCIE ^a

	2005	2009	2005=100
Bezrobotni zarejestrowani	6416	5205	81,1
z ogółem			
kobiety	3673	2796	76,1
dotychczas niepracujący	1786	1059	59,3
zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy	116	182	156,9
posiadający prawo do zasiłku	638	744	116,6
Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	11,4	9,3	x
Bezrobotni nowo zarejestrowani ^b	8397	8352	99,5
Bezrobotni wyrejestrowani ^b	8806	7173	81,5
Oferty pracy	14	168	12 razy

^a Stan w dniu 31 XII. ^b W ciągu roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI BĘDĄCY W SZCZEGÓLNEJ SYTUACJI NA RYNKU PRACY ^a

	2005	2009	2005=100
Bezrobotni zarejestrowani	6416	5205	81,1
z ogółem			
do 25 roku życia	1599	1136	71,0
którzy, ukończyli szkołę wyższą do 27 roku życia	156	154	98,7
długotrwale bezrobotni	3885	2161	55,6
powyżej 50 roku życia	859	1053	122,6
bez kwalifikacji zawodowych	1759	1057	60,1
niepełnosprawni	403	624	154,8

^a Stan w dniu 31 XII.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI ^a WEDŁUG POZIOMU WYKSZTAŁCENIA

	2005	2009	2005=100
Bezrobotni zarejestrowani	6416	5205	81,1
Z ogółem – z wykształceniem			
wyższym	610	806	132,1
średnim:			
zawodowym ^b	1681	1205	71,7
ogólnokształcącym	780	729	93,5
zasadniczym zawodowym	1882	1353	71,9
gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym			
podstawowym	1463	1112	76,0

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Łącznie z policealnym.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI ^a WEDŁUG CZASU POZOSTAWANIA BEZ PRACY

	2005	2009	2005=100
Bezrobotni zarejestrowani	6416	5205	81,1
Według czasu pozostawania bez pracy ^b			
1 miesiąc	585	559	95,6
1-3	1168	1099	94,1
3-6	1060	1145	108,0
6-12	962	1009	104,9
12-24	904	766	84,7
powyżej 24 miesięcy	1737	627	36,1

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Od momentu rejestracji w urzędzie pracy: przedziały zostały domknięte prawostronnie; np. w przedziale 3-6 uwzględniono osoby, które pozostały bez pracy 3 miesiące i 1 dzień do 6 miesięcy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI ^a WEDŁUG STAŻU PRACY

	2005	2009	2005=100
Bezrobotni zarejestrowani	6416	5205	81,1
Bez stażu pracy	1786	1059	59,3
Ze stażem ^b			
1 rok mniej	853	903	105,9
1-5	1224	1027	83,9
5-10	859	693	80,7
10-20	979	824	84,2
20-30	625	534	85,4
powyżej 30 lat	90	165	183,3

^a Stan w dniu 31 XII. ^b Przedziały zostały domknięte prawostronnie, np. w przedziale 1-5 uwzględniono osoby, które pracowały 1 rok i 1 dzień do 5 lat.

WARUNKI PRACY**POSZKODOWANI W WYPADKACH PRZY PRACY ^a ORAZ LICZBA DNI
NIEZDOLNOŚCI DO PRACY SPOWODOWANEJ WYPADKAMI**

	2005	2009	2005=100
Poszkodowani ogółem.....	366	243	72,3
w tym kobiety	92	58	63,0
Z liczby ogółem – w wypadkach			
śmiertelnych	1	3	x
ciężkich	1	5	x
łżejszych	334	235	70,4
Liczba dni niezdolności do pracy			
ogółem	18682	13214	70,7
na 1 poszkodowanego ^b	55,6	54,9	98,7

^a Zgłoszone w ciągu roku; bez wypadków w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

^b Bez osób poszkodowanych w wypadkach śmiertelnych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ ^a ZAREJESTROWANE W REJESTRZE REGON

	2005	2009	2005=100
Ogółem	10731	10666	99,4
sektor publiczny	403	322	79,9
sektor prywatny	10328	10344	100,2
w tym			
spółki handlowe	655	733	111,9
w tym z udziałem kapitału zagranicznego	80	96	120,0
spółki cywilne	1040	869	83,6
spółdzielnie	48	45	93,8
fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne	271	326	120,3
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	8071	8008	99,2
Według wybranych sekcji PKD			
w tym:			
rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	72	85	118,1
przemysł	933	946	101,4
w tym przetwórstwo przemysłowe	914	931	101,9
budownictwo	845	957	113,3
handel i naprawy	3655	3181	87,0
hotele i restauracje	212	240	113,2
transport, gospodarka magazynowa i łączność	765	773	101,0
pośrednictwo finansowe	481	484	100,6
obsługa nieruchomości i firm	1817	1840	101,3

^a Stan w dniu 31 XII; bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

OSOBY FIZYCZNE ^a PROWADZĄCE DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ WEDŁUG WYBRANYCH SEKCJI PKD

	2005	2009	2005=100
Ogółem	8071	8008	99,2
Według sekcji PKD			
w tym:			
przetwórstwo przemysłowe	668	684	102,4
budownictwo	694	794	114,4
handel i naprawy	2833	2485	87,7
hotele i restauracje	149	176	118,1
transport, gospodarka magazynowa i łączność	704	712	101,1
pośrednictwo finansowe	455	455	100,0
obsługa nieruchomości i firm	1371	1329	96,9

^a Stan w dniu 31 XII; bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

OCHRONA ŚRODOWISKA**ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**

	2005	2009	2005=100
Ogółem w hm ³	20,2	18,7	92,4
Przemysł w hm ³	12,5	11,4	91,2
Rolnictwo i leśnictwo ^a w hm ³	1,2	1,2	100,0
Eksploatacja sieci wodociągowej ^b w hm ³	6,5	6,1	93,4
Przemysł w %	61,9	61,1	x
Rolnictwo i leśnictwo ^a w %	5,9	6,3	x
Eksploatacja sieci wodociągowej ^b w %	32,3	32,6	x

a Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

b Bez zużycia wody na cele przemysłowe przez wodociągi stanowiące własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE ORAZ LUDNOŚĆ KORZYSTAJĄCA Z OCZYSZCZALNI ŚCIEKÓW

	2005	2009	2005=100
Ścieki ^a w hm ³	13,9	12,7	91,9
Oczyszczane – razem w hm ³	13,6	12,5	91,6
mechanicznie w %	1,5	35,4	x
chemicznie ^b i biologicznie w % ogółem	39,1	10,9	x
z podwyższonym usuwaniem biogenów w %	57,5	53,7	x
Nieoczyszczane – razem w hm ³	0,3	0,3	105,4
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ludności ogółem	97,7	99,9	x

a Wymagające oczyszczania odprowadzone do wód lub do ziemi. *b* Dotyczy to ścieków przemysłowych.

ODPADY ^a WYTWORZONE I NAGROMADZONE ORAZ TERENY ICH SKŁADOWANIA

	2005	2009	2005=100
Odpady wytworzone (w ciągu roku) w tys. t			
ogółem	163,3	154,9	94,9
poddane odzyskowi	136,4	131,8	96,6
unieszkodliwione	26,7	21,0	78,7
magazynowane czasowo	0,2	21	10 razy
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone; stan w końcu roku) ^b w tys. t	1791,4	2159,2	120,5
Tereny składowania odpadów, nie zrehabilitowane (stan w końcu roku) w ha	133,9	136,7	102,1

a Z wyłączeniem odpadów komunalnych. *b* Na terenie własnych zakładów.

OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU ^a

	2005	2009	2005=100
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w ha:			
ogółem	9,5	72,1	8 razy
w tym			
rezerваты przyrody	9,5	9,5	100,0
obszary chronionego krajobrazu	-	62,6	x
Pomniki przyrody	28	39	139,3

^a Stan w dniu 31 XII.

DOCHODY I WYDATKI BUDŻETU MIASTA**DOCHODY BUDŻETU MIASTA WEDŁUG RODZAJÓW**

	2005	2009	2005=100
	w tysiącach złotych		
Ogółem	301340,8	438518,2	145,5
Dochody własne	130136,2	188258,6	144,7
w tym:			
udział w podatku dochodowym:			
od osób prawnych	5018,7	6109,6	121,7
od osób fizycznych	57910,0	75506,8	130,4
podatek od nieruchomości	35711,8	55450,4	155,3
dochody z majątku	4976,1	13619,2	273,7
środki na finansowanie własnych zadań ze źródeł pozabudżetowych	5295,6	1742,4	32,9
Dotacje			
celowe z budżetu państwa	48235,1	67529,6	140,0
dotacje otrzymane z funduszy celowych	1144,5	795,9	69,5
dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień między jednostkami samorządu terytorialnego	2334,8	5657,8	242,3
Subwencja ogólna	114194,6	158641,3	138,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

DOCHODY BUDŻETU MIASTA WEDŁUG DZIAŁÓW

	2005	2009	2005=100
w tysiącach złotych			
Ogółem	301340,8	438518,2	145,5
w tym			
transport i łączność	6653,7	22673,6	340,8
gospodarka mieszkaniowa	5873,0	16620,9	283,0
administracja publiczna	1768,0	2871,0	162,4
oświata i wychowanie	5736,5	11064,9	192,9
ochrona zdrowia	2366,2	6753,3	285,4
pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	35524,4	44586,4	125,5
gospodarka komunalna i ochrona środowiska ..	1405,1	1190,9	84,8
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	515,2	2340,5	454,3
kultura fizyczna i sport	93,0	729,1	784,0

WYDATKI BUDŻETU MIASTA WEDŁUG RODZAJÓW

	2005	2009	2005=100
w tysiącach złotych			
Ogółem	304627,9	459004,8	150,7
Wydatki bieżące	209955,3	370791,2	176,6
w tym:			
dotacje	21808,6	40554,7	186,0
świadczenia na rzecz osób fizycznych	32951,1	38294,3	116,2
wynagrodzenia	127679,6	175467,8	137,4
składki na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i Fundusz Pracy	23770,0	27905,9	117,4
zakup materiałów i usług	46307,5	62361,5	134,7
Wydatki majątkowe	34620,6	88213,6	254,8
w tym inwestycyjne ^a	31674,9	83881,9	264,8

^a Łącznie z dotacjami na finansowanie zadań inwestycyjnych zakładów budżetowych, gospodarstw pomocniczych, środków specjalnych i funduszy celowych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYDATKI BUDŻETU MIASTA WEDŁUG DZIAŁÓW

	2005	2009	2005=100
w tysiącach złotych			
Ogółem	304627,9	459004,8	150,7
w tym			
transport i łączność	23376,7	70494,6	301,6
gospodarka mieszkaniowa	5117,7	6969,9	136,2
administracja publiczna	20879,5	29207,3	139,9
oświata i wychowanie	131433,7	178900,7	136,1
ochrona zdrowia	6513,2	10966,1	168,4
pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	54734,6	71344,3	130,3
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	13180,4	15275,7	115,9
kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	6518,1	12037,9	184,7
kultura fizyczna i sport	2973,0	5728,7	192,7

INFRASTRUKTURA SOCJALNA

Edukacja

SZKOLNICTWO PODSTAWOWE

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły podstawowe dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym	23	24	104,3
Pomieszczenia szkolne	370	401	108,4
Oddziały	342	363	106,1
Uczniowie	7593	6420	84,6
Absolwenci	1416 ^a	1122 ^b	79,2

a Z roku szkolnego 2004/2005. *b* Z roku szkolnego 2008/2009.

SZKOLNICTWO GIMNAZJALNE

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Gimnazja dla dzieci i młodzieży w roku szkolnym	17	19	111,8
Pomieszczenia szkolne	221	217	98,2
Oddziały	197	171	86,8
Uczniowie	4852	3992	82,3
Absolwenci	1709 ^a	1377 ^b	80,6

a Z roku szkolnego 2004/2005. *b* Z roku szkolnego 2008/2009.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

ZASADNICZE SZKOŁY ZAWODOWE ^a DLA MŁODZIEŻY

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły dla młodzieży w roku szkolnym	10	11	110,0
Oddziały	56	96	171,4
Uczniowie	1301	1625	124,9
Absolwenci	501 ^b	469 ^c	93,6

a Łącznie ze szkołami specjalnymi ponadgimnazjalnymi przysposabiającymi do pracy. *b* Z roku szkolnego 2004/2005. *c* Z roku szkolnego 2008/2009.

LICEA OGÓLNOKSZTAŁCĄCE ^a DLA MŁODZIEŻY

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły dla młodzieży w roku szkolnym	19	19	100,0
Oddziały	181	196	108,3
Uczniowie	6169	6165	99,9
Absolwenci	1963 ^b	2118 ^c	107,9

a Łącznie z liceami uzupełniającymi. *b* Z roku szkolnego 2004/2005. *c* Z roku szkolnego 2008/2009.

LICEA PROFILOWANE DLA MŁODZIEŻY

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły dla młodzieży w roku szkolnym	7	2	28,6
Oddziały	31	3	9,7
Uczniowie	975	69	7,1
Absolwenci	283 ^a	140 ^b	49,5

a Z roku szkolnego 2004/2005. *b* Z roku szkolnego 2008/2009.

TECHNIKA ^a DLA MŁODZIEŻY

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły dla młodzieży w roku szkolnym	17	14	82,4
Oddziały	138	220	159,4
Uczniowie	4051	4510	111,3
Absolwenci	1148 ^b	854 ^c	74,4

a Łącznie z technikami uzupełniającymi i szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe. *b* Z roku szkolnego 2004/2005. *c* Z roku szkolnego 2008/2009.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

SZKOŁY POLICEALNE

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły	25	29	116,0
Oddziały	90	108	120,0
Uczniowie	2299	3136	136,4
Absolwenci	746 ^a	605 ^b	81,1

a Z roku szkolnego 2004/2005. *b* Z roku szkolnego 2008/2009.

SZKOŁY DLA DOROSŁYCH

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Szkoły	19	16	84,2
Oddziały	55	59	107,3
Uczniowie	1473	1835	124,6
Absolwenci	789 ^a	330 ^b	41,8

a Z roku szkolnego 2004/2005. *b* Z roku szkolnego 2008/2009.

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE^a

	2005/2006	2009/2010	2005/2006 =100
Placówki ogółem	37	33	89,2
w tym przedszkola	34	31	91,2
Miejsca w przedszkolach	3519	3312	94,1
Oddziały ogółem	150	145	96,7
w tym w przedszkolach	147	143	97,3
Dzieci ogółem	3496	3289	94,1
w tym w przedszkolach	3460	3257	94,1

a Stan na początku roku szkolnego.

Ochrona zdrowia**AMBULATORYJNA OPIEKA ZDROWOTNA I APTEKI OGÓLNODOSTĘPNE**

	2005	2009	2005=100
Ambulatoryjna opieka zdrowotna ^a			
zakłady opieki zdrowotnej	30	40	133,3
praktyki lekarskie	24	18	75,0
udzielone porady ^b ogółem			
w tys.	1369	1445	105,6
w tym lekarskie	.	1269	x
na 1 mieszkańca	11,6	12,5	x
Apteki ogólnodostępne ^a	58	58	100,0
Liczba ludności na 1 aptekę ^a	2027	1985	97,9

a Stan w dniu 31 XII. *b* Bez porad ambulatoryjnych udzielonych w izbach przyjęć szpitali ogólnych pacjentom niehospitalizowanym.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pomoc społeczna

DOMY I ZAKŁADY POMOCY SPOŁECZNEJ^a

	2005	2009	2005=100
Domy i zakłady pomocy społecznej			
ogółem	9	10	111,1
miejsca ^b	606	553	91,3
mieszkańcy ^b	556	502	90,3

a Stan w dniu 31 XII. b Łącznie z filiami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

CAŁODOBOWE PLACÓWKI OPIEKUŃCZO – WYCHOWAWCZE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY^a

Wyszczególnienie		2005	2009	2005=100
a – placówki				
b - wychowankowie				
Ogółem	a	3	3	100,0
	b	92	96	104,3
Interwencyjne	a	1	1	100,0
	b	27	37	137,0
Socjalizacyjne	a	2	2	100,0
	b	65	59	90,8

a Stan w dniu 31 XII.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

ŚWIADCZENIA POMOCY SPOŁECZNEJ^a

	2005	2009	2005=100
Udzielone świadczenia w tys. zł	9483,6	11377,6	120,0
Udzielone świadczenia na 1 mieszkańca w zł	80,56	98,64	122,4
Zrealizowane przez w tys. zł:			
Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie .	1444,8	1483,2	102,7
Gminy	8038,8	9894,4	123,1

a Realizowane przez Ośrodki Pomocy Społecznej i Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, bez pomocy OPS w formie odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej.

Źródło: dane administracyjne Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

KULTURA

	2005	2009	2005=100
Placówki biblioteczne ^{ab} ogółem	16	16	100,0
w tym biblioteki i filie	12	12	100,0
Księgozbiór ^a w tys. woluminów	361,9	357,3	98,7
Czytelniczy ^b	34025	27564	81,0
Wypożyczenia w woluminach ^{bc}			
w tys.	507,2	433,2	85,4
na 1 czytelnika	14,9	15,7	x
Liczba ludności na 1 placówkę biblioteczną ^b	7348	7197	x

a Stan w dniu 31 XII. *b* Łącznie z punktami bibliotecznymi. *c* Bez wypożyczeń międzybibliotecznych.

MUZEA

	2005	2009	2005=100
Muzea i oddziały muzealne ^a	3	3	100,0
Wystawy czasowe			
własne ^b	31	11	35,5
obce ^c	7	8	114,3
Zwiedzający muzea w tys.			
ogółem	34,4	18,8	54,7
w tym młodzież szkolna ^d	18,4	10,2	55,4

a Stan w dniu 31 XII. *b* W kraju. *c* Krajowe i z zagranicy. *d* Zwiedzająca w zorganizowanych grupach.

KINA STAŁE

	2005	2009	2005=100
Kina ^a	2	2	100,0
Miejsca na widowni ^a	927	927	100,0
Ludność na 1 miejsce ^a	127	127	x
Seanse	2083	2419	116,1
Widzowie w tys.	101,6	169,0	166,3

a Stan w dniu 31 XII.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TURYSTYKA

	2005	2009	2005=100
Obiekty zbiorowego zakwaterowania ^a	9	9	100,0
Miejsca noclegowe ^a	673	673	100,0
Korzystający z noclegów	32826	39667	120,8
w tym turyści zagraniczni	7561	6487	85,8
Udzielone noclegi ogółem	60740	72563	119,5
w tym turystom zagranicznym	12352	10608	85,9

^a Stan w dniu 31 VII.

SYTUACJA MIESZKANIOWA**MIESZKANIA**

	2005	2009	2005=100
Zasoby mieszkaniowe ^a			
Mieszkania	40644	41967	103,3
Izby	144120	149735	103,9
Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ² ...	2484,2	2610,2	105,1
Przeciętna:			
liczba izb w mieszkaniu	3,55	3,57	100,6
liczba osób na 1 mieszkanie	2,89	2,74	94,8
liczba osób na 1 izbę	0,82	0,77	93,9
powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	61,1	62,2	101,8
powierzchnia użytkowa w m ² na 1 osobę	21,1	22,7	107,6
Mieszkania oddane do użytkowania ogółem:			
mieszkania	381	418	109,7
izby	1639	1649	100,6
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	34171	35896	105,0
W tym w budynkach indywidualnych ^b			
mieszkania	170	201	118,2
izby	948	962	101,5
powierzchnia użytkowa mieszkań w m ² ...	23448	23773	101,4

^a Na podstawie bilansu zasobów mieszkaniowych; stan w dniu 31 XII. ^b Realizowane przez osoby fizyczne, kościoły i związki wyznaniowe z przeznaczeniem na użytek własny inwestora lub na sprzedaż i wynajem.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA**WODOCIĄGI I KANALIZACJA**

	2005	2009	2005=100
Sieć ^a w km			
wodociągowa rozdzielcza	281,2	290,2	103,2
kanalizacyjna ^b	243,6	301,9	123,9
Połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych ^a			
wodociągowe	10659	11032	103,5
kanalizacyjne	5962	7368	123,6
Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych			
w dam ³	4612,2	4155,6	90,1
na 1 mieszkańca ^c w m ³	39,1	36,0	92,1
Ścieki odprowadzone w dam ^{3 d}	6720,6	6700,8	99,7

a Stan w dniu 31 XII. *b* Sieć rozdzielcza i korektory. *c* Do przeliczeń przyjęto ludność ogółem, bez wyodrębniania jej w tych miastach i gminach, w których ta sieć istniała. *d* Do kanalizacji.

ODBIORCY ORAZ ZUŻYCIĘ ENERGII ELEKTRYCZNEJ W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH

	2005	2009	2005=100
Odbiorcy energii elektrycznej ^a	41493	42563	102,6
Zużycie energii elektrycznej w GW·h	63,7	68,8	108,0
na 1 mieszkańca w kW·h	539,7	596,2	110,5
na 1 odbiorcę w kW·h	1534,3	1615,6	105,3

a Stan w dniu 31 XII.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

MIASTA MAŁOPOLSKI NA PRAWACH POWIATU NA TLE WOJEWÓDZTWA W 2009 R.

Wyszczególnienie a – liczby bezwzględne b – procentowy udział do województwa	Małopolska	W tym miasta na prawach powiatu			
		Kraków	Nowy Sącz	TARNÓW	
Powierzchnia ^a w km ²	a	15183	327	58	72
	b	100,0	2,2	0,4	0,5
Ludność	a	3298270	755000	84556	115158
	b	100,0	22,9	2,6	3,5
w wieku :					
przedprodukcyjny	a	659907	116859	16686	19789
	b	100,0	17,7	2,5	3,0
produkcyjny	a	2099386	495365	54756	74539
	b	100,0	23,6	2,6	3,6
poprodukcyjny	a	538977	142776	13114	20830
	b	100,0	26,5	2,4	3,9
Małżeństwa	a	21801	4412	600	695
	b	100,0	20,2	2,8	3,2
Rozwody	a	4095	1594	127	212
	b	100,0	38,9	3,1	5,2
Urodzenia	a	37286	7889	940	1039
	b	100,0	21,2	2,5	2,8
Zgony	a	29840	7198	653	980
	b	100,0	24,1	2,2	3,3
Przyrost naturalny	a	7446	691	287	59
	b	100,0	9,3	3,9	0,8
Pracujący ^a	a	692263	284646	30112	41718
	b	100,0	41,1	4,3	6,0
Bezrobotni ^a	a	130007	16021	4412	5205
	b	100,0	12,3	3,4	4,0
Podmioty gospodarcze ^a	a	314017	110170	8934	10666
	b	100,0	35,1	2,8	3,4
Osoby fizyczne prowa- dzące działalność gospodarczą ^a	a	239191	75445	6688	8008
	b	100,0	31,5	2,8	3,3
Lasy ^a w ha	a	437655,6	1506,2	656,1	263,3
	b	100,0	0,3	0,1	0,1

^a Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**MIASTA MAŁOPOLSKI NA PRAWACH POWIATU NA TLE
WOJEWÓDZTWA W 2009 R. (dok.)**

Wyszczególnienie a – liczby bezwzględne b – procentowy udział do województwa	Małopolska	W tym miasta na prawach powiatu		
		Kraków	Nowy Sącz	TARNÓW
Dochody budżetów miast na prawach powiatu w mln zł				
a	3935,3	3160,5	336,2	438,5
b	100,0	80,3	8,5	11,1
Dochody własne w mln zł				
a	2544,6	2202,5	153,8	188,3
b	100,0	86,6	6,0	7,4
Wydatki budżetów i miast na prawach powiatu w mln zł				
a	4229,7	3419,5	351,2	459,0
b	100,0	80,8	8,3	10,9
Sieć wodociągowa ^a w km.				
a	17324,2	1372,3	204,9	290,2
b	100,0	7,9	1,2	1,7
Sieć kanalizacyjna ^a w km				
a	9487,1	1223,8	202,6	301,9
b	100,0	12,9	2,1	3,2
Sieć gazowa ^a w km.....				
a	22032,2	1576,3	277,8	388,8
b	100,0	7,2	1,3	1,8
Zasoby mieszkaniowe ^a w tys.....				
a	1077,7	321,5	28,2	42,0
b	100,0	29,8	2,6	3,9
Mieszkania oddane do użytkowania				
a	18777	10344	222	418
b	100,0	55,1	1,2	2,2

^a Stan w dniu 31 XII

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TARNÓW NA TLE INNYCH MIAST

Miasta	Ludność	Przyrost naturalny na 1 tys. ludności	Lokata	Saldo migracji stałej na 1 tys. ludności	Lokata	Pracujący na 1 tys. ludności	Lokata	Stopa bezrobocia rejestrowanego w %	Lokata	Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	Lokata
Bielsko-Biała	175402	0,9	9	-2,3	6	378	1	5,8	1	3263,60	2
Chełm	67650	0,9	9	-3,6	13	217	18	15,5	17	2683,17	19
Elbląg	126419	0,9	9	-1,9	4	224	17	15,6	18	2837,38	12
Gorzów Wielkopolski	125383	1,7	7	-1,6	2	310	9	7,6	2	2921,21	8
Jelenia Góra	84564	-3,6	16	-3,4	12	289	12	9,5	7	2913,03	9
Kalisz	107019	-1,7	15	-4,0	14	305	10	8,3	4	2777,37	14
Konin	79516	2,0	6	-6,3	16	317	7	11,7	13	3073,39	4
Koszalin	106987	0,5	10	-1,2	1	291	11	9,9	9	2931,88	6
Legnica	104178	-0,6	13	-2,4	7	324	6	8,6	5	2709,33	17
Leszno	64338	3,6	2	-1,9	4	350	4	7,7	3	2593,63	20
Łomża	63357	3,3	4	-2,1	5	217	18	14,4	15	2689,24	18
Nowy Sącz	84556	3,4	3	-1,8	3	356	3	10,2	10	2726,15	15
Piotrków Trybunalski	77810	-0,5	12	-2,7	8	313	8	9,7	8	2357,31	21
Płock	126542	1,5	8	-3,2	11	378	1	10,5	11	3980,94	1
Przemysław	66389	0,3	11	-4,1	15	263	16	18,9	20	2778,98	13
Siedlce	77319	3,8	1	-2,1	5	334	5	9,7	8	3056,15	5
Słupsk	97087	-0,6	13	-2,9	9	289	12	10,6	12	2897,25	10
Suwałki	69499	3,4	3	-2,1	5	265	15	13,4	14	2710,68	16
TARNÓW	115158	0,5	10	-3,1	10	362	2	9,3	6	2872,21	11
Wrocław	117402	-0,7	14	-3,4	12	288	13	16,8	19	2931,23	7
Zamość	66557	3,1	5	-3,1	10	285	14	14,9	16	3073,42	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

TARNÓW NA TLE INNYCH MIAST (dok.)

Miasta	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w REGON na 10 tys. ludności	Lokata	Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności	Lokata	Lekarze na 10 tys. ludności	Lokata	Widzowie w kinach na 1 tys. ludności	Lokata	Zebrane odpady komunalne zmieszane na 1 mieszkańca w kg	Lokata	Korzystający z noclegów na 1 tys. ludności	Lokata
Bielsko-Biała	1367	5	809	6	72	4	30053	1	345	6	402	8
Chełm	825	21	622	14	55	10	1539	20	188	19	171	20
Elbląg	979	16	549	15	61	7	22825	3	324	9	421	6
Gorzów Wielkopolski	1408	4	526	17	52	13	27572	2	431	2	449	4
Jelenia Góra	1445	2	334	20	42	20	8589	15	368	4	626	3
Kalisz	1075	9	704	12	38	21	13043	10	313	10	358	11
Konin	1010	14	528	16	55	11	18040	7	252	14	272	13
Koszalin	1733	1	1240	2	48	16	2747	18	399	3	363	10
Legnica	1259	7	898	5	46	18	20763	4	636	1	416	7
Leszno	1360	6	952	4	44	19	x	21	284	11	261	15
Łomża	1002	15	688	13	53	12	5863	16	225	15	184	19
Nowy Sącz	1057	10	1099	3	77	3	19987	5	281	12	268	14
Piotrków Trybunalski	914	20	724	9	60	8	8787	13	125	21	259	16
Płock	964	17	773	7	69	5	16893	8	262	13	199	18
Przemyśl	949	18	340	19	58	9	3702	17	328	8	678	2
Siedlce	1046	11	1690	1	94	2	2283	19	171	20	236	17
Słupsk	1409	3	717	10	49	15	9341	12	367	5	272	13
Suwałki	1031	13	324	21	48	17	8628	14	204	17	435	5
TARNÓW	926	19	709	11	103	1	14652	9	332	7	344	12
Włocławek	1038	12	442	18	50	14	19438	6	219	16	390	9
Zamość	1157	8	764	8	69	6	10092	11	201	18	687	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

WYBRANE WSKAŹNIKI WEDŁUG GMIN POWIATU TARNOWSKIEGO

Wyszczególnienie	Saldo migracji stałej ¹ w latach 2000-2009 na 1 tys. ludności	Lokata	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym)	Lokata	Udział podatników uzyskujących przychody z tytułu wynagrodzeń ^a	Lokata	Udział bezrobotnych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (%)	Lokata	Podmioty gospodarcze przypadające na 10 tys. ludności	Lokata	Spółki z udziałem kapitału zagranicznego na 10 tys. ludności	Lokata
MAŁOPOLSKA	8,64	x	57,1	x	48,4	x	6,2	x	952	x	11	x
M.TARNÓW	-49,05	x	54,5	x	49,4	x	7,0	x	926	x	8	x
POWIAT TARNOWSKI	9,73	x	61,2	x	41,7	x	7,1	x	487	x	2	x
Ciężkowice	-31,13	14	62,4	7	35,5	12	6,1	11	477	6	3	3
Gromnik	-17,35	13	63,3	5	35,9	11	8,1	4	327	16	0	6
Lisia Góra	43,12	2	60,2	11	43,8	5	7,8	5	459	8	1	5
Pleśna	16,53	5	62,1	8	43,7	6	6,2	10	430	10	2	4
Radłów	9,95	6	58,5	14	40,7	7	8,2	3	423	12	0	6
Ryglice	-10,02	10	67,5	2	37,8	10	6,2	10	425	11	1	5
Rzepiennik Strzyżewski	-34,42	15	69,0	1	34,4	14	6,5	9	359	14	-	6
Skrzyszów	37,30	3	58,6	13	47,3	3	6,2	10	562	2	-	6
Szerzyny	-37,56	16	66,2	3	34,1	15	7,3	7	408	13	-	6
Tarnów	74,15	1	58,1	15	49,9	2	6,7	8	653	1	2	4
Tuchów	-15,82	12	63,0	6	40,6	8	8,7	2	515	5	1	5
Wierzchosławice	1,70	9	59,4	12	50,9	1	6,2	10	465	7	4	2
Wietrzychowice	27,15	4	64,8	4	28,1	16	7,5	6	358	15	0	6
Wojnicz	4,13	7	61,1	10	44,2	4	5,8	13	541	4	5	1
Zakliczyn	-11,25	11	61,4	9	35,2	13	6,0	12	553	3	2	4
Żabno	3,30	8	57,4	16	40,2	9	9,3	1	448	9	4	2

^a Dane za 2008 r. Ministerstwa Finansów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

¹ Przeliczono według ludności 2009 r.

WYBRANE WSKAŹNIKI WEDŁUG GMIN POWIATU TARNOWSKIEGO (dok.)

Miasta	Mediana przychodów rocznych z tytułu wynagrodzeń ^a	Lokata	Mieszkania oddane w latach 2000-2009 na 1 tys. ludności	Lokata	Zalesienie (ha)	Lokata	Udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem	Lokata	Miejsca noclegowe na 10 tys. ludności	Lokata	Odległość gminy od Tarnowa	Lokata
MAŁOPOLSKA	22728,50	x	40,3	x	437655,6	x	52,1	x	209	x	x	x
M.TARNÓW	24258,96	x	30,4	x	263,3	x	1,0	x	58	x	x	x
POWIAT TARNOWSKI	19814,49	x	27,0	x	30940,4	x	74,3	x	23	x	x	x
Ciężkowice	18000,00	13	21,0	9	3142,2	2	99,2	3	175	1	34,5	2
Gromnik	18293,82	11	25,5	5	1818,2	9	97,2	5	32	4	28,3	6
Lisia Góra	18219,39	12	27,6	4	1562,4	10	27,4	12	-	8	9,4	14
Pleśna	19795,12	7	17,9	13	2401,6	5	100,0	1	-	8	11,9	12
Radłów	20052,64	5	18,7	12	1444,1	11	72,3	7	-	8	19,1	8
Ryglice	18428,32	10	21,5	8	2953,1	3	98,2	5	-	8	24,2	7
Rzepiennik Strzyżewski	19865,67	6	18,8	11	1435,4	12	99,0	4	-	8	33,4	3
Skrzyszów	18628,93	9	41,5	2	1404,0	13	78,4	6	-	8	7,9	15
Szerzyny	17823,58	14	17,9	13	1972,6	7	99,2	3	-	8	37,4	1
Tarnów	22495,27	2	52,7	1	1054,7	14	39,7	11	33	3	-	-
Tuchów	19265,32	8	25,2	6	2347,3	6	100,0	1	49	2	17,3	10
Wierzchosławice	23723,54	1	16,5	14	2756,7	4	55,9	9	0	8	10,9	13
Wietrzychowice	16367,80	16	4,1	15	446,6	15	46,8	10	0	8	31,6	4
Wojnicz	21194,62	3	24,1	7	1889,4	8	63,2	8	4	7	15,3	11
Zakliczyn	16903,74	15	32,9	3	3904,6	1	99,9	2	24	5	29,6	5
Żabno	20578,72	4	19,8	10	407,5	16	-	13	11	6	18,1	9

^a Dane za 2008 r. Ministerstwa Finansów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

www.stat.gov.pl

www.spis.gov.pl

Powszechny Spis Rolny odbędzie się w dniach
1 IX – 31 X 2010 r.
(według stanu na dzień 30 czerwca 2010 r. o godz. 24:00)

Powszechny Spis Rolny 2010 to przeprowadzane na terenie całego kraju badanie,
pozwalające opisać sytuację społeczną i gospodarczą polskiego rolnictwa.

Spis umożliwi m.in.:

- zebranie aktualnych informacji o polskim rolnictwie
- opisanie zmian, jakie zaszły w polskim rolnictwie od ostatniego spisu rolnego w 2002 r.
- wykonanie zobowiązań międzynarodowych

Dane z PSR 2010 wpłyną na podejmowanie wielu decyzji, w tym oddziałujących bezpośrednio na obszar rolnictwa (polityka rolna, struktura agrarna, programy dotyczące rozwoju obszarów wiejskich)

Podstawą prawną przeprowadzenia PSR 2010 jest:

rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady(WE) nr 1166/2008 z 19 listopada 2008 r. oraz uchylające rozporządzenie Rady (EWG) nr 571/88 (Dz. U. UE nr L 321 z dnia 1 grudnia 2008 r.) oraz ustawa z dnia 17 lipca 2009 r. o powszechnym spisie rolnym 2010 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 126, poz. 1040),

Dane zbierane będą w następujący sposób:

- przed rozpoczęciem spisu formularze spisowe zostaną zasilone danymi pochodzącymi z systemów informacyjnych
- samospis internetowy (CAII) w dniach – 1 IX – 17 X;
- wywiad telefoniczny realizowany przez ankierów statystycznych (CATI) w dniach 8 IX–31 X
- wywiad realizowany przez rachmistrza spisowego (CAPI) w dniach 8 IX- 31 X

We wszystkich metodach zbierania danych wykorzystywany będzie formularz elektroniczny

Wszystkie dane osobowe oraz dane indywidualne, zbierane i gromadzone podczas prac spisowych, są poufne i podlegają szczególnej ochronie w ramach tajemnicy statystycznej

- Podczas trwania spisu będzie uruchomione call center, gdzie pod specjalnie wyodrębnionym numerem telefonu będzie można uzyskać informacje dotyczące spisu
- Pytania można zadawać na stronie internetowej www.stat.gov.pl, w części „pytania do GUS”
- Odpowiedzi na pytania dotyczące spisu udziela również Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
spis@stat.gov.pl ; rzecznik@stat.gov.pl